

Fișă tematică

Independența justiției

Cuvânt înainte

De-a lungul anilor, jurisprudența Curții cu privire la principiul independenței justiției în dreptul Uniunii a fost îmbogățită de foarte multe hotărâri. Această jurisprudență se caracterizează prin diversitatea domeniilor vizate, de la procedurile de numire a judecătorilor naționali până la prezumția de nevinovăție, trecând prin diferitele perspective din care este abordat principiul respectiv.

În primul rând, această jurisprudență a vizat condiția independenței instanțelor naționale susceptibile să adreseze întrebări preliminare, pentru a garanta buna funcționare a mecanismului trimiterii preliminare, în sensul articolului 267 TFUE. Criteriile de independență stabilite de Curte în jurisprudența sa privind articolul 267 TFUE au fost aplicate ulterior în alte contexte.

Astfel, în al doilea rând, un număr important de hotărâri a privit independența justiției în contextul protecției jurisdicționale efective, în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE¹ și al articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”)². În lumina acestor dispoziții, Curtea s-a pronunțat cu privire la cerințele pe care trebuie să le îndeplinească instanțele naționale susceptibile să statueze în legătură cu aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii pentru a garanta printre altele respectarea statului de drept ca valoare a Uniunii enunțată la articolul 2 TUE³.

În ultimul rând, cerințele privind independența justiției au fost luate în considerare în cauzele care țin de spațiul de libertate, securitate și justiție, consacrat în partea a treia titlul V din TFUE, în special în domeniul cooperării judiciare în materie penală (articolele 82-86 TFUE).

Urmând aceste trei perspective, prezenta fișă tematică prezintă o imagine de ansamblu a jurisprudenței în materie.

¹ În temeiul acestei dispoziții, „[S]tatele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii”.

² Articolul 47 din cartă consacră dreptul fundamental la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil.

³ Potrivit articolului 2 TUE, „[U]niunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați”.

Lista actelor vizate

Cooperare judiciară în materie civilă

Regulamentul (CE) nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 privind crearea unui Titlu Executiv European pentru creanțele necontestate (JO 2004, L 143, p. 15, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 3).

Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

Cooperare judiciară în materie penală

Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24).

Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (JO 2016, L 65, p. 1).

Politica socială

Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO 2000, L 303, p. 16, Ediție specială, 05/vol. 6, p. 7).

Directiva 2006/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iulie 2006 privind punerea în aplicare a principiului egalității de șanse și al egalității de tratament între bărbați și femei în materie de încadrare în muncă și de muncă (JO 2006, L 204, p. 23, Ediție specială, 05/vol. 8, p. 262).

Principiile, obiectivele și misiunile tratatelor

Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției (JO 2006, L 354, p. 56, Ediție specială, 11/vol. 51, p. 55).

Protecția datelor

Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1) (denumit în continuare „RGPD”).

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE.....	3
LISTA ACTELOR VIZATE	4
I. INDEPENDENȚA INSTANȚELOR NAȚIONALE ÎN RAPORT CU PROCEDURA PRELIMINARĂ	7
1. Noțiunea de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE	7
2. Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară	12
II. INDEPENDENȚA JUDECĂTORILOR ȘI A INSTANȚELOR NAȚIONALE COMPETENTE SĂ APLICE DREPTUL UNIUNII.....	18
1. Numire.....	18
2. Deontologie.....	37
3. Remunerare	42
4. Detașare.....	44
5. Mutare.....	46
6. Promovare.....	47
7. Răspunderea disciplinară.....	48
8. Răspunderea personală, imunitatea judiciară și suspendarea	62
9. Inamovibilitatea judecătorilor și vârsta de pensionare	73
10. Competența jurisdicțională a controlului independenței judiciare.....	78
III. INDEPENDENȚA PROCESULUI DECIZIONAL ÎN PROCEDURILE DE APLICARE A DREPTULUI UNIUNII ...	80
IV. INDEPENDENȚA INSTANȚELOR NAȚIONALE ÎN DOMENIILE CARE ȚIN DE SPAȚIUL DE LIBERTATE, SECURITATE ȘI JUSTIȚIE	84
1. Cooperare judiciară în materie civilă	84
2. Cooperare judiciară în materie penală	86
2.1. Mandatul european de arestare.....	86
2.2. Presumția de nevinovăție	94

I. Independența instanțelor naționale în raport cu procedura preliminară

Jurisprudența Curții privind criteriile de independență a justiției s-a dezvoltat inițial în jurul interpretării articolului 267 TFUE, în temeiul căruia numai o „instanță” a unui stat membru are dreptul sau, după caz, obligația de a sesiza Curtea cu o trimitere preliminară. Interpretarea acestei dispoziții a oferit Curții ocazia de a defini, în cadrul examinării admisibilității unei cereri de decizie preliminară, noțiunea de „instanță” și, în special, cea de „independență a justiției”. Astfel, independența este una dintre cerințele de care Curtea ține seama pentru a aprecia dacă un organ de trimitere constituie o „instanță” abilitată să sesizeze Curtea cu titlu preliminar⁴.

1. Noțiunea de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE

Hotărârea din 21 decembrie 2023 (Marea Cameră), Krajowa Rada Sądownictwa (Menținerea în funcție a unui judecător) (C-718/21, [EU:C:2023:1015](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 267 TFUE – Noțiunea de «instanță» – Criterii – Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Camera de control extraordinar și cauze publice) a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) – Trimitere preliminară ce provine de la un complet de judecată care nu are calitatea de instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege – Inadmisibilitate”

Prin scrisoarea din 30 decembrie 2020, L. G., judecător în cadrul Sąd Okręgowy w K. (Tribunalul Regional din K., Polonia), a informat Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia) (denumit în continuare „KRS”) cu privire la dorința sa de a continua să își exercite funcția după împlinirea vârstei legale de pensionare. Întrucât KRS a constatat că nu este necesar să se pronunțe asupra fondului cererii respective pentru motivul expirării termenului de decădere prevăzut pentru introducerea acesteia, L. G. a formulat o acțiune la organismul de trimitere. Având îndoieli cu privire la conformitatea cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE a unei reglementări naționale care, pe de o parte, condiționează de autorizarea KRS efectul unei asemenea declarații a unui judecător și, pe de altă parte, prevede în cazul declarației respective un termen absolut de decădere, acest organism a sesizat Curtea cu titlu preliminar.

În speță, organismul de trimitere este constituit din trei judecători ai Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Camera de control extraordinar și cauze publice,

⁴ A se vedea, cu titlu de exemplu, Hotărârea din 11 iunie 1987, X (14/86, [EU:C:1987:275](#)), punctul 7, Hotărârea din 17 septembrie 1997, Dorsch Consult (C-54/96, [EU:C:1997:413](#)), punctul 23, și, mai recent, Hotărârea din 29 martie 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, [EU:C:2022:235](#)), punctul 66, prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

denumită în continuare „Camera de control extraordinar”), instituită în cadrul Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) în contextul reformelor din anul 2017 ale sistemului judiciar polonez⁵. Cei trei judecători au fost numiți în această cameră pe baza Rezoluției nr. 331/2018, adoptată de KRS la 28 august 2018 (denumită în continuare „Rezoluția nr. 331/2018”).

Or, pe de o parte, această rezoluție a fost anulată printr-o hotărâre pronunțată la 21 septembrie 2021 de Naczelny Sąd Administracyjny (Curtea Administrativă Supremă, Polonia)⁶. Pe de altă parte, în Hotărârea din 8 noiembrie 2021, Dolińska-Ficek și Ozimek împotriva Poloniei⁷ (denumită în continuare „Hotărârea Dolińska-Ficek și Ozimek împotriva Poloniei”), Curtea Europeană a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea EDO”) a constatat existența unei încălcări a cerinței referitoare la o „instanță instituită de lege” prevăzută la articolul 6 paragraful 1 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale⁸, având în vedere procesul care a condus, pe baza Rezoluției nr. 331/2018, la numirea membrilor a două complete de judecată formate din trei judecători în cadrul Camerei de control extraordinar.

În hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, declară cererea de decizie preliminară inadmisibilă pentru motivul că organul de trimitere nu constituie o „instanță” în sensul articolului 267 TFUE.

De la bun început, Curtea amintește că, pentru a aprecia dacă un organ de trimitere are caracterul unei „instanțe”, în sensul articolului 267 TFUE, ia în considerare un ansamblu de elemente precum originea legală a acestui organ, caracterul său permanent, caracterul obligatoriu al competenței sale, natura de contradictorialitate a procedurii, aplicarea de către organul respectiv a normelor de drept, precum și independența acestuia. În această privință, Curtea a arătat deja că Curtea Supremă îndeplinește ca atare cerințele respective și a precizat că, în măsura în care o cerere de decizie preliminară provine de la o instanță națională, trebuie să se prezume că aceasta îndeplinește cerințele menționate, independent de compunerea sa concretă. Astfel, în cadrul unei proceduri preliminare, nu revine Curții, având în vedere repartizarea funcțiilor între aceasta și instanța națională, sarcina de a verifica dacă decizia de trimitere a fost luată în conformitate cu normele naționale de organizare judecătorească și de procedură judiciară.

Totuși, această prezumție poate fi răsturnată atunci când o hotărâre judecătorească definitivă pronunțată de o instanță dintr-un stat membru sau de o instanță internațională ar conduce la concluzia că judecătorul care constituie instanța de trimitere nu are calitatea de instanță judecătorească independentă și imparțială,

⁵ Această cameră, precum și o altă nouă cameră a Curții Supreme, Izba Dyscyplinarna (Camera disciplinară) au fost înființate în temeiul ustawy o Sądzie Najwyższym (Legea privind Curtea Supremă) din 8 decembrie 2017, care a intrat în vigoare la 3 aprilie 2018.

⁶ Această hotărâre a fost pronunțată ca urmare a Hotărârii din 2 martie 2021, A. B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă - Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153), prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

⁷ CE:ECHR:2021:1108JUD 004986819.

⁸ Semnată la Roma la 4 noiembrie 1950.

constituită în prealabil prin lege, în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”)⁹.

În această privință, Curtea arată că Hotărârea Dolińska-Ficek și Ozimek împotriva Poloniei pronunțată de Curtea EDO și hotărârea Curții Administrative Supreme din 21 septembrie 2021 au un caracter definitiv și se referă în mod specific la împrejurările în care au fost numiți judecători ai Camerei de control extraordinar pe baza Rezoluției nr. 331/2018.

Mai precis, pe de o parte, în Hotărârea Dolińska-Ficek și Ozimek împotriva Poloniei, Curtea EDO a constatat în esență că numirile membrilor care compun completele de judecată în discuție ale Camerei de control extraordinar au intervenit cu încălcarea vădită a normelor naționale fundamentale ce reglementează procedura de numire a judecătorilor. Deși este adevărat că, dintre cei șase judecători care compun completele de judecată ale Camerei de control extraordinar în discuție în cauzele în care s-a pronunțat această hotărâre, doar unul dintre aceștia face parte din completul de judecată al organismului de trimitere, reiese totuși în mod clar din motivarea hotărârii menționate că aprecierile efectuate de Curtea EDO sunt valabile în egală măsură pentru toți judecătorii camerei menționate care au fost numiți în cadrul acesteia în împrejurări similare și în special pe baza Rezoluției nr. 331/2018.

Pe de altă parte, în hotărârea din 21 septembrie 2021, Curtea Administrativă Supremă a anulat Rezoluția nr. 331/2018, întemeindu-se în special pe constatări și pe aprecieri care se suprapun în mare măsură cu cele care figurează în Hotărârea Dolińska-Ficek și Ozimek împotriva Poloniei.

În lumina constatărilor și a aprecierilor care decurg din aceste două hotărâri, precum și din propria jurisprudență, Curtea examinează dacă prezumția respectării cerințelor unei „instanțe”, în sensul articolului 267 TFUE, trebuie considerată răsturnată în privința organismului de trimitere.

În această privință, Curtea subliniază, în primul rând, că judecătorii care compun organul de trimitere au fost numiți în cadrul Camerei de control extraordinar la propunerea KRS, și anume un organ în cadrul căruia, în urma unor modificări legislative intervenite în anii 2017 și 2018¹⁰, 23 dintre cei 25 de membri au fost desemnați de puterea executivă și de puterea legislativă sau sunt membri ai puterilor menționate. Desigur, împrejurarea că un organ precum KRS, implicat în procesul de numire a judecătorilor, este compus în mod preponderent din membri aleși de puterea legislativă nu poate, în sine, să conducă la îndoieli cu privire la calitatea de instanță judecătorească constituită în prealabil prin lege

⁹ A se vedea Hotărârea din 29 martie 2022, Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, punctul 72), prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

¹⁰ Articolul 9a din ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa (Legea privind Consiliul Național al Magistraturii) din 12 mai 2011, astfel cum a fost modificată prin ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Legea de modificare a Legii privind Consiliul Național al Magistraturii și a altor legi) din 8 decembrie 2017, care a intrat în vigoare la 17 ianuarie 2018, și prin ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Legea de modificare a Legii privind organizarea instanțelor judecătorești de drept comun și a altor legi) din 20 iulie 2018, care a intrat în vigoare la 27 iulie 2018.

și cu privire la independența judecătorilor numiți la sfârșitul acestui proces. Totuși, situația este diferită în cazul în care aceeași împrejurare, coroborată cu alte elemente relevante și cu condițiile în care au fost făcute aceste alegeri, conduce la generarea unor asemenea îndoieli. Or, modificările legislative privind KRS au avut loc în același timp cu adoptarea unei reforme substanțiale a Curții Supreme, care include printre altele crearea în cadrul acestei instanțe a două camere noi, precum și reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor instanței menționate. Aceste modificări au intervenit, așadar, într-un moment în care numeroase posturi de judecător la Curtea Supremă declarate vacante sau nou-create urmau să fie ocupate în scurt timp.

În al doilea rând, Camereii de control extraordinar astfel create *ex nihilo* i s-au atribuit competențe în materii deosebit de sensibile, precum contenciosul electoral sau cel legat de organizarea de referendumuri sau căile extraordinare de atac care permit obținerea anulării unor hotărâri definitive ce emană de la instanțele de drept comun sau de la alte camere ale Curții Supreme.

În al treilea rând, în paralel cu modificările legislative sus-menționate, normele în materie de căi de atac jurisdicționale deschise împotriva rezoluțiilor KRS prin care se propun candidați pentru numirea în funcțiile de judecător al Curții Supreme au fost modificate substanțial, determinând astfel o înlăturare a efectivității unor asemenea căi de atac. Referitor la acest aspect, Curtea a subliniat de asemenea că restricțiile introduse prin aceste din urmă modificări vizau numai căile de atac formulate împotriva rezoluțiilor KRS referitoare la prezentarea de candidaturi pentru posturi de judecător la Curtea Supremă, în timp ce rezoluțiile KRS referitoare la prezentarea de candidaturi pentru posturi de judecător în cadrul celorlalte instanțe naționale rămâneau, în ceea ce le privește, supuse regimului de control jurisdicțional general anterior în vigoare¹¹.

În al patrulea rând, Curtea a arătat deja în Hotărârea W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire)¹² că, atunci când a intervenit numirea, pe baza Rezoluției nr. 331/2018, a membrului Camerei de control extraordinar vizat de cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, Curtea Administrativă Supremă, care era sesizată cu o acțiune având ca obiect anularea rezoluției menționate, a dispus la 27 septembrie 2018 suspendarea executării acesteia. Or, aceeași împrejurare se confirmă în ceea ce privește numirea celor trei membri care fac parte din completul de judecată al organismului de trimitere. Astfel, faptul că președintele Republicii Polone a procedat, în regim de urgență și fără a aștepta să ia cunoștință de motivele ordonanței din 27 septembrie 2018, la numirile în cauză pe baza Rezoluției nr. 331/2018, suspendată totuși prin această ordonanță, a adus o atingere gravă principiului separării puterilor ce caracterizează funcționarea unui stat de drept.

¹¹ Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctele 157, 162 și 164), prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

¹² Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798), prezentată în secțiunile „II. 1. Numire”, și „II. 5. Mutare”.

În al cincilea rând, în timp ce Curtea Administrativă Supremă era sesizată cu acțiunea în anulare împotriva Rezoluției nr. 331/2018 și suspendase judecarea acestui litigiu în așteptarea hotărârii în cauza A. B. ș.a.¹³, legiuitorul polonez a adoptat o lege care prevede printre altele excluderea oricărei căi de atac viitoare împotriva rezoluțiilor KRS prin care se propune numirea unor judecători la Curtea Supremă, precum și o nepronunțare asupra fondului căilor de atac de această natură care erau încă pendinte¹⁴. Or, în ceea ce privește modificările astfel introduse prin această lege, Curtea a statuat deja că, îndeosebi atunci când sunt analizate împreună cu un ansamblu de alte elemente contextuale, asemenea modificări sunt de natură să sugereze că puterea legislativă poloneză a acționat în scopul specific de a împiedica orice posibilitate de exercitare a unui control jurisdicțional în privința rezoluțiilor respective¹⁵.

În al șaselea și ultimul rând, Curtea precizează că, deși este adevărat că efectele hotărârii sus-menționate a Curții Administrative Supreme din 21 septembrie 2021 nu privesc validitatea și eficacitatea actelor prezidențiale de numire în funcția de judecător în cauză, nu este mai puțin adevărat că actul prin care KRS propune un candidat pentru numirea pe un post de judecător la Curtea Supremă constituie o condiție *sine qua non* pentru ca un asemenea candidat să poată fi numit pe un asemenea post de președintele Republicii Polone.

În concluzie, Curtea statuează că ansamblul elementelor atât sistemice, cât și circumstanțiale menționate mai sus, care au caracterizat numirea în cadrul Camerei de control extraordinar a celor trei judecători ce constituie organismul de trimitere, au drept consecință faptul că acesta nu are calitatea de instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege, în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 47 al doilea paragraf din cartă, astfel încât completul amintit nu constituie o „instanță”, în sensul articolului 267 TFUE. Astfel, aceste elemente sunt de natură să dea naștere unor îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, cu privire la impenetrabilitatea persoanelor în cauză și a completului de judecată din care fac parte acestea față de elemente exterioare, în special față de influențe directe sau indirecte ale puterii legislative și puterii executive naționale, și la imparțialitatea lor în raport cu interesele care se înfruntă. Elementele menționate sunt astfel susceptibile să conducă la o lipsă a aparenței de independență sau de imparțialitate a acestor judecători și a acestui organism, care poate aduce atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire acestor justițiabili într-o societate democratică și într-un stat de drept.

¹³ Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă - Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153), prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

¹⁴ Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Legea de modificare a Legii privind Consiliul Național al Magistraturii și a Legii privind organizarea contenciosului administrativ) din 26 aprilie 2019, care a intrat în vigoare la 23 mai 2019.

¹⁵ Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă - Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153, punctele 137 și 138), prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

2. Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară

Hotărârea din 15 iulie 2021 (Marea Cameră), Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, [EU:C:2021:596](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Regim disciplinar aplicabil judecătorilor – Stat de drept – Independența judecătorilor – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Abateri disciplinare ca urmare a conținutului unor hotărâri judecătorești – Instanțe disciplinare independente instituite prin lege – Respectarea termenului rezonabil și a dreptului la apărare în cadrul procedurilor disciplinare – Articolul 267 TFUE – Limitarea dreptului și a obligației instanțelor naționale de a sesiza Curtea cu cereri de decizie preliminară”

În 2017, Polonia a adoptat un nou regim disciplinar privind judecătorii Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) și pe cei ai instanțelor de drept comun. În cadrul acestei reforme legislative, în cadrul Curții Supreme a fost instituită o nouă cameră, Izba Dyscyplinarna (denumită în continuare „Camera disciplinară”). Această cameră a fost însărcinată în special să soluționeze cauze disciplinare referitoare la judecătorii Curții Supreme, iar, în apel, pe cele referitoare la judecătorii instanțelor de drept comun.

Apreciind că, prin adoptarea acestui nou regim disciplinar, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dreptului Uniunii¹⁶, Comisia Europeană a introdus în fața Curții o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor. Comisia susține în special că acest regim disciplinar nu garantează nici independența, nici imparțialitatea Camerei disciplinare, compusă exclusiv din judecători selecționați de Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia, denumit în continuare „KRS”), 23 dintre cei 25 de membri ai KRS fiind desemnați de autoritățile politice.

În hotărârea pronunțată în această cauză, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată de Comisie. Pe de o parte, Curtea constată că acest nou regim disciplinar al judecătorilor aduce atingere independenței acestora. Pe de altă parte, același regim nu permite judecătorilor în cauză să respecte, în condiții de independență deplină, obligațiile care le revin în cadrul mecanismului trimiterii preliminare.

Curtea constată că, prin faptul că a permis ca dreptul instanțelor de a adresa Curții cereri de decizie preliminară să fie limitat de posibilitatea de a iniția o procedură disciplinară, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 267 al doilea și al treilea paragraf TFUE. Astfel, dispozițiile naționale din care rezultă că

¹⁶ Comisia aprecia că Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – care prevede obligația statelor membre de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – și al articolului 267 al doilea și al treilea paragraf TFUE – care prevede pentru unele instanțe naționale posibilitatea (al doilea paragraf), iar pentru altele obligația (al treilea paragraf) de a efectua o trimitere preliminară.

judecătorii naționali se pot expune unor proceduri disciplinare ca urmare a faptului că au sesizat Curtea cu o trimitere preliminară nu pot fi admise, din moment ce aduc atingere exercitării efective de către judecătorii naționali respectivi a posibilității sau a obligației de a sesiza Curtea, prevăzute de aceste dispoziții, precum și sistemului de cooperare dintre instanțele naționale și Curte instituit prin tratate cu scopul de a asigura unitatea de interpretare a dreptului Uniunii și efectul său deplin¹⁷.

Hotărârea din 23 noiembrie 2021 (Marea Cameră), IS (Nelegalitatea ordonanței de trimitere) (C-564/19, [EU:C:2021:949](#))

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Directiva 2010/64/UE – Articolul 5 – Calitatea interpretării și a traducerii – Directiva 2012/13/UE – Dreptul la informare în cadrul procedurilor penale – Articolul 4 alineatul (5) și articolul 6 alineatul (1) – Dreptul la informare cu privire la acuzare – Dreptul la interpretare și traducere – Directiva 2016/343/UE – Dreptul la o cale de atac efectivă și la un proces echitabil – Articolul 48 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 267 TFUE – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Admisibilitate – Recurs în interesul legii împotriva unei decizii prin care se dispune o trimitere preliminară – Procedură disciplinară – Competența instanței superioare de a declara nelegală cererea de decizie preliminară”

Un judecător al Pesti Központi Kerületi Bíróság (Tribunalul Districtual Central din Pesta, Ungaria) este sesizat cu o procedură penală împotriva unui resortisant suedez. La prima audiere de către autoritatea de urmărire penală, inculpatul, care nu cunoaște limba maghiară și a fost asistat de un interpret de limbă suedeză, a fost informat cu privire la suspiciunile care planau asupra sa. Totuși, nu există nicio informație privind selectarea interpretului, verificarea competențelor sale sau faptul dacă acesta și inculpatul se înțelegeau. Astfel, în Ungaria nu există niciun registru oficial al traducătorilor și interpreților, iar reglementarea maghiară nu specifică cine poate fi desemnat în această calitate în cadrul procedurilor penale și nici în funcție de ce criterii. Prin urmare, potrivit instanței sesizate, nici avocatul, nici instanța nu ar fi în măsură să verifice calitatea interpretării. În astfel de condiții, aceasta apreciază că s-ar putea aduce atingere dreptului inculpatului la informare cu privire la drepturile sale și la dreptul său la apărare.

Astfel, această instanță a decis să sesizeze Curtea cu privire la compatibilitatea reglementării maghiare cu Directiva 2010/64¹⁸ privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale și cu Directiva 2012/13¹⁹ privind dreptul la informare în cadrul unor asemenea proceduri. În caz de incompatibilitate, aceasta ridică în plus problema dacă procedura penală poate fi continuată în lipsa inculpatului, o atare

¹⁷ A se vedea de asemenea Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, EU:C:2023:442), prezentată în secțiunea II. 7., intitulată „Răspunderea disciplinară”.

¹⁸ Directiva 2010/64/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 octombrie 2010 privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale (JO 2010, L 280, p. 1).

¹⁹ Directiva 2012/13/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 mai 2012 privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale (JO 2012, L 142, p. 1).

procedură fiind prevăzută în dreptul maghiar, în anumite cazuri, atunci când acesta nu se prezintă la audiere.

După această sesizare inițială a Curții, Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) a soluționat un recurs în interesul legii formulat de Procurorul general maghiar împotriva deciziei de trimitere și a considerat că aceasta era nelegală, fără a afecta totuși efectele juridice ale acestei decizii, în esență pentru motivul că întrebările adresate nu erau relevante și necesare pentru soluționarea litigiului în cauză. În temeiul aceluiași motive ca cele care stau la baza deciziei Kúria (Curtea Supremă), a fost inițiată o procedură disciplinară, între timp retrasă, împotriva judecătorului aflat la originea trimiterii. Având îndoieli privind conformitatea cu dreptul Uniunii a unei astfel de proceduri și a deciziei Kúria (Curtea Supremă), precum și privind impactul acesteia din urmă asupra continuării care trebuia dată procedurii penale din litigiul principal, judecătorul menționat anterior a introdus o cerere suplimentară de decizie preliminară în această privință.

Într-o primă etapă, Curtea, întrunită în Marea Cameră, statuează că sistemul de cooperare între instanțele naționale și Curte, stabilit prin articolul 267 TFUE, se opune ca, în urma unui recurs în interesul legii, o instanță supremă națională să constate nelegalitatea unei cereri de decizie preliminară introduse de o instanță inferioară, fără a afecta efectele juridice ale deciziei de trimitere, pentru motivul că întrebările adresate nu sunt relevante și necesare pentru soluționarea litigiului principal. Astfel, un atare control de legalitate se aseamănă cu controlul de admisibilitate a unei cereri de decizie preliminară, pentru care Curtea are competență exclusivă. În plus, o asemenea constatare a nelegalității este de natură, pe de o parte, să fragilizeze autoritatea răspunsurilor pe care Curtea le va furniza și, pe de altă parte, să limiteze exercitarea competenței instanțelor naționale de a se adresa Curții cu titlu preliminar și, în consecință, este susceptibilă să restrângă protecția jurisdicțională efectivă a drepturilor conferite particularilor de dreptul Uniunii.

În astfel de condiții, principiul supremației dreptului Uniunii impune instanței inferioare să înlăture decizia instanței supreme a statului membru în cauză. Nu afectează în niciun fel această concluzie faptul că, în continuare, Curtea poate eventual declara inadmisibile întrebările preliminare adresate de această instanță inferioară.

Într-o a doua etapă, Curtea constată că dreptul Uniunii se opune inițierii unei proceduri disciplinare împotriva unui judecător național pentru faptul că acesta a sesizat Curtea cu titlu preliminar, simpla perspectivă de a fi expus acesteia putând aduce atingere mecanismului prevăzut la articolul 267 TFUE, precum și independenței judecătorului, care este esențială pentru buna funcționare a acestui mecanism. Pe de altă parte, o astfel de procedură este susceptibilă să descurajeze ansamblul instanțelor naționale să introducă trimiteri preliminare, ceea ce ar putea compromite aplicarea uniformă a dreptului Uniunii.

Hotărârea din 21 decembrie 2021 (Marea Cameră), Euro Box Promotion ș.a. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, [EU:C:2021:1034](#))

„Trimitere preliminară – Decizia 2006/928/CE – Mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției – Natură și efecte juridice – Caracter obligatoriu pentru România – Stat de drept – Independența judecătorilor – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Lupta împotriva corupției – Protecția intereselor financiare ale Uniunii – Articolul 325 alineatul (1) TFUE – Convenția «PIF» – Proceduri penale – Decizii ale Curții Constituționale (România) privind legalitatea administrării anumitor probe și compunerea completurilor de judecată în materie de corupție gravă – Obligația judecătorilor naționali de a da efect deplin deciziilor Curții Constituționale – Răspundere disciplinară a judecătorilor în cazul nerespectării acestor decizii – Puterea de a lăsa neaplicate deciziile Curții Constituționale neconforme cu dreptul Uniunii – Principiul supremației dreptului Uniunii”

Prezentele cauze se înscriu în contextul reformei justiției în domeniul luptei împotriva corupției din România, care a făcut deja obiectul unei hotărâri anterioare a Curții²⁰. Această reformă face din anul 2007 obiectul unei monitorizări la nivelul Uniunii Europene, în temeiul mecanismului de cooperare și de verificare instituit prin Decizia 2006/928 cu ocazia aderării României la Uniune (denumit în continuare „MCV”).

În cadrul acestor cauze, se ridică problema dacă aplicarea jurisprudenței rezultate din diferite decizii ale Curții Constituționale a României (România), referitoare la normele de procedură penală aplicabile în materie de fraudă și de corupție, este susceptibilă să încalce dreptul Uniunii, în special dispozițiile acestui drept care urmăresc protejarea intereselor financiare ale Uniunii, garanția de independență a judecătorilor și valoarea statului de drept, precum și principiul supremației dreptului Uniunii.

În cauzele C-357/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, Înalta Curte de Casație și Justiție (România, denumită în continuare „ÎCCJ”) condamnase mai multe persoane, inclusiv foști parlamentari și miniștri, pentru infracțiuni de evaziune fiscală privind TVA-ul, precum și de corupție și de trafic de influență, în special în legătură cu gestionarea unor fonduri europene. Curtea Constituțională a anulat aceste decizii ca urmare a compunerii nelegale a completurilor de judecată, pentru motivul că, pe de o parte, cauzele cu privire la care ÎCCJ s-a pronunțat în primă instanță ar fi trebuit să fie judecate de un complet specializat în materie de corupție²¹ și, pe de altă parte, că, în cauzele în care ÎCCJ s-a pronunțat în apel, toți judecătorii completului de judecată ar fi trebuit să fie desemnați prin tragere la sorți²².

În cauza C-379/19, au fost formulate acțiuni penale la Tribunalul Bihor (România) împotriva mai multor persoane acuzate de infracțiuni de corupție și de trafic de

²⁰ Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393), prezentată în secțiunea II. 8., intitulată „Răspunderea personală, imunitatea și suspendarea”.

²¹ Decizia nr. 417 din 3 iulie 2019.

²² Decizia nr. 685 din 7 noiembrie 2018.

influență. În cadrul unei cereri de excludere a unor mijloace de probă, această instanță se confruntă cu aplicarea unei jurisprudențe a Curții Constituționale, care a declarat neconstituțională colectarea de probe în materie penală efectuată cu participarea Serviciului Român de Informații, determinând excluderea retroactivă a probelor în discuție din procedura penală²³.

În aceste contexte, ÎCCJ și Tribunalul Bihor au solicitat Curții să se pronunțe cu privire la conformitatea acestor decizii ale Curții Constituționale cu dreptul Uniunii²⁴. Mai întâi, Tribunalul Bihor ridică problema caracterului obligatoriu al MCV și al rapoartelor întocmite de Comisie în cadrul acestui mecanism²⁵. În continuare, ÎCCJ ridică problema unui eventual risc sistemic de impunitate în materie de luptă împotriva fraudei și a corupției. În sfârșit, aceste instanțe solicită de asemenea să se stabilească dacă principiile supremației dreptului Uniunii și independenței judecătorilor le permit să lase neaplicată o decizie a Curții Constituționale, chiar dacă, în temeiul dreptului român, nerespectarea de către magistrați a unei decizii a Curții Constituționale constituie o abatere disciplinară.

Principiul supremației dreptului Uniunii se opune ca instanțele naționale să nu poată, cu riscul aplicării unor sancțiuni disciplinare, să lase neaplicate deciziile Curții Constituționale contrare dreptului Uniunii.

Curtea amintește că, în jurisprudența sa referitoare la Tratatul CEE, a stabilit principiul supremației dreptului comunitar, înțeles în sensul că consacră prevalența acestui drept asupra dreptului statelor membre. În această privință, Curtea a constatat că instituirea prin Tratatul CEE a unei ordini juridice proprii, acceptată de statele membre pe bază de reciprocitate, are drept corolar imposibilitatea statelor menționate de a face să prevaleze, împotriva acestei ordini juridice, o măsură unilaterală ulterioară sau de a opune dreptului născut din Tratatul CEE norme de drept național, indiferent de natura acestora, altfel existând riscul ca acest drept să își piardă caracterul comunitar și ca fundamentul juridic al Comunității înseși să fie pus în discuție. În plus, forța executivă a dreptului comunitar nu poate varia de la un stat membru la altul în funcție de legile interne ulterioare, altfel existând riscul ca realizarea scopurilor Tratatului CEE să fie pusă în pericol, și nici nu poate da naștere unei discriminări pe motiv de cetățenie sau naționalitate, interzisă de acest tratat. Curtea a considerat astfel că, deși a fost încheiat sub forma unui acord internațional, Tratatul CEE constituie carta constituțională a unei comunități de drept, iar caracteristicile esențiale ale ordinii juridice comunitare astfel constituite sunt în special supremația acesteia în raport cu dreptul statelor membre și

²³ Deciziile nr. 51 din 16 februarie 2016, nr. 302 din 4 mai 2017 și nr. 26 din 16 ianuarie 2019.

²⁴ Articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, articolul 325 alineatul (1) TFUE, articolul 2 din Convenția elaborată în temeiul articolului K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene, semnată la Bruxelles la 26 iulie 1995 și anexată la Actul Consiliului din 26 iulie 1995 (JO 1995, C 316, p. 48, Ediție specială, 19/vol. 12, p. 51), precum și Decizia 2006/928.

²⁵ Potrivit Deciziei Curții Constituționale nr. 104 din 6 martie 2018, Decizia 2006/928 nu poate constitui o normă de referință în cadrul controlului de constituționalitate.

efectul direct al unei întregi serii de dispoziții aplicabile statelor membre și resortisanților lor.

Or, Curtea arată că aceste caracteristici esențiale ale ordinii juridice a Uniunii și importanța respectării care îi este datorată au fost confirmate prin ratificarea, fără rezerve, a tratatelor de modificare a Tratatului CEE și în special a Tratatului de la Lisabona. Astfel, cu ocazia adoptării acestui tratat, Conferința reprezentanților guvernelor statelor membre a ținut să amintească în mod expres, în Declarația nr. 17 cu privire la supremație, anexată la Actul final al Conferinței interguvernamentale care a adoptat Tratatul de la Lisabona, că, în conformitate cu jurisprudența constantă a Curții, tratatele și legislația adoptată de Uniune pe baza tratatelor au prioritate în raport cu dreptul statelor membre, în condițiile prevăzute de jurisprudența menționată anterior.

Curtea adaugă că, întrucât articolul 4 alineatul (2) TUE prevede că Uniunea respectă egalitatea statelor membre în raport cu tratatele, aceasta nu poate respecta o astfel de egalitate decât dacă statele membre se află, în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii, în imposibilitatea de a face să prevaleze, împotriva ordinii juridice a Uniunii, o măsură unilaterală, indiferent de natura acesteia. În acest context, Curtea mai arată că, în exercitarea competenței sale exclusive de a furniza interpretarea definitivă a dreptului Uniunii, acesteia îi revine sarcina de a preciza întinderea principiului supremației dreptului Uniunii în raport cu dispozițiile relevante ale acestui drept, întinderea menționată neputând depinde nici de interpretarea unor dispoziții ale dreptului național, nici de interpretarea unor dispoziții de drept al Uniunii reținută de o instanță națională, care nu corespund interpretării Curții.

Potrivit Curții, efectele asociate principiului supremației dreptului Uniunii se impun tuturor organelor unui stat membru, fără ca dispozițiile interne, inclusiv de ordin constituțional, să poată împiedica acest lucru. Instanțele naționale sunt ținute să lase neaplicată, din oficiu, orice reglementare sau practică națională contrară unei dispoziții de drept al Uniunii care are efect direct, fără a trebui să solicite sau să aștepte eliminarea prealabilă a acestei reglementări sau practici naționale pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional.

Pe de altă parte, faptul că judecătorii naționali nu sunt expuși unor proceduri sau unor sancțiuni disciplinare pentru că au exercitat opțiunea de a sesiza Curtea în temeiul articolului 267 TFUE, care ține de competența lor exclusivă, constituie o garanție inherentă independenței lor. Astfel, în ipoteza în care un judecător național de drept comun ar ajunge să considere, în lumina unei hotărâri a Curții, că jurisprudența curții constituționale naționale este contrară dreptului Uniunii, faptul că acest judecător național ar lăsa neaplicată jurisprudența menționată nu poate angaja răspunderea sa disciplinară.

II. Independența judecătorilor și a instanțelor naționale competente să aplice dreptul Uniunii

În numeroase hotărâri, pronunțate atât în urma unor proceduri preliminare, cât și a unor proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, Curtea a interpretat articolul 19 TUE și articolul 47 din cartă în coroborare cu articolul 2 TUE, în temeiul căruia Uniunea se întemeiază printre altele pe valoarea statului de drept. Acest cadru de drept primar a oferit Curții oportunitatea de a declina cerințele care rezultă din principiul independenței justiției care se impune instanțelor naționale, mergând de la numirea judecătorilor până la pensionarea lor. Acest capitol prezintă jurisprudența Curții în funcție de diferitele etape ale carierei judecătorilor.

Din această jurisprudență rezultă că principiul independenței are în vedere două aspecte. Primul aspect, extern, presupune ca instanța să fie protejată de eventuale intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să pună în pericol independența membrilor săi în ceea ce privește judecarea litigiilor cu care sunt sesizați. Al doilea aspect, intern, este legat de condiția de imparțialitate și vizează echidistanța în raport cu părțile în litigiu și cu interesele lor din perspectiva obiectului acestuia²⁶.

1. Numire

Hotărârea din 19 noiembrie 2019 (Marea Cameră), A. K. ș.a. (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, [EU:C:2019:982](#))

„Trimitere preliminară – Directiva 2000/78/CE – Egalitate de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă – Nediscriminare pe motive de vârstă – Reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) – Articolul 9 alineatul (1) – Dreptul la o cale de atac – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Protecție jurisdicțională efectivă – Principiul independenței judecătorilor – Crearea unei camere noi în cadrul Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), competentă în special în ceea ce privește cauzele privind pensionarea judecătorilor acestei instanțe – Cameră compusă din judecători nou-numiți de Președintele Republicii Polone, la propunerea Consiliului Național al Magistraturii – Independența consiliului menționat – Competența de a lăsa neaplicată legislația națională contrară dreptului Uniunii – Supremația dreptului Uniunii”

²⁶ Hotărârea din 19 septembrie 2006, Wilson (C-506/04, [EU:C:2006:587](#)), punctele 50-52, Hotărârea din 31 ianuarie 2013, D. și A. (C-175/11, [EU:C:2013:45](#)), punctul 96, și, mai recent, Hotărârea din 21 decembrie 2023, Krajowa Rada Sądownictwa (Menținerea în funcție a unui judecător) (C-718/21, [EU:C:2023:1015](#)), punctul 61, prezentată în secțiunea I. 1., intitulată „Noțiunea de instanță în sensul articolului 267 TFUE”.

Prin hotărârea sa, pronunțată în cadrul unei proceduri accelerate, Curtea, reunită în Marea Cameră, a statuat că dreptul la o cale de atac efectivă, garantat la articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene și reafirmat, într-un domeniu specific, de Directiva 2000/78, se opune ca litigii privind aplicarea dreptului Uniunii să poată intra în competența exclusivă a unei entități care nu constituie o instanță independentă și imparțială. Potrivit Curții, aceasta este situația în cazul în care condițiile obiective în care a fost creată entitatea respectivă, caracteristicile acesteia și modul în care membrii săi au fost numiți sunt de natură să dea naștere unor îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea acestei entități în privința unor elemente exterioare, în special a unor influențe directe sau indirecte ale puterilor legislative și executive, și la neutralitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă. Aceste elemente pot conduce astfel la o lipsă a aparenței de independență sau de imparțialitate a entității menționate care este de natură să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire acestor justițiabili într-o societate democratică. Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili, ținând seama de toate elementele relevante de care dispune, dacă aceasta este situația în ceea ce privește noua Cameră disciplinară a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia). Într-o asemenea ipoteză, principiul supremației dreptului Uniunii îi impune să lase neaplicată dispoziția din dreptul național care conferă acestei Camere disciplinare competența exclusivă de a soluționa litigii referitoare la pensionarea judecătorilor Curții Supreme, astfel încât aceste litigii să poată fi judecate de o instanță care îndeplinește cerințele de independență și de imparțialitate și care ar fi competentă în domeniul în cauză dacă dispoziția respectivă nu ar împiedica acest lucru.

În cauzele pendinte în fața instanței de trimitere, trei judecători polonezi (de la Curtea Administrativă Supremă și de la Curtea Supremă) au invocat printre altele încălcări ale interdicției privind discriminarea pe motive de vârstă în domeniul încadrării în muncă, ca urmare a pensionării lor anticipate conform noii legi din 8 decembrie 2017 privind Curtea Supremă. Cu toate că, după o modificare intervenită în anul 2018, această lege nu mai privește judecătorii care, precum reclamantii din litigiile principale, erau deja în funcție în cadrul Curții Supreme la data intrării în vigoare a acesteia și că, prin urmare, reclamantii menționați au fost menținuți sau reintegrați în funcție, instanța de trimitere apreciază că se confruntă în continuare cu o problemă de natură procedurală. Astfel, în condițiile în care tipul de litigiu în cauză este în mod normal de competența Camerei disciplinare nou-create în cadrul Curții Supreme, ea ridică problema dacă, din cauza unor îndoieli referitoare la independența acestei entități, ar trebui să înlăture normele naționale privind repartizarea competențelor judiciare și, dacă este cazul, să judece ea însăși fondul acestor litigii.

Într-o primă etapă, Curtea, după ce a confirmat aplicabilitatea în speță atât a articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale, cât și a articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, a amintit că cerința de independență a instanțelor ține de substanța dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă și a dreptului fundamental la un proces echitabil, drepturi care au ele însele o importanță esențială în calitate de garanți ai

protecției ansamblului drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii și ai menținerii valorilor comune ale statelor membre prevăzute la articolul 2 TUE, în special a valorii statului de drept. Curtea a amintit apoi în detaliu jurisprudența sa privind conținutul acestei cerințe de independență și a arătat printre altele că, potrivit principiului separării puterilor care caracterizează funcționarea unui stat de drept, trebuie să fie garantată independența instanțelor față de puterile legislativă și executivă.

Într-o a doua etapă, Curtea a subliniat elementele specifice care trebuie să fie examinate de instanța de trimitere pentru a-i permite să aprecieze dacă respectiva Cameră disciplinară a Curții Supreme oferă sau nu garanții suficiente de independență.

În primul rând, Curtea a arătat că simplul fapt că judecătorii Camerei disciplinare sunt numiți de Președintele Republicii nu este de natură să creeze o dependență față de puterea politică și nici să dea naștere unor îndoieli referitoare la imparțialitatea lor, în cazul în care, odată numiți, ei nu sunt supuși niciunei presiuni și nu primesc instrucțiuni în exercitarea funcțiilor. De altfel, intervenția în amonte a Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliului Național al Magistraturii), însărcinat să propună judecătorii în vederea numirii lor, poate să limiteze în mod obiectiv marja de manevră a Președintelui Republicii, cu condiția însă ca acest organ să fie el însuși suficient de independent față de puterile legislative și executivă, precum și de Președintele Republicii. În această privință, Curtea a precizat că trebuie să se țină seama atât de elemente de fapt, cât și de elemente de drept care se referă la condițiile în care membrii noului consiliu al magistraturii polonez au fost desemnați și, în egală măsură, la modul în care acesta își îndeplinește în mod concret rolul de a asigura independența instanțelor și a judecătorilor. Curtea a indicat de asemenea că trebuie verificată întinderea controlului jurisdicțional al propunerilor consiliului magistraturii, dat fiind că deciziile de numire ale Președintelui Republicii nu pot, în ceea ce le privește, să facă obiectul unui astfel de control.

În al doilea rând, Curtea a subliniat alte elemente care caracterizează mai direct Camera disciplinară. De exemplu, ea a indicat că, în contextul special rezultat din adoptarea, puternic contestată, a dispozițiilor noii legi privind Curtea Supremă pe care le-a declarat contrare dreptului Uniunii în Hotărârea din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme) (C-619/18, EU:C:2019:531)²⁷, este pertinent să se arate că respectivei Camere disciplinare i s-a conferit o competență exclusivă de a soluționa cauzele care au legătură cu pensionarea judecătorilor Curții Supreme care decurg din această lege, că ea trebuie să fie compusă doar din judecători nou-numiți sau că ea pare să beneficieze de un grad de autonomie deosebit de mare în cadrul Curții Supreme. La modul general, Curtea a subliniat în mai multe rânduri că, deși fiecare dintre elementele examinate, luate în considerare în mod izolat, nu sunt în mod necesar de natură să pună la îndoială independența acestei entități, situația ar putea să fie diferită, în schimb, în cazul în care ele sunt luate în considerare în mod combinat.

²⁷ Hotărâre prezentată în secțiunea II. 9., intitulată „Inamovibilitatea judecătorilor și vârsta de pensionare”.

Hotărârea din 2 martie 2021 (Marea Cameră), A.B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, [EU:C:2021:153](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă – Principiul independenței judecătorilor – Procedura de numire pe un post de judecător la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) – Numire de către Președintele Republicii Polone pe baza unei rezoluții adoptate de Consiliul Național al Magistraturii – Lipsa de independență a acestui consiliu – Lipsa de efectivitate a căii de atac jurisdicționale deschise împotriva unei astfel de rezoluții – Hotărâre a Trybunał Konstytucyjny (Curtea Constituțională, Polonia) prin care se abrogă dispoziția pe care se întemeiază competența instanței de trimitere – Adoptarea unei legislații care prevede închiderea de plin drept a procedurii în cauzele pendinte și care exclude pentru viitor orice cale de atac jurisdicțională în astfel de cauze – Articolul 267 TFUE – Posibilitatea și/sau obligația instanțelor naționale de a efectua o trimitere preliminară și de a o menține – Articolul 4 alineatul (3) TUE – Principiul cooperării loiale – Supremăția dreptului Uniunii – Competența de a lăsa neaplicate dispozițiile naționale care nu sunt conforme cu dreptul Uniunii”

Prin rezoluțiile adoptate în luna august 2018, Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia) (denumit în continuare „KRS”) a decis să nu prezinte Președintelui Republicii Polone propuneri de numire a cinci persoane (denumiți în continuare „reclamanții”) pe posturi de judecător la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) și să prezinte alți candidați pentru aceste posturi. Reclamanții au sesizat Naczelny Sąd Administracyjny (Curtea Administrativă Supremă, Polonia), instanța de trimitere, cu căi de atac împotriva acestor rezoluții. La data respectivă, asemenea căi de atac erau guvernate de Legea privind Consiliul Național al Magistraturii (denumită în continuare „Legea privind KRS”), astfel cum a fost modificată printr-o lege din luna iulie 2018. În temeiul acestui sistem, se prevedea, pe de o parte, că, în cazul în care nu toți participanții la o procedură de numire pe un post de judecător la Curtea Supremă atacau rezoluția în cauză a KRS, această rezoluție rămânea definitivă în ceea ce îl privește pe candidatul prezentat pentru acest post, astfel încât acesta din urmă putea fi numit de Președintele Republicii. În plus, eventuala anulare a unei asemenea rezoluții în urma căii de atac a unui participant care nu a fost prezentat în vederea numirii nu putea conduce la o nouă apreciere a situației acestuia din urmă în scopul atribuirii eventuale a postului în cauză. Pe de altă parte, în temeiul aceluiași sistem, o astfel de cale de atac nu se putea baza pe un motiv privind evaluarea necorespunzătoare a îndeplinirii de către candidați a criteriilor luate în considerare la adoptarea deciziei privind prezentarea propunerii de numire. În cererea sa de decizie preliminară inițială, instanța de trimitere, considerând că un asemenea sistem exclude în practică orice efectivitate a căii de atac formulate de un participant care nu este prezentat în vederea numirii, a decis să solicite Curții să se pronunțe cu privire la conformitatea acestui sistem cu dreptul Uniunii.

După această sesizare inițială, Legea privind KRS a fost modificată din nou în anul 2019. În temeiul acestei reforme, pe de o parte, a devenit imposibilă formularea unor căi de atac împotriva deciziilor KRS privind prezentarea sau neprezentarea candidaților în

vederea numirii pe posturi de judecător la Curtea Supremă. Pe de altă parte, prin această reformă s-a prevăzut închiderea deplin drept a procedurii în astfel de căi de atac încă pendinte, privând în fapt instanța de trimitere de competența sa de a se pronunța asupra acestui tip de căi de atac, precum și de posibilitatea de a obține un răspuns la întrebările preliminare pe care le adresase Curții de Justiție. În aceste condiții, în cererea sa de decizie preliminară suplimentară, instanța de trimitere a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la conformitatea cu dreptul Uniunii a acestui nou sistem.

În primul rând, Curtea, reunită în Marea Cameră, statuează mai întâi că atât sistemul de cooperare între instanțele naționale și Curte, stabilit la articolul 267 TFUE, cât și principiul cooperării loiale, prevăzut la articolul 4 alineatul (3) TUE, se opun unor modificări legislative precum cele menționate, efectuate în anul 2019 în Polonia, atunci când se constată că ele au avut ca efecte specifice împiedicarea Curții să se pronunțe cu privire la întrebări preliminare precum cele care i-au fost adresate de instanța de trimitere și excluderea oricărei posibilități de reiterare în viitor de către o instanță națională a unor întrebări similare acestora. Curtea precizează în această privință că revine instanței de trimitere sarcina să aprecieze dacă aceasta este situația în speță, luând în considerare toate elementele pertinente și în special contextul în care legiuitorul polonez a adoptat respectivele modificări.

În continuare, Curtea consideră că și obligația statelor membre de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura justițiabililor respectarea dreptului lor la protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii, prevăzută la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, se poate opune aceluiași tip de modificări legislative. Aceasta este situația atunci când se constată, aspect care trebuie apreciat de asemenea de instanța de trimitere pe baza tuturor elementelor pertinente, că aceste modificări sunt de natură să dea naștere unor îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea judecătorilor numiți pe baza deciziilor KRS, în privința unor elemente exterioare, în special a unor influențe directe sau indirecte ale puterilor legislative și executive, și referitoare la neutralitatea lor în raport cu interesele care se înfruntă. Asemenea modificări ar putea astfel conduce la o lipsă a aparenței de independență sau de imparțialitate a judecătorilor respectivi de natură să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire justițiabililor într-o societate democratică și într-un stat de drept.

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea amintește că garanțiile de independență și de imparțialitate impuse în temeiul dreptului Uniunii presupun existența unor norme care reglementează numirea judecătorilor. Pe de altă parte, Curtea subliniază rolul determinant al KRS în procesul de numire pe un post de judecător la Curtea Supremă, actul de propunere pe care acesta îl adoptă constituind o condiție *sine qua non* pentru numirea ulterioară a unui candidat. Astfel, gradul de independență de care se bucură KRS față de puterile legislative și executive poloneze poate avea relevanță atunci când se apreciază dacă judecătorii pe care îi selectează vor fi în măsură să îndeplinească cerințele de independență și de imparțialitate. În plus, Curtea arată că eventuala lipsă a

unei căi de atac jurisdicționale în contextul unui proces de numire pe posturi de judecător la o instanță supremă națională poate să se dovedească problematică atunci când ansamblul elementelor contextuale relevante ce caracterizează un asemenea proces în statul membru în cauză poate genera, în percepția justițiabililor, îndoieli de natură sistemică în ceea ce privește independența și imparțialitatea judecătorilor numiți la finalul acestui proces. În această privință, Curtea precizează că, în cazul în care instanța de trimitere ar trebui, pe baza tuturor elementelor pertinente pe care le-a menționat în decizia sa de trimitere și în special a modificărilor legislative care au afectat recent procesul de desemnare a membrilor KRS, să concluzioneze că acesta din urmă nu oferă garanții de independență suficiente, existența unei căi de atac jurisdicționale deschise candidaților neselectați ar fi necesară pentru a contribui la protejarea procesului de numire a judecătorilor în cauză de influențe directe sau indirecte și pentru a evita, în fine, posibilitatea nașterii îndoielilor menționate.

În sfârșit, Curtea statuează că, în cazul în care instanța de trimitere ajunge la concluzia că adoptarea modificărilor legislative din anul 2019 a intervenit cu încălcarea dreptului Uniunii, principiul supremației acestui drept impune acestei din urmă instanțe să lase neaplicate respectivele modificări, indiferent dacă ele sunt de origine legislativă sau constituțională, și să continue să își asume competența care îi aparținea de a soluționa litigiile cu care era sesizată înainte de survenirea acestor modificări.

În al doilea rând, Curtea consideră că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE se opune unor modificări legislative precum cele menționate, intervenite în anul 2018 în Polonia, atunci când rezultă că acestea sunt de natură să dea naștere unor îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea judecătorilor numiți în acest mod în privința unor elemente exterioare și referitoare la neutralitatea lor în raport cu interesele care se înfruntă și, astfel, să conducă la o lipsă a aparenței de independență sau de imparțialitate a judecătorilor respectivi de natură să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire justițiabililor într-o societate democratică și într-un stat de drept.

Revine instanței de trimitere sarcina de a se pronunța, în cele din urmă, cu privire la aspectul dacă aceasta este situația în speță. În ceea ce privește considerațiile de care instanța de trimitere va trebui să țină seama în această privință, Curtea subliniază că dispozițiile naționale privind calea de atac jurisdicțională deschisă în contextul unui proces de numire pe posturi de judecător la o instanță supremă națională se pot dovedi problematice în raport cu cerințele care decurg din dreptul Uniunii atunci când conduc la o înlăturare a efectivității căii de atac care exista până la acel moment. Or, Curtea arată, *primo*, că, în urma modificărilor legislative din anul 2018, calea de atac în discuție este în prezent lipsită de orice efectivitate reală și nu mai oferă decât o aparență de cale de atac jurisdicțională. *Secundo*, ea subliniază că în speță elementele contextuale legate de ansamblul celorlalte reforme care au afectat recent Curtea Supremă și KRS trebuie de asemenea să fie luate în considerare. În această privință, ea subliniază, dincolo de îndoielile menționate cu privire la independența KRS, împejurarea că modificările

legislative din anul 2018 au fost introduse cu foarte puțin timp înainte ca KRS, în noua sa compunere, să fie chemată să se pronunțe asupra unor candidaturi precum cele ale reclamanților depuse în scopul ocupării a numeroase posturi de judecător la Curtea Supremă declarate vacante sau nou-create ca urmare a intrării în vigoare a diverselor modificări ale Legii privind Curtea Supremă.

În sfârșit, Curtea precizează că, în cazul în care instanța de trimitere ajunge la concluzia că modificările legislative din anul 2018 încalcă dreptul Uniunii, îi va reveni, în temeiul principiului supremației acestui drept, sarcina de a lăsa neaplicate aceste modificări în favoarea aplicării dispozițiilor naționale aflate anterior în vigoare, exercitând totodată ea însăși controlul prevăzut de aceste din urmă dispoziții.

Hotărârea din 20 aprilie 2021 (Marea Cameră), Repubblika (C-896/19, [EU:C:2021:311](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 2 TUE – Valorile Uniunii Europene – Statul de drept – Articolul 49 TUE – Aderarea la Uniune – Menținerea nivelului de protecție a valorilor Uniunii – Protecție jurisdicțională efectivă – Articolul 19 TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Domeniu de aplicare – Independența judecătorilor unui stat membru – Procedura de numire – Competența prim-ministrului – Participarea unui comitet de numire a membrilor sistemului judiciar”

Repubblika este o asociație care are ca obiect promovarea și protecția justiției și a statului de drept în Malta. În urma numirii unor noi judecători, care a avut loc în aprilie 2019, aceasta a introdus o *actio popularis* la Prim'Awla tal-Qorti Ċivili - Ġurisdizzjoni Kostituzzjonali (Camera întâi a Tribunalului Civil, statuând în calitate de Curte Constituțională, Malta), în special pentru a contesta procedura de numire a judecătorilor maltezi, astfel cum este reglementată de Constituție²⁸. Dispozițiile constituționale în cauză, care au rămas neschimbate de la adoptarea lor în anul 1964 până la o reformă din anul 2016, conferă Il-Prim Ministru (prim-ministrul, Malta) competența de a prezenta președintelui Republicii numirea unui candidat pe un atare post. În practică, prim-ministrul dispune astfel de o competență decisivă în numirea judecătorilor maltezi, care, potrivit Repubblika, ridică îndoieli cu privire la independența respectivilor judecători. Cu toate acestea, candidații trebuie să îndeplinească anumite condiții, de asemenea prevăzute de Constituție, și, începând cu reforma din anul 2016, a fost instituit un Comitet de Numire a Membrilor Sistemului Judiciar care a fost însărcinat cu evaluarea candidaților și cu furnizarea unui aviz prim-ministrului.

În acest context, instanța sesizată a decis să solicite Curții să se pronunțe cu privire la conformitatea sistemului maltez de numire a judecătorilor cu dreptul Uniunii și, mai precis, cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). Reamintim că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE impune statelor membre să

²⁸ Articolele 96, 96A și 100 din Constituția malteză.

stabilească căile de atac necesare pentru a asigura, în domeniile reglementate de dreptul Uniunii, o protecție jurisdicțională efectivă, iar articolul 47 din cartă prevede dreptul la o cale de atac jurisdicțională efectivă pentru orice justițiabil care se prevalează, într-o anumită speță, de un drept pe care îl are în temeiul dreptului Uniunii.

Curtea, reunită în Marea Cameră, consideră că dreptul Uniunii nu se opune unor dispoziții constituționale naționale precum dispozițiile de drept maltez referitoare la numirea judecătorilor. Astfel, aceste elemente nu par susceptibile să conducă la o lipsă a aparenței de independență sau de imparțialitate a judecătorilor de natură să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire justițiabililor într-o societate democratică și într-un stat de drept.

Într-o primă etapă, Curtea statuează că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE are vocația de a se aplica în speță, din moment ce acțiunea urmărește să conteste conformitatea cu dreptul Uniunii a unor dispoziții de drept național care reglementează procedura de numire a judecătorilor chemați să se pronunțe cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii și despre care se susține că sunt susceptibile să le afecteze independența. În ceea ce privește articolul 47 din cartă, Curtea arată că, deși nu este aplicabil ca atare²⁹ în măsura în care Republika nu se prevalează de un drept subiectiv pe care l-ar avea în temeiul dreptului Uniunii, acesta trebuie totuși luat în considerare în vederea interpretării articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

Într-o a doua etapă, Curtea statuează că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE nu se opune unor dispoziții naționale care conferă unui prim-ministru o competență decisivă în procesul de numire a judecătorilor, prevăzând totodată intervenția, în acest proces, a unui organ independent însărcinat printre altele cu evaluarea candidaților la un post de judecător și cu furnizarea unui aviz prim-ministrului menționat.

Pentru a ajunge la această concluzie, Curtea subliniază mai întâi, în general, că, printre cerințele unei protecții jurisdicționale efective pe care trebuie să le îndeplinească instanțele naționale susceptibile să se pronunțe cu privire la aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii, independența judecătorilor prezintă o importanță fundamentală în special pentru ordinea juridică a Uniunii, și aceasta în diverse moduri. Astfel, ea este esențială pentru buna funcționare a mecanismului trimerii preliminare, prevăzut la articolul 267 TFUE, care nu poate fi activat decât de o instanță independentă. Pe de altă parte, aceasta ține de conținutul esențial al dreptului fundamental la protecție jurisdicțională efectivă și la un proces echitabil prevăzut la articolul 47 din cartă.

În continuare, Curtea amintește jurisprudența sa recentă³⁰, în care a adus precizări cu privire la garanțiile de independență și de imparțialitate a judecătorilor, necesare în temeiul dreptului Uniunii. Aceste garanții presupun în special existența unor norme care

²⁹ Conform articolului 51 alineatul (1) din cartă.

³⁰ A se vedea de exemplu Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. ș.a. (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982), precum și Hotărârea din 2 martie 2021, A.B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153), prezentate în prezenta secțiune.

permit înlăturarea oricărei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea judecătorilor în privința unor elemente exterioare, în special a unor influențe directe sau indirecte ale puterilor legislative și executive, și la imparțialitatea lor în raport cu interesele care se înfruntă.

În sfârșit, Curtea subliniază că, potrivit articolului 49 TUE, Uniunea regroupează state care au aderat în mod liber și voluntar la valorile comune prevăzute la articolul 2 TUE, precum statul de drept, care respectă aceste valori și care se angajează să le promoveze. Prin urmare, un stat membru nu își poate modifica legislația, în special în materie de organizare a justiției, astfel încât să determine o reducere a protecției valorii statului de drept, valoare care este concretizată printre altele de articolul 19 TUE. În această perspectivă, statele membre trebuie să se abțină să adopte norme care ar aduce atingere independenței judecătorilor.

Odată făcute aceste precizări, Curtea consideră, pe de o parte, că crearea în anul 2016 a Comitetului de Numire a Membrilor Sistemului Judiciar consolidează, dimpotrivă, garanția independenței judecătorilor maltezi în raport cu situația care decurgea din dispozițiile constituționale în vigoare la momentul aderării Maltei la Uniunea Europeană. În această privință, Curtea arată că, în principiu, intervenția unui astfel de organ poate fi de natură să contribuie la o obiectivizare a procesului de numire a judecătorilor, delimitând marja de manevră de care dispune în materie prim-ministrul, cu condiția ca acest organ să fie el însuși suficient de independent. În speță, Curtea constată existența unei serii de norme care par a fi de natură să garanteze această independență.

Pe de altă parte, Curtea subliniază că, deși prim-ministrul dispune de o competență certă în numirea judecătorilor, exercitarea acestei competențe este delimitată de condițiile de experiență profesională, prevăzute de Constituție, care trebuie îndeplinite de candidații la posturile de judecător. În plus, deși prim-ministrul poate decide să prezinte președintelui Republicii numirea unui candidat care nu este propus de Comitetul de Numire a Membrilor Sistemului Judiciar, el este obligat să comunice motivele sale, printre altele puterii legislative. Potrivit Curții, în măsura în care exercită această competență numai cu titlu excepțional și respectă în mod strict și efectiv obligația de motivare, competența sa nu este de natură să dea naștere unor îndoieli legitime cu privire la independența candidaților aleși.

Hotărârea din 6 octombrie 2021 (Marea Cameră), W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, [EU:C:2021:798](#))

„Trimitere preliminară – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Principiile inamovibilității și independenței judecătorilor – Mutare a unui judecător al unei instanțe de drept comun fără consimțământul acestuia – Cale de atac – Ordonanță de inadmisibilitate dată de un judecător din cadrul Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) [Curtea Supremă (Camera de control extraordinar și cauze publice), Polonia] – Judecător numit de

Președintele Republicii Polone pe baza unei rezoluții emise de Consiliul Național al Magistraturii, în pofida unei hotărâri judecătorești prin care se dispune suspendarea executării acestei rezoluții în așteptarea unei hotărâri preliminare a Curții – Judecător care nu constituie o instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege – Supremația dreptului Uniunii – Posibilitatea de a se considera ca fiind neavenită o asemenea ordonanță de inadmisibilitate”

În luna august a anului 2018, judecătorul W.Ż., care își desfășura activitatea într-un tribunal regional din Polonia, a fost mutat fără consimțământul său din secția tribunalului la care era repartizat la o altă secție a aceluiași tribunal. El a introdus la Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia) (denumit în continuare „KRS”) o contestație împotriva acestei mutări, care s-a finalizat printr-o rezoluție de nepronunțare asupra fondului. În luna noiembrie a anului 2018, W.Ż. a atacat această rezoluție la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), solicitând de asemenea recuzarea tuturor judecătorilor care compun camera care trebuia să soluționeze calea de atac pe care a introdus-o, și anume Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Camera de control extraordinar și cauze publice, Polonia) (denumită în continuare „Camera de control”). W.Ż. a considerat că, ținând seama de modalitățile numirii lor, membrii acestei camere nu ofereau garanțiile de independență și de imparțialitate necesare.

În această privință, Sąd Najwyższy (Izba Cywilna) [Curtea Supremă (Camera civilă), Polonia], care este chemată să se pronunțe asupra acestei cereri de recuzare, arată în ordonanța de trimitere că la Naczelny Sąd Administracyjny (Curtea Administrativă Supremă, Polonia) au fost introduse căi de atac împotriva Rezoluției nr. 331/2018 a KRS, prin care Președintelui Republicii îi era propusă lista noilor judecători ai Camerei de control. Totuși, în pofida suspendării executării rezoluției menționate, care a fost dispusă de această din urmă instanță, Președintele Republicii i-a numit în posturile de judecător ai acestei Camere de control pe anumiți candidați prezentați în această rezoluție.

În luna martie a anului 2019, în timp ce, pe de o parte, procedura menționată era pendinte la Curtea Administrativă Supremă și, pe de altă parte, această din urmă instanță sesizase Curtea cu o trimitere preliminară privind o altă rezoluție a KRS prin care Președintelui Republicii îi era propusă o listă de candidați la posturi de judecător al Curții Supreme³¹, un nou judecător la Camera de control (denumit în continuare „judecătorul Camerei de control”) a fost numit pe baza Rezoluției nr. 331/2018. Statuând în calitate de judecător unic, fără a dispune de dosar și fără a-l asculta pe W.Ż., acest nou judecător a adoptat o ordonanță (denumită în continuare „ordonanța în litigiu”) prin care a respins ca inadmisibilă acțiunea acestuia din urmă împotriva rezoluției KRS de nepronunțare asupra fondului.

³¹ Și anume, cauza în care s-a pronunțat Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153), prezentată în prezenta secțiune.

Instanța de trimitere a solicitat Curții să se pronunțe asupra aspectului dacă un judecător numit în asemenea condiții constituie o instanță judecătorească independentă, imparțială și constituită în prealabil prin lege, în special în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, și să precizeze implicațiile pe care le-ar putea avea pentru ordonanța în litigiu constatarea lipsei acestei calificări.

În hotărârea sa, pronunțată în Marea Cameră, Curtea statuează cu privire la împrejurările de care trebuie să țină seama o instanță națională pentru a constata existența în procedura de numire a unui judecător a unor neregularități de natură să împiedice posibilitatea să se aprecieze că acesta constituie o instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege, în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și cu privire la consecințele pe care, într-o asemenea ipoteză, principiul supremației dreptului Uniunii le determină pentru o decizie precum ordonanța în litigiu, adoptată de un atare judecător.

Curtea constată printre altele că numirea judecătorului Camerei de control cu încălcarea deciziei definitive a Curții Administrative Supreme prin care s-a dispus suspendarea Rezoluției nr. 331/2018 a KRS și fără a se aștepta Hotărârea Curții în cauza A. B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18)³² a adus atingere efectivității sistemului trimiterii preliminare instituit prin articolul 267 TFUE. Astfel, atunci când a intervenit această numire, răspunsul așteptat al Curții în cauza menționată putea eventual să determine obligația Curții Administrative Supreme de a anula în întregime Rezoluția nr. 331/2018 a KRS.

În ceea ce privește celelalte împrejurări care au încadrat numirea judecătorului Camerei de control, Curtea amintește de asemenea că a statuat recent că anumite împrejurări menționate de instanța de trimitere, referitoare la modificări intervenite în anul 2017 care au afectat compunerea KRS, erau susceptibile să genereze îndoieli legitime în ceea ce privește în special independența acestuia³³. În plus, această numire și ordonanța în litigiu au intervenit chiar dacă instanța de trimitere era sesizată cu o cerere de recuzare îndreptată împotriva tuturor judecătorilor care se aflau la acel moment în funcție în cadrul Camerei de control.

Privite împreună, împrejurările sus-menționate sunt, sub rezerva aprecierilor finale care sunt în sarcina instanței de trimitere, de natură să poată să conducă la concluzia că numirea judecătorului Camerei de control a intervenit cu încălcarea vădită a normelor fundamentale ce reglementează numirea judecătorilor la Curtea Supremă. Aceleași împrejurări pot deopotrivă să determine instanța de trimitere să concluzioneze că condițiile în care a intervenit această numire au pus în pericol integritatea rezultatului la care a condus procesul de numire amintit, contribuind la nașterea în percepția justițiabililor a unor îndoieli legitime și a unei lipse a aparenței de independență sau de imparțialitate a judecătorului Camerei de control, de natură să aducă atingere încrederii

³² Hotărâre prezentată în prezenta secțiune.

³³ A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596), punctele 104-108, prezentată în secțiunea II. 7., intitulată „Răspunderea disciplinară”.

pe care justiția trebuie să o inspire acestor justițiabili într-o societate democratică și într-un stat de drept.

În consecință, Curtea statuează că, în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și al principiului supremației dreptului Uniunii, o instanță națională sesizată cu o cerere de recuzare precum cea în discuție în litigiul principal are obligația, atunci când o asemenea consecință este indispensabilă având în vedere situația procedurală în cauză, pentru a garanta supremația dreptului Uniunii, să considere că este neavenită o ordonanță precum ordonanța în litigiu, dacă din ansamblul condițiilor și al împrejurărilor în care s-a desfășurat procesul de numire a judecătorului care a dat această ordonanță reiese că acesta nu constituie o instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege, în sensul dispoziției menționate.

Hotărârea din 22 martie 2022 (Marea Cameră), Prokurator Generalny ș.a. (Camera disciplinară a Curții Supreme – Numire (C-508/19, [EU:C:2022:201](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 267 TFUE – Necesitatea interpretării solicitate pentru ca instanța de trimitere să poată pronunța hotărârea – Noțiune – Procedură disciplinară deschisă împotriva unui judecător al unei instanțe de drept comun – Desemnarea de către președintele Camerei disciplinare a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) a instanței disciplinare competente să judece în această procedură – Acțiune civilă în constatarea inexistenței unui raport de muncă între președintele acestei Camere disciplinare și Curtea Supremă – Lipsa competenței instanței de trimitere pentru a controla validitatea numirii unui judecător al Curții Supreme și inadmisibilitatea unei asemenea acțiuni în temeiul dreptului național – Inadmisibilitatea cererii de decizie preliminară”

În luna ianuarie a anului 2019, împotriva lui M. F., judecătore în cadrul Sąd Rejonowy w P. (Tribunalul Districtual din P., Polonia), a fost inițiată o procedură disciplinară pentru pretense întârzieri în examinarea cauzelor în care această judecătore era chemată să se pronunțe. J. M., acționând în calitate de președinte al Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) care conduce lucrările Camerei disciplinare a acestei din urmă instanțe, a desemnat Sąd Dyscyplinarny przy Sądzie Apelacyjnym w [...] (Tribunalul Disciplinar de pe lângă Curtea de Apel din [...], Polonia) să judece în această procedură.

Considerând că numirea lui J. M. în cadrul acestei camere disciplinare era afectată de mai multe neregularități, M. F. a sesizat Curtea Supremă cu o acțiune civilă având ca obiect constatarea inexistenței unui raport de muncă între J. M. și aceeași instanță, solicitând de asemenea acesteia din urmă suspendarea procedurii disciplinare desfășurate împotriva lui M. F. Una dintre camerele Curții Supreme, Izba Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (Camera pentru litigii de muncă și asigurări sociale, denumită în continuare „instanța de trimitere”), a fost astfel însărcinată să examineze aceste cereri.

Instanța de trimitere, după ce a constatat că mandatul de judecător exprimă un raport juridic ce ține de dreptul public, iar nu de dreptul civil, și că o acțiune precum cea în discuție în litigiul principal nu este, astfel, susceptibilă să intre în domeniul de aplicare al Codului de procedură civilă, ridică totuși problema dacă principiul protecției jurisdicționale efective, care este consacrat de dreptul Uniunii, și obligația ce revine statelor membre, în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, de a se asigura că instanțele din ordinele lor juridice, care se pot pronunța în domenii acoperite de dreptul Uniunii, îndeplinesc cerințele care decurg din acest principiu și în special cerințele referitoare la independența și la imparțialitatea lor și la faptul că sunt constituite prin lege, au drept consecință că îi conferă competența, pe care nu o are în temeiul dreptului polonez, de a constata în cadrul procedurii principale că pârâtul în cauză nu are mandat de judecător.

În hotărârea pronunțată în Marea Cameră, Curtea declară inadmisibilă cererea de decizie preliminară. Curtea subliniază în această privință că, în timp ce, în cadrul misiunii jurisdicționale care îi revine în temeiul articolului 267 TFUE, funcția sa constă în a furniza oricărei instanțe a Uniunii elementele de interpretare a dreptului Uniunii care îi sunt necesare pentru soluționarea unor litigii reale cu care este sesizată, întrebările care îi sunt adresate în prezenta trimitere preliminară depășesc cadrul acestei misiuni.

Curtea amintește că întrebările adresate de o instanță națională trebuie să răspundă unei nevoi obiective pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată, iar cooperarea dintre Curte și instanțele naționale instituită la articolul 267 TFUE presupune astfel, în principiu, ca instanța de trimitere să fie competentă să se pronunțe cu privire la litigiul principal, pentru ca acesta să nu fie considerat pur ipotetic. Deși Curtea a admis că situația poate fi diferită în anumite împrejurări excepționale, o asemenea soluție nu poate fi reținută în speță.

Într-adevăr, în primul rând, însăși instanța de trimitere subliniază că, atunci când este sesizată cu o acțiune civilă în constatarea inexistenței unui raport juridic, nu dispune, în temeiul dreptului național, de competența care i-ar permite să se pronunțe cu privire la legalitatea actului de numire în discuție.

În al doilea rând, prin acțiunea civilă introdusă de M. F. se urmărește, în realitate, să se conteste nu atât existența unui raport de muncă între J. M. și Curtea Supremă sau a unor drepturi și obligații care decurg dintr-un asemenea raport, ci efectiv decizia prin care J. M. a desemnat instanța disciplinară competentă să judece în procedura disciplinară desfășurată împotriva lui M. F., procedură a cărei suspendare aceasta din urmă o solicită, de altfel, instanței de trimitere. Astfel, întrebările adresate Curții se referă în mod intrinsec la un alt litigiu decât litigiul principal și în privința căruia acesta din urmă nu este, în realitate, decât accesoriu. Pentru a răspunde la aceste întrebări, Curtea ar fi constrânsă să ia în considerare mai degrabă elementele relevante care caracterizează acest alt litigiu decât să țină seama de configurația litigiului principal, astfel cum impune articolul 267 TFUE.

În al treilea rând, Curtea observă că, în lipsa unui drept la acțiune directă împotriva numirii lui J. M. în calitate de președinte al Camerei disciplinare a Curții Supreme sau împotriva actului emis de J. M. prin care este desemnată instanța disciplinară însărcinată cu examinarea litigiului respectiv, M. F. ar fi putut invoca în fața acestei din urmă instanțe o contestație întemeiată pe eventuala încălcare, care decurge din actul de desemnare în discuție, a dreptului său ca litigiul respectiv să fie judecat de o instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege. Curtea amintește de altfel în această privință că a statuat că dispozițiile Legii privind instanțele de drept comun, în măsura în care conferă președintelui Camerei disciplinare a Curții Supreme competența discreționară de a desemna instanța disciplinară competentă să judece în procedurile disciplinare inițiate împotriva judecătorilor de la instanțele de drept comun, nu îndeplinesc cerința care decurge din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, potrivit căreia asemenea cauze trebuie să poată fi examinate de o instanță judecătorească „constituită prin lege”³⁴. Această dispoziție, în măsura în care impune o asemenea cerință, trebuie în plus să fie considerată că are efect direct, în așa fel încât principiul supremației dreptului Uniunii impune unei instanțe disciplinare astfel desemnate să lase neaplicate dispozițiile naționale în temeiul cărora a intervenit desemnarea sa și, prin urmare, să se declare incompetentă să judece litigiul cu care este sesizată.

În al patrulea rând, Curtea arată că, în speță, acțiunea principală urmărește în esență obținerea unei forme de invalidare *erga omnes* a numirii lui J. M. în funcția de judecător, chiar dacă dreptul național nu îi autorizează și nu i-a autorizat niciodată pe toți justițiabilii să conteste numirea judecătorilor prin intermediul unei acțiuni directe în anulare sau în invalidare a unei asemenea numiri.

Hotărârea din 29 martie 2022 (Marea Cameră), Getin Noble Bank (C-132/20, [EU:C:2022:235](#))

„Trimitere preliminară – Admisibilitate – Articolul 267 TFUE – Noțiunea de «instanță» – Articolul 19 alineatul (1) TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă – Principiul independenței judecătorilor – Instanță constituită în prealabil prin lege – Organ jurisdicțional din care face parte un membru care a fost numit pentru prima dată într-un post de judecător de un organ politic al puterii executive a unui regim nedemocratic – Mod de funcționare a Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia) – Neconstituționalitatea legii pe baza căreia a fost compus acest Consiliu – Posibilitatea de a califica acest organ drept instanță judecătorească imparțială și independentă în sensul dreptului Uniunii”

În anul 2017, în Polonia, mai mulți consumatori au sesizat tribunalul regional competent cu o acțiune privind pretinsul caracter abuziv al unei clauze cuprinse în contractul de

³⁴ Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596, punctul 176), prezentată în secțiunile „I. 2. Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară” și „II. 7. Răspunderea disciplinară”.

credit pe care îl încheiaseră cu Getin Noble Bank, o instituție bancară. Întrucât nu au obținut câștig deplin de cauză nici în primă instanță, nici în apel, reclamantii au formulat recurs la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), instanța de trimitere.

Pentru a examina admisibilitatea recursului introdus în fața sa, această instanță este obligată, în conformitate cu dreptul național, să verifice caracterul legal al compunerii completului de judecată care a pronunțat hotărârea atacată cu recurs. În acest context, statuând în complet de judecător unic, instanța menționată ridică problema conformității cu dreptul Uniunii a compunerii instanței de apel. În opinia sa, independența și imparțialitatea celor trei judecători din apel ar putea fi puse la îndoială din cauza împrejurărilor numirii lor în funcția de judecător.

În această privință, instanța de trimitere are în vedere, pe de o parte, împrejurarea că prima numire a unuia dintre judecători (FO) într-un astfel de post rezulta dintr-o decizie adoptată de un organ al regimului nedemocratic existent în Polonia înainte de aderarea sa la Uniunea Europeană și că acel judecător a fost menținut în acest post după încheierea acestui regim, fără a depune din nou jurământ și beneficiind de vechimea în muncă acumulată în timpul acestui regim³⁵. Pe de altă parte, judecătorii în discuție ar fi fost numiți la instanța de apel la propunerea Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia, denumit în continuare „KRS”), unul, în 1998, în condițiile în care rezoluțiile acestui organ nu erau nici motivate, nici supuse unei căi de atac jurisdicționale, iar ceilalți doi, în 2012 și în 2015, într-o perioadă în care, potrivit Trybunał Konstytucyjny (Curtea Constituțională, Polonia), KRS nu funcționa în mod transparent, iar compunerea sa era contrară Constituției.

Prin hotărârea pronunțată în Marea Cameră, Curtea apreciază în esență că principiul protecției jurisdicționale efective a drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii³⁶ trebuie interpretat în sensul că neregularitățile invocate de instanța de trimitere în privința judecătorilor din apel în discuție nu sunt, în sine, de natură să dea naștere unor îndoieli legitime și serioase, în percepția justițiabililor, cu privire la independența și la imparțialitatea acestor judecători și nici, prin urmare, să repună în discuție calitatea de instanță independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege, a completului de judecată din care fac parte aceștia.

Cu titlu introductiv, Curtea înlătură excepția de inadmisibilitate potrivit căreia judecătorul unic al Curții Supreme poloneze, chemat să examineze admisibilitatea recursului formulat în fața acesteia, nu era abilitat să adreseze Curții întrebări preliminare având în vedere viciile care afectează propria numire, care ar pune în discuție independența și imparțialitatea sa. Astfel, în măsura în care o trimitere preliminară provine de la o instanță națională, trebuie să se prezume că aceasta îndeplinește cerințele stabilite de Curte pentru a constitui o „instanță” în sensul

³⁵ În continuare, se va face trimitere la acest aspect ca fiind „împrejurări anterioare aderării”.

³⁶ Principiu la care se referă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și care este afirmat la articolul 47 din cartă, precum și de Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273). Aceasta din urmă reafirmă, la articolul 7 alineatele (1) și (2), dreptul la o cale de atac efectivă de care beneficiază consumatorii care se consideră prejudiciați de clauzele menționate.

articolului 267 TFUE. O asemenea prezumție poate fi totuși răsturnată atunci când o decizie judecătorească definitivă dată de o instanță națională sau internațională ar conduce la concluzia că judecătorul care constituie instanța de trimitere nu are calitatea de instanță independentă, imparțială și constituită prin lege. Întrucât Curtea nu dispune de informații care să permită răsturnarea unei astfel de prezumții, cererea de decizie preliminară este, așadar, admisibilă.

În continuare, Curtea examinează cele două aspecte ale întrebărilor adresate.

Prin intermediul primului aspect, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 47 din cartă se opun calificării drept instanță independentă și imparțială a unui complet de judecată al unei instanțe naționale din care face parte un judecător care, precum FO, și-a început cariera sub regimul comunist și care a fost menținut pe postul său după încheierea acestui regim.

În această privință, după ce și-a recunoscut competența de a se pronunța cu privire la această întrebare³⁷, Curtea precizează că, deși organizarea justiției în statele membre este de competența acestora din urmă, ele sunt obligate, în exercitarea acestei competențe, să respecte obligațiile care decurg pentru ele din dreptul Uniunii, inclusiv cea de a asigura respectarea principiului protecției jurisdicționale efective.

În ceea ce privește incidența asupra independenței și a imparțialității unui judecător a împrejurărilor anterioare aderării, invocate de instanța de trimitere în privința unor judecători precum FO, Curtea amintește că, la momentul aderării Poloniei la Uniunea Europeană, s-a considerat că, în principiu, sistemul său judiciar era conform cu dreptul Uniunii. În plus, instanța de trimitere nu a furnizat nicio explicație concretă care să arate modul în care condițiile primei numiri a lui FO ar putea permite să se exercite în prezent o influență nejustificată asupra acestuia. Astfel, împrejurările care însoțesc prima sa numire nu pot fi considerate, în sine, ca fiind de natură să dea naștere unor îndoieli legitime și serioase, în percepția justițiabililor, cu privire la independența și la imparțialitatea acestui judecător în cadrul exercitării funcțiilor sale jurisdicționale ulterioare.

Prin intermediul celui de al doilea aspect, întrebările adresate urmăresc să se stabilească dacă, în esență, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, articolul 47 din cartă, precum și articolul 7 alineatele (1) și (2) din Directiva 93/13 se opun calificării drept instanță independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege, a unui complet de judecată al unei instanțe judecătorești a unui stat membru din care face parte un judecător a cărui primă numire într-un post de judecător sau a cărui numire ulterioară într-o instanță superioară a intervenit fie ca urmare a selecției sale în calitate de candidat la un post de judecător de către un organ compus în temeiul unor dispoziții legislative declarate ulterior neconstituționale de instanța constituțională a acestui stat

³⁷ Potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea este competentă să interpreteze dreptul Uniunii numai în ceea ce privește aplicarea acestuia într-un nou stat membru începând de la data aderării acestui stat la Uniune. În speță, chiar dacă privește împrejurări anterioare aderării Poloniei la Uniune, întrebarea adresată are ca obiect o situație care nu și-a produs toate efectele anterior acestei date, întrucât FO, numit judecător înaintea aderării, este în prezent judecător și exercită funcții corespunzătoare acestui statut.

membru (denumită în continuare „prima împrejurare în discuție”), fie ca urmare a selecției sale în calitate de candidat la postul de judecător de către un organ compus în mod legal, dar la capătul unei proceduri care nu era nici transparentă, nici publică, nici susceptibilă să facă obiectul unei căi de atac jurisdicționale (denumită în continuare „a doua împrejurare în discuție”).

În această privință, Curtea arată că nu orice eroare care poate interveni în cursul procedurii de numire a unui judecător este de natură să pună la îndoială independența și imparțialitatea acestuia.

În speță, în ceea ce privește prima împrejurare în discuție, Curtea arată că Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională) nu s-a pronunțat cu privire la independența KRS atunci când a declarat neconstituțională compunerea respectivului organ, așa cum se prezenta aceasta la momentul numirii celor doi judecători, alții decât FO, în completul de judecată care a pronunțat hotărârea atacată cu recurs la instanța de trimitere. Așadar, această declarație de neconstituționalitate nu poate, prin ea însăși, să conducă la punerea la îndoială a independenței acestui organ și nici să dea naștere, în percepția justițiabililor, unor îndoieli cu privire la independența acestor judecători față de elemente exterioare. De altfel, instanța de trimitere nu a prezentat niciun element concret de natură să susțină existența unor asemenea îndoieli în acest sens.

Aceeași concluzie se impune în ceea ce privește situația celei de a doua împrejurări în discuție. Astfel, din decizia de trimitere nu reiese că KRS, așa cum era compus după încheierea regimului nedemocratic polonez, era lipsit de independență față de puterile executivă și legislativă.

În aceste condiții, cele două împrejurări nu sunt de natură să stabilească o încălcare a normelor fundamentale aplicabile în materia numirii judecătorilor. Prin urmare, din moment ce neregularitățile invocate nu creează un risc real ca puterea executivă să poată exercita o putere discreționară necorespunzătoare care să pună în pericol integritatea rezultatului la care conduce procesul de numire a judecătorilor, dreptul Uniunii nu se opune calificării drept instanță independentă și imparțială, constituită prin lege, a unui complet de judecată din care fac parte judecătorii în cauză.

Hotărârea din 9 ianuarie 2024 (Marea Cameră), G. ș.a. (Numirea judecătorilor de drept comun în Polonia) (C-181/21 și C-269/21, [EU:C:2024:1](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 267 TFUE – Posibilitatea instanței de trimitere de a lua în considerare hotărârea preliminară a Curții – Necesitatea interpretării solicitate pentru ca instanța de trimitere să poată pronunța hotărârea – Independența judecătorilor – Condiții de numire a judecătorilor de drept comun – Posibilitatea de a repune în discuție o ordonanță prin care s-a statuat definitiv cu privire la o cerere de dispunere a unor măsuri asigurătorii – Posibilitatea de a înlătura un judecător dintr-un complet de judecată – Inadmisibilitatea cererilor de decizie preliminară”

Prin hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, declară inadmisibile două cereri de decizie preliminară formulate de judecători polonezi, care ridică problema conformității compunerii completului de judecată în cauzele principale cu cerințele inerente unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, în sensul dreptului Uniunii.

În prima cauză (C-181/21), un complet de judecată format din trei judecători din cadrul Sąd Okręgowy w Katowicach (Tribunalul Regional din Katowice, Polonia) a fost desemnat să examineze o contestație împotriva unei ordonanțe de respingere a opoziției unui consumator împotriva unei somații de plată. Judecătorul raportor însărcinat cu această cauză a exprimat îndoieli cu privire la calitatea de „instanță” a acestui complet, ținând seama de împrejurările în care intervenise numirea la Tribunalul Regional din Katowice a judecătoarei A.Z., care face de asemenea parte din completul menționat. Preocupările sale priveau în special statutul și modul de funcționare ale Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia, denumit în continuare „KRS”³⁸), care intervine într-o astfel de procedură de numire.

În ceea ce privește cauza C-269/21, un complet de judecată format din trei judecători din cadrul Sąd Okręgowy w Krakowie (Tribunalul Regional din Cracovia, Polonia) a examinat contestația formulată de o bancă împotriva unei ordonanțe prin care un complet de judecător unic din cadrul aceleiași instanțe a admis o cerere de dispunere a unor măsuri asigurătorii introdusă de consumatori. Acest complet de judecată format din trei judecători a reformat ordonanța atacată, a respins în totalitate această cerere și a trimis cauza completului de judecată cu judecător unic. Acesta din urmă are îndoieli cu privire la conformitatea cu dreptul Uniunii a compunerii completului de judecată care s-a pronunțat cu privire la contestația băncii și, prin urmare, cu privire la validitatea deciziei sale. Astfel, în compunerea completului de judecată format din trei judecători intra judecătoarea A.T., numită la Tribunalul Regional din Cracovia în anul 2021, în urma unei proceduri cu participarea KRS.

În acest context, judecătorul raportor, în prima cauză, și completul de judecată cu judecător unic, în a doua cauză, au decis să sesizeze Curtea cu întrebări preliminare prin care se urmărește să se stabilească în esență dacă, ținând seama de împrejurările speciale în care au intervenit numirile judecătorelor A.Z. și A.T., completele de judecată din care fac parte aceste judecătoare îndeplinesc cerințele inerente unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege, în sensul dreptului Uniunii, și dacă acesta din urmă³⁹ impune înlăturarea din oficiu a unor astfel de judecători de la examinarea cauzelor în discuție.

Cu titlu introductiv, Curtea amintește că atât din textul, cât și din economia articolului 267 TFUE rezultă că procedura preliminară presupune printre altele ca o cauză să fie

³⁸ În compunerea sa ulterioară anului 2018.

³⁹ A se vedea articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) TUE coroborate cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să adopte în cadrul său o decizie susceptibilă să ia în considerare hotărârea preliminară⁴⁰.

Curtea arată în continuare că, deși orice instanță are obligația de a verifica dacă, prin compunerea sa, constituie o instanță independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege, în special în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, atunci când se ivește o îndoială serioasă cu privire la acest aspect, nu este mai puțin adevărat că necesitatea, în sensul articolului 267 TFUE, a interpretării preliminare solicitate de Curte implică faptul ca judecătorul de trimitere să poată să deducă singur consecințele acestei interpretări apreciind, în lumina sa, legalitatea numirii unui alt judecător din același complet de judecată și, dacă este cazul, recuzându-l pe acesta din urmă.

În această privință, nu aceasta este situația judecătorului de trimitere în cauza C-181/21, dat fiind că nici din decizia de trimitere, nici din dosarul de care dispune Curtea nu reiese că, în temeiul normelor de drept național, el ar putea acționa singur în acest mod. Interpretarea dispozițiilor dreptului Uniunii solicitată în cauza C-181/21 nu răspunde, așadar, unei nevoi obiective legate de o decizie pe care judecătorul de trimitere ar putea să o adopte singur în cauza principală.

În ceea ce privește cauza C-269/21, Curtea arată că instanța de trimitere subliniază ea însăși că ordonanța dată de completul de judecată format din trei judecători care a modificat propria decizie și a respins cererea de dispunere a unor măsuri asigurătorii formulată de consumatorii vizați nu mai este supusă căilor de atac și trebuie, așadar, să fie considerată definitivă potrivit dreptului polonez. Or, deși invocă insecuritatea juridică care ar însoți această ordonanță din cauza îndoielilor privind legalitatea compunerii completului de judecată care a pronunțat-o, instanța de trimitere nu evidențiază totuși nicio dispoziție a dreptului procedural polonez care i-ar conferi competența de a efectua, în plus în complet de judecător unic, o examinare a conformității, în special cu dreptul Uniunii, a unei ordonanțe definitive pronunțate cu privire la o astfel de cerere de un complet format din trei judecători. Pe de altă parte, din dosarul de care dispune Curtea reiese că ordonanța dată de completul de trei judecători obligă judecătorul de trimitere și că acesta din urmă nu este competent nici să „recuze” un judecător care face parte din completul de judecată care a dat ordonanța respectivă, nici să repună în discuție această ordonanță.

În consecință, Curtea constată că instanța de trimitere în cauza C-269/21 nu este competentă, în temeiul normelor de drept național, să aprecieze legalitatea, între altele din perspectiva dreptului Uniunii, a completului de judecată format din trei judecători care a dat ordonanța prin care s-a pronunțat definitiv asupra cererii de dispunere a unor măsuri asigurătorii și în special a condițiilor de numire a judecătorei A.T. și să repună în discuție, dacă este cazul, această ordonanță.

⁴⁰ Hotărârea din 22 martie 2022, Prokurator Generalny ș.a. (Camera disciplinară a Curții Supreme – Numire) (C-508/19, EU:C:2022:201, punctul 62, precum și jurisprudența citată), prezentată în aceeași secțiune.

Astfel, întrucât cererea de dispunere a unor măsuri asigurătorii a reclamantilor din litigiul principal a fost respinsă în totalitate, soluționarea acestei cereri a fost finalizată definitiv de completul de judecată format din trei judecători. Întrebările adresate în cauza C-269/21 se referă, prin urmare, în mod intrinsec la o etapă a procedurii în cauza principală care a fost definitiv finalizată și care este distinctă de litigiul pe fond care rămâne singurul pendinte în fața instanței de trimitere. Ele nu corespund, așadar, unei nevoi obiective inerente soluționării acestui litigiu, ci urmăresc să obțină din partea Curții o apreciere generală, disociată de nevoile litigiului menționat, cu privire la procedura de numire a judecătorilor de drept comun în Polonia.

2. Deontologie

Hotărârea din 5 iunie 2023 (Marea Cameră), Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Independența judecătorilor – Articolul 267 TFUE – Posibilitatea de a adresa Curții întrebări preliminare – Supremăția dreptului Uniunii – Competențe în materia ridicării imunității penale a judecătorilor și în materia dreptului muncii, securității sociale și pensionării judecătorilor Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) conferite Camerei disciplinare a acestei instanțe – Interdicție privind repunerea în discuție de către instanțele naționale a legitimității instanțelor și organelor constituționale sau constatarea ori aprecierea legalității numirii judecătorilor sau a competențelor judiciare ale acestora – Verificare de către o instanță a respectării anumitor cerințe referitoare la existența unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege, calificată drept «abatere disciplinară» – Competență exclusivă pentru examinarea chestiunilor referitoare la lipsa de independență a unei instanțe sau a unui judecător conferită Camerei de control extraordinar și cauze publice a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) – Articolele 7 și 8 din Carta drepturilor fundamentale – Dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal – Regulamentul (UE) 2016/679 – Articolul 6 alineatul (1) primul paragraf literele (c) și (e) și alineatul (3) al doilea paragraf – Articolul 9 alineatul (1) – Date sensibile – Reglementare națională care impune judecătorilor să furnizeze o declarație privind apartenența la asociații, fundații sau partide politice, precum și funcțiile exercitate în cadrul acestora și care prevede publicarea online a datelor care figurează în aceste declarații”

În anul 2017, două noi camere au fost constituite în cadrul Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), și anume Izba Dyscyplinarna (Camera disciplinară) și Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (Camera de control extraordinar și cauze publice).

Prin Legea din 20 decembrie 2019 de modificare a Legii privind Curtea Supremă, intrată în vigoare în anul 2020, acestor două camere li s-au atribuit noi competențe, printre altele pentru a autoriza inițierea unei proceduri penale împotriva judecătorilor sau

plasarea lor în arest preventiv⁴¹. În ceea ce privește Camera de control extraordinar și cauze publice, acestea i s-a atribuit o competență exclusivă de a examina căile de atac și chestiunile de drept privind independența unei instanțe sau a unui judecător⁴². În plus, în temeiul acestei legi de modificare, se interzice Curții Supreme, inclusiv acestei din urmă camere, să repună în discuție legitimitatea instanțelor, a organelor constituționale ale statului și a organelor de control și de protecție a dreptului și să constate și să aprecieze legalitatea numirii unui judecător⁴³. Legea menționată aduce de asemenea precizări cu privire la noțiunea de abatere disciplinară a judecătorilor⁴⁴.

Aceeași lege de modificare a modificat de asemenea Legea privind organizarea instanțelor de drept comun, prin introducerea în aceasta a unor dispoziții analoge cu cele care au modificat Legea privind Curtea Supremă⁴⁵. Legea menționată stabilește de asemenea regimul aplicabil eventualelor proceduri penale inițiate împotriva judecătorilor de la instanțele de drept comun⁴⁶. Pe de altă parte, aceasta le impune, la fel ca judecătorilor Curții Supreme, obligații declarative în ceea ce privește calitatea de membri ai unor asociații, fundații fără scop lucrativ și partide politice, inclusiv pentru perioade anterioare preluării funcției lor, și prevede publicarea online a informațiilor respective⁴⁷. Un număr mare din aceste dispoziții noi se aplică și instanțelor administrative⁴⁸.

Considerând că, prin adoptarea acestor norme noi, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul în temeiul dreptului Uniunii⁴⁹, Comisia Europeană a introdus o

⁴¹ Legea modificată privind Curtea Supremă, articolul 27 alineatul 1.

⁴² Astfel, Camera de control extraordinar și cauze publice este competentă printre altele în materie de recuzare a judecătorilor sau de căi de atac întemeiate pe lipsa de independență a unei instanțe sau a unui judecător, precum și să soluționeze căile de atac prin care se urmărește să se constate nelegalitatea hotărârilor judecătorești în cazul în care aceasta ar consta în repunerea în discuție a statutului persoanei numite într-un post de judecător care s-a pronunțat în cauză (Legea modificată privind Curtea Supremă, articolul 26 alineatele 2-6). De asemenea, aceasta are competența exclusivă de a examina chestiuni de drept referitoare la independența unei instanțe sau a unui judecător care se ridică în fața Curții Supreme (Legea modificată privind Curtea Supremă, articolul 82 alineatele 2-5).

⁴³ Legea modificată privind Curtea Supremă, articolul 29 alineatele 2 și 3.

⁴⁴ Un judecător al Curții Supreme răspunde, pe plan disciplinar, pentru abaterile profesionale, inclusiv în cazul încălcării vădite și flagrante a normelor de drept, al actelor sau al omisiunilor de natură să împiedice sau să compromită în mod semnificativ funcționarea unei autorități judiciare sau al actelor care repun în discuție existența raportului de muncă al unui judecător, efectivitatea numirii unui judecător sau legitimitatea unui organ constituțional al Republicii Polone (Legea modificată privind Curtea Supremă, articolul 72 alineatul 1).

⁴⁵ Astfel, articolul 42a din Legea modificată privind organizarea instanțelor de drept comun reia textul articolului 29 alineatele 2 și 3 din Legea modificată privind Curtea Supremă, în timp ce articolul 107 alineatul 1 din aceasta reia textul articolului 72 alineatul 1 din Legea modificată privind Curtea Supremă (a se vedea mai sus).

⁴⁶ A se vedea articolul 80 și articolul 129 alineatele 1-3 din Legea modificată privind organizarea instanțelor de drept comun.

⁴⁷ Articolul 88a din Legea modificată privind organizarea instanțelor de drept comun prevede la alineatele 1 și 4 că:

„1. Judecătorul are obligația de a depune o declarație scrisă în care să menționeze:

1) calitatea sa de membru al unei asociații, inclusiv denumirea și sediul social al asociației, funcțiile deținute și perioada în care a deținut calitatea de membru;

2) funcția deținută în cadrul unui organism al unei fundații fără scop lucrativ, inclusiv denumirea și sediul social al fundației și perioada în care a deținut funcția;

3) calitatea sa de membru al unui partid politic înainte de numirea sa în funcția de judecător și calitatea de membru al unui partid politic pe durata mandatului său înainte de 29 decembrie 1989, inclusiv denumirea partidului, funcțiile deținute și perioada în care a deținut calitatea de membru.

[...]

4. Informațiile conținute în declarațiile menționate la alineatul 1 sunt publice și sunt disponibile în Biuletyn Informacji Publicznej (Buletinul informativ public) [...]”

În ceea ce privește judecătorii Curții Supreme, a se vedea articolul 45 alineatul 3 din Legea modificată privind Curtea Supremă.

⁴⁸ A se vedea în special articolul 5 alineatele 1a și 1b, articolul 8 alineatul 2, articolul 29 alineatul 1 și articolul 49 alineatul 1 din Legea modificată privind organizarea instanțelor administrative.

⁴⁹ Comisia a considerat că Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, care prevede obligația statelor membre de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii, în temeiul articolului 47 din cartă, referitor la dreptul la o cale de atac eficientă și la o instanță

acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor în fața Curții în temeiul articolului 258 TFUE.

În hotărârea pronunțată în această cauză, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea formulată de Comisie. Curtea constată că aceste noi dispoziții naționale aduc atingere independenței judecătorilor, garantată de dispozițiile coroborate ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) și încalcă totodată, pe de o parte, obligațiile care se impun instanțelor naționale în cadrul mecanismului trimiterii preliminare și, pe de altă parte, principiul supremației dreptului Uniunii. În plus, dispozițiile care instituie mecanismele declarative în privința judecătorilor și publicarea online a datelor astfel colectate încalcă dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal consacrate de cartă și RGPD.

În ceea ce privește, într-o primă etapă, competența Curții de a se pronunța asupra motivelor invocate de Comisie cu privire la încălcările dispozițiilor coroborate ale articolului 19 alineatul (1) TUE și ale articolului 47 din cartă, precum și ale principiului supremației dreptului Uniunii, Curtea amintește că Uniunea se întemeiază pe valori care sunt comune statelor membre⁵⁰ și că respectarea acestor valori constituie o condiție prealabilă aderării la Uniune⁵¹. Uniunea regroupează astfel state care au aderat în mod liber și voluntar la valorile amintite, respectarea și promovarea acestora constituind premisa fundamentală a încrederii reciproce între statele membre. Respectarea acestor valori de către un stat membru constituie astfel o condiție pentru a beneficia de toate drepturile care decurg din aplicarea tratatelor în privința acestui stat membru și nu poate fi redusă la o obligație care revine unui stat candidat în vederea aderării la Uniune și de la care s-ar putea sustrage după aderare. Curtea arată în această privință că articolul 19 TUE concretizează valoarea statului de drept afirmată la articolul 2 TUE⁵² și prevede că statelor membre le revine obligația de a prevedea un sistem de căi de atac și de proceduri care să le asigure justițiabililor respectarea dreptului lor la o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. În consecință, Curtea statuează că cerințele care decurg din respectarea unor valori și principii precum statul de drept, protecția jurisdicțională efectivă și independența justiției nu sunt susceptibile să afecteze identitatea națională a unui stat membru, în sensul articolului 4 alineatul (2) TUE.

Curtea subliniază astfel că, în alegerea modelelor lor constituționale, statele membre sunt ținute să se conformeze cerinței de independență a instanțelor, care decurge din articolul 2 și din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și sunt, așadar, obligate

judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege, în temeiul articolului 267 al doilea și al treilea paragraf TFUE – care prevede posibilitatea (al doilea paragraf), pentru unele instanțe naționale, și obligația (al treilea paragraf), pentru altele, de a efectua o trimitere preliminară, în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii și al articolelor 7 și 8 din cartă, precum și al articolului 6 alineatul (1) primul paragraf literele (c) și (e) și alineatul (3) și al articolului 9 alineatul (1) din RGPD, referitoare la dreptul la respectarea vieții private și la dreptul la protecția datelor cu caracter personal.

⁵⁰ Articolul 2 TUE.

⁵¹ Articolul 49 TUE.

⁵² A se vedea în această privință Hotărârea din 27 februarie 2018, Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, punctul 32), prezentată în secțiunea II. 3., intitulată „Remunerare”.

printre altele să asigure evitarea oricărui regres al legislației lor în materie de organizare a justiției în raport cu valoarea statului de drept, abținându-se să adopte norme care ar aduce atingere independenței judecătorilor.

Pe de altă parte, Curtea amintește în această privință că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, interpretat în lumina articolului 47 din cartă, stabilește în sarcina statelor membre o obligație de rezultat clară și precisă, care nu este însoțită de nicio condiție, în special în ceea ce privește independența și imparțialitatea instanțelor chemate să interpreteze și să aplice dreptul Uniunii și cerința ca acestea să fie constituite în prealabil prin lege, și beneficiază de un efect direct care implică, în conformitate cu principiul supremației dreptului Uniunii, să se lase neaplicată orice dispoziție, jurisprudență sau practică națională contrară acestor dispoziții ale dreptului Uniunii. Având în vedere că Curtea deține o competență exclusivă pentru a furniza interpretarea definitivă a dreptului Uniunii, revine, prin urmare, dacă este cazul, instanței constituționale naționale în cauză obligația de a modifica propria jurisprudență care ar fi incompatibilă cu dreptul Uniunii, astfel cum a fost interpretat de Curte. În consecință, Curtea se declară competentă să examineze motivele invocate de Comisie.

Examinând, într-o a doua etapă, conținutul motivelor invocate de Comisie, Curtea statuează că, prin adoptarea dispozițiilor care obligă judecătorii să comunice informații referitoare la activitățile pe care le desfășoară în cadrul unor asociații și fundații fără scop lucrativ, precum și la calitatea lor de membru al unui partid politic, înainte de numirea lor, și prin prevederea publicării acestor informații⁵³, Polonia a încălcat dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal garantate de cartă⁵⁴, precum și de RGPD⁵⁵.

În această privință, după ce a concluzionat în sensul aplicabilității în speță a RGPD și, într-un mod mai specific, a articolului 6 alineatul (1) primul paragraf literele (c) și (e) și a articolului 9 alineatul (1) din acest regulament, Curtea constată că obiectivele invocate de Polonia în susținerea dispozițiilor în cauză și care constau în reducerea riscului ca judecătorii să poată fi influențați, în exercitarea atribuțiilor lor, de considerente de interes privat sau public, precum și în consolidarea încrederii justițiabililor în ceea ce privește existența unei asemenea imparțialități țin de un obiectiv de interes general recunoscut de Uniune, în sensul articolului 52 alineatul (1) din cartă, sau de un obiectiv de interes public legitim, în sensul RGPD⁵⁶. Curtea amintește însă că, deși un asemenea obiectiv poate să autorizeze, în consecință, restrângeri ale exercitării drepturilor garantate la articolele 7 și 8 din cartă, acest lucru se întâmplă numai cu condiția, printre altele, ca restrângerile respective să răspundă efectiv unui asemenea obiectiv și să fie proporționale cu acesta.

⁵³ Articolul 88a din Legea modificată privind organizarea instanțelor de drept comun, articolul 45 alineatul 3 din Legea modificată privind Curtea Supremă, precum și articolul 8 alineatul 2 din Legea modificată privind organizarea instanțelor administrative.

⁵⁴ Articolul 7 și articolul 8 alineatul (1) din cartă.

⁵⁵ Articolul 6 alineatul (1) primul paragraf literele (c) și (e), articolul 6 alineatul (3) și articolul 9 alineatul (1) din RGPD.

⁵⁶ În sensul articolului 6 alineatul (3) și al articolului 9 alineatul (2) litera (g) din RGPD.

Examinând caracterul necesar al măsurilor în cauză, Curtea arată că Polonia nu a prezentat explicații clare și concrete care să indice motivele pentru care publicarea informațiilor privind afilierea unui judecător la un partid politic înainte de numirea sa și pe durata mandatului său de judecător înainte de data de 29 decembrie 1989 ar fi de natură să poată contribui în prezent la consolidarea dreptului justițiabililor la judecarea cauzei lor de către o instanță care să îndeplinească cerința de imparțialitate. Având în vedere contextul particular în care au fost adoptate legea de modificare și măsurile menționate, Curtea apreciază, de altfel, că aceste măsuri au fost adoptate în realitate cu scopul printre altele de a aduce atingere reputației profesionale a judecătorilor în cauză și percepției pe care justițiabilii o au cu privire la aceștia. Prin urmare, măsurile menționate nu sunt în măsură să atingă obiectivul legitim invocat în speță.

În ceea ce privește celelalte informații, referitoare la calitatea actuală sau trecută a judecătorilor de membri ai unei asociații sau fundații fără scop lucrativ, Curtea consideră că nu se poate exclude *a priori* ca publicarea online a unor astfel de informații să contribuie la dezvăluirea existenței unor eventuale conflicte de interese susceptibile să influențeze exercitarea imparțială de către judecători a atribuțiilor lor cu ocazia soluționării unor cauze speciale, o asemenea transparentă putând, în plus, să contribuie, într-un mod mai general, la consolidarea încrederii justițiabililor în această imparțialitate și în justiție. Ea arată însă, pe de o parte, că, în speță, datele cu caracter personal în cauză se raportează în special la perioade anterioare datei de la care o instanță este obligată să facă declarația solicitată. Or, Curtea statuează că, în lipsa unei limitări temporale în ceea ce privește perioadele anterioare vizate, nu se poate considera că măsurile în cauză sunt limitate la ceea ce este strict necesar pentru a contribui la consolidarea dreptului justițiabililor la judecarea cauzei lor de către o instanță care să îndeplinească cerința de imparțialitate. Pe de altă parte și în ceea ce privește ponderarea care trebuie efectuată între obiectivul de interes general urmărit și drepturile în discuție, Curtea arată mai întâi că publicarea online a informațiilor nominale în cauză este, în funcție de obiectul asociațiilor sau al fundațiilor fără scop lucrativ vizate, susceptibilă să dezvăluie informații cu privire la anumite aspecte sensibile ale vieții private a judecătorilor în cauză, în special convingerile religioase sau filozofice ale acestora din urmă. Curtea observă în continuare că prelucrarea datelor cu caracter personal în cauză face ca aceste date să fie liber accesibile pe internet publicului larg și, ulterior, unui număr potențial nelimitat de persoane. În sfârșit, aceasta arată că, în contextul particular în care au fost adoptate măsurile în discuție, publicarea datelor respective este de natură să expună judecătorii în cauză unor riscuri de stigmatizare neîndreptățită, afectând, în mod nejustificat, percepția pe care o au în legătură cu aceștia atât justițiabilii, cât și publicul în general, precum și riscului ca evoluția carierei lor să fie afectată în mod nejustificat. În aceste condiții, Curtea concluzionează că o prelucrare a datelor cu caracter personal precum cea în discuție constituie o ingerință deosebit de gravă în drepturile fundamentale ale persoanelor în cauză la respectarea vieții private și la protecția datelor cu caracter personal.

Procedând, apoi, la evaluarea comparativă a gravității acestei ingerințe cu importanța obiectivului de interes general invocat, Curtea constată că, ținând seama de contextul național general și specific în care se înscrie adoptarea măsurilor în discuție și de consecințele deosebit de grave care pot decurge de aici pentru instanțele în cauză, rezultatul acestei evaluări comparative nu este echilibrat. În comparație cu *statu quo ante* care decurge din cadrul juridic național preexistent, publicarea online a datelor cu caracter personal în cauză reprezintă, astfel, o ingerință potențial considerabilă în drepturile fundamentale garantate la articolul 7 și la articolul 8 alineatul (1) din cartă, fără ca această ingerință să poată fi justificată, în speță, de eventualele beneficii care ar putea rezulta de aici referitor la prevenirea conflictelor de interese în privința judecătorilor și la creșterea încrederii în imparțialitatea acestora din urmă.

3. Remunerare

Hotărârea din 27 februarie 2018 (Marea Cameră), Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, [EU:C:2018:117](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 19 alineatul (1) TUE – Căi de atac – Protecție jurisdicțională efectivă – Independența judecătorilor – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 – Reducerea remunerațiilor în cadrul funcției publice naționale – Măsuri de austeritate bugetară”

Legiuitorul portughez a redus, începând din luna octombrie 2014 și în mod temporar, quantumul remunerației unei serii de titulari de funcții publice și de persoane care exercită funcții în sectorul public, inclusiv judecătorilor de la Tribunal de Contas (Curtea de Conturi, Portugalia). O lege din anul 2015 a eliminat aceste măsuri de reducere în cadrul unui proces progresiv, începând din 1 ianuarie 2016.

Associação Sindical dos Juizes Portugueses (Asociația Sindicală a Judecătorilor Portughezi, denumită în continuare „ASJP”), acționând în numele membrilor acestei instanțe, a formulat la Supremo Tribunal Administrativo (Curtea Administrativă Supremă, Portugalia) o acțiune împotriva acestor măsuri bugetare. ASJP consideră că măsurile de reducere salarială încalcă „principiul independenței judecătorilor”, consacrat nu numai de Constituția portugheză, ci și de dreptul Uniunii.

Potrivit Curții Administrative Supreme, măsurile de reducere temporară a quantumului remunerațiilor din sectorul public se întemeiază pe imperative de reducere a deficitului excesiv al bugetului statului portughez impuse guvernului portughez de Uniune în special în schimbul unei asistențe financiare acordate acestui stat membru. Curtea Administrativă Supremă arată însă că statul portughez este de asemenea obligat să respecte principiile generale ale dreptului Uniunii, printre care pe cel al independenței judecătorilor, aplicabil atât în cazul instanțelor Uniunii, cât și al instanțelor naționale. Astfel, potrivit Curții Administrative Supreme, protecția jurisdicțională efectivă a drepturilor care decurg din ordinea juridică a Uniunii este asigurată, cu titlu principal, de

instanțele naționale. Acestea ar avea obligația de a pune în aplicare această protecție, cu respectarea principiilor independenței și imparțialității. Curtea Administrativă Supremă subliniază că independența organelor jurisdicționale depinde de garanțiile care însoțesc statutul membrilor lor, inclusiv în termeni de remunerare. Prin urmare, aceasta solicită Curții de Justiție să stabilească dacă principiul independenței judecătorilor se opune aplicării unor măsuri generale de reducere salarială în cazul membrilor puterii judecătorești dintr-un stat membru, atunci când astfel de măsuri sunt, precum în speță, legate de constrângeri de eliminare a unui deficit bugetar excesiv, precum și de un program de asistență financiară din partea Uniunii.

În hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, a subliniat mai întâi că articolul 19 TUE, care concretizează valoarea statului de drept afirmată la articolul 2 TUE, încredințează sarcina asigurării controlului jurisdicțional în ordinea juridică a Uniunii nu numai Curții, ci și instanțelor naționale. Ea a amintit în această privință că existența însăși a unui control jurisdicțional efectiv destinat să asigure respectarea dreptului Uniunii este inerentă unui stat de drept. În consecință, orice stat membru trebuie să se asigure că organismele care, în calitate de „instanță” în sensul definit de dreptul Uniunii, fac parte din sistemul său de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii îndeplinesc cerințele unei protecții jurisdicționale efective. Astfel, întrucât Curtea de Conturi se poate pronunța, în calitate de instanță, cu privire la chestiuni privind aplicarea sau interpretarea dreptului Uniunii, Portugalia trebuie să garanteze că acest organism îndeplinește cerințele inerente unei protecții jurisdicționale efective.

Curtea a arătat în această privință că, pentru ca acea protecție să fie garantată, prezervarea independenței unui atare organism este primordială, așa cum se confirmă la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, care menționează accesul la o instanță judecătorească „independentă” printre cerințele legate de dreptul fundamental la o cale de atac efectivă. Astfel, garanția independenței se impune nu numai la nivelul Uniunii, ci și la nivelul statelor membre, în privința instanțelor naționale. Această noțiune de independență presupune în special ca organismul respectiv să își exercite funcțiile jurisdicționale în mod complet autonom, fără a fi supus vreunei legături ierarhice sau de subordonare și fără să primească dispoziții sau instrucțiuni, indiferent de originea lor, și să fie astfel protejat de intervenții sau de presiuni exterioare susceptibile să aducă atingere independenței de judecată a membrilor săi și să influențeze deciziile acestora. Or, în opinia Curții, perceperea unei remunerații cu un nivel adecvat în raport cu importanța funcțiilor pe care le exercită constituie o garanție inerentă independenței judecătorilor.

Cu toate acestea, Curtea a constatat că măsurile de reducere salarială în discuție fuseseră aplicate numai membrilor Curții de Conturi și, prin urmare, erau similare unor măsuri generale, prin care se urmărește ca totalitatea membrilor funcției publice naționale să contribuie la efortul de austeritate. În plus, aceste măsuri aveau un caracter temporar și au fost eliminate definitiv la 1 octombrie 2016. Prin urmare, Curtea a declarat că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE nu se opune aplicării unor

măsuri generale de reducere salarială, precum cele în discuție în litigiul principal, legate de constrângeri de eliminare a unui deficit bugetar excesiv, precum și de un program de asistență financiară din partea Uniunii.

4. Detașare

Hotărârea din 16 noiembrie 2021 (Marea Cameră), Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ș.a. (C-748/19-C-754/19, [EU:C:2021:931](#))

„Trimitere preliminară – Stat de drept – Independența justiției – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Reglementare națională care prevede posibilitatea ca ministrul justiției să detașeze judecători la instanțe superioare și să revoce aceste detașări – Complete de judecată în materie penală care includ judecători detașați de ministrul justiției – Directiva (UE) 2016/343 – Presumpția de nevinovăție”

În cadrul a șapte cauze penale pendinte în fața sa, Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia) ridică problema conformității cu dreptul Uniunii a compunerii completelor de judecată chemate să soluționeze aceste cauze, având în vedere prezența în completele menționate a unui judecător detașat în temeiul unei decizii a ministrului justiției conform Legii privind organizarea instanțelor de drept comun⁵⁷.

Potrivit acestei instanțe, în temeiul normelor poloneze referitoare la detașarea judecătorilor, ministrul justiției poate repartiza prin detașare un judecător la o instanță penală superioară pe baza unor criterii care nu sunt cunoscute în mod oficial și fără ca decizia de detașare să poată face obiectul unui control jurisdicțional. În plus, el poate revoca această detașare în orice moment, fără ca o asemenea revocare să fie supusă unor criterii predefinite în drept și să trebuiască să fie motivată.

În acest context, instanța de trimitere a decis să solicite Curții să se pronunțe cu privire la conformitatea normelor citate anterior cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE⁵⁸ și cu privire la aspectul dacă aceste norme aduc atingere prezumției de nevinovăție aplicabile procedurilor penale, care decurge în special din Directiva 2016/343.

Prin hotărârea pronunțată în Marea Cameră, Curtea statuează că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, citit în lumina articolului 2 TUE, precum și Directiva 2016/343⁵⁹ se opun unor dispoziții naționale potrivit cărora ministrul justiției dintr-un stat membru poate, pe baza unor criterii care nu sunt făcute publice, pe de o parte, să detașeze un judecător la o instanță penală superioară pentru o perioadă determinată sau

⁵⁷ Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (Legea privind organizarea instanțelor de drept comun) din 27 iulie 2001, în versiunea în vigoare la momentul litigiilor principale (Dz. U. din 2019, poziția 52).

⁵⁸ În temeiul acestei dispoziții, „[s]tatele membre stabilesc căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii”.

⁵⁹ Articolul 6 alineatele (1) și (2) din Directiva 2016/343.

nedeterminată și, pe de altă parte, în orice moment și printr-o decizie care nu este motivată, să revoce această detașare, indiferent de perioada determinată sau nedeterminată a detașării menționate.

În prealabil, Curtea constată că instanțele poloneze de drept comun, printre care figurează Tribunalul Regional din Varșovia, fac parte din sistemul polonez de căi de atac în „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Pentru ca astfel de instanțe să poată asigura protecția jurisdicțională efectivă impusă de această dispoziție, prezervarea independenței lor este primordială. Respectarea cerinței menționate de independență impune în special ca normele referitoare la detașarea judecătorilor să prezinte garanțiile necesare pentru a evita orice risc de utilizare a acestei detașări ca instrument de control politic al conținutului deciziilor judiciare.

În această privință, Curtea subliniază că, deși faptul că ministrul justiției nu poate detașa judecători decât cu consimțământul acestora constituie o protecție procedurală importantă, există totuși o serie de elemente care, potrivit instanței de trimitere, abilitază ministrul respectiv să influențeze judecătorii menționați și pot da naștere unor îndoieli cu privire la independența lor. Analizând aceste diferite elemente, Curtea enunță mai întâi că, pentru a evita arbitrariul și riscul de manipulare, decizia privind detașarea unui judecător și decizia prin care se pune capăt acestei detașări trebuie să fie adoptate pe baza unor criterii cunoscute în prealabil și să fie motivate corespunzător. În plus, întrucât revocarea detașării unui judecător fără consimțământul acestuia poate produce efecte analoge celor ale unei sancțiuni disciplinare, o astfel de măsură ar trebui să poată fi contestată în justiție, în conformitate cu o procedură care garantează pe deplin dreptul la apărare. Pe de altă parte, arătând că ministrul justiției ocupă și funcția de procuror general, Curtea constată că acesta dispune astfel, într-o anumită cauză penală, de autoritate atât asupra procurorului de drept comun, cât și asupra judecătorilor detașați, ceea ce este de natură să dea naștere unor îndoieli legitime în percepția justițiabililor cu privire la imparțialitatea judecătorilor detașați menționați. În sfârșit, judecătorii detașați în complete de judecată chemate să se pronunțe în litigiile principale ocupă de asemenea funcțiile de adjuncți ai agentului disciplinar pentru judecătorii din cadrul instanțelor de drept comun, care este organul însărcinat cu instrumentarea procedurilor disciplinare inițiate împotriva judecătorilor. Or, cumulul acestor două funcții, într-un context în care adjuncții agentului disciplinar din cadrul instanțelor de drept comun sunt de asemenea numiți de ministrul justiției, este de natură să dea naștere unor îndoieli legitime în percepția justițiabililor cu privire la impenetrabilitatea celorlalți membri ai completelor de judecată în cauză în privința unor elemente exterioare.

Privite împreună, aceste diverse împrejurări sunt, sub rezerva aprecierilor finale care revin instanței de trimitere, de natură să conducă la concluzia că ministrul justiției dispune, pe baza unor criterii care nu sunt cunoscute, de competența de a detașa judecători la instanțe superioare și de a pune capăt detașării lor, fără a trebui să motiveze această decizie, ceea ce are ca efect faptul că, în perioada în care judecătorii

respectivi sunt detașați, ei nu beneficiază de garanțiile și de independența de care în mod normal fiecare judecător ar trebui să beneficieze într-un stat de drept. O astfel de competență nu poate fi considerată compatibilă cu obligația de respectare a cerinței de independență.

5. Mutare

Hotărârea din 6 octombrie 2021 (Marea Cameră), W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, [EU:C:2021:798](#))

„Trimitere preliminară – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Principiile inamovibilității și independenței judecătorilor – Mutare a unui judecător al unei instanțe de drept comun fără consimțământul acestuia – Cale de atac – Ordonanță de inadmisibilitate dată de un judecător din cadrul Sąd Najwyższy (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) [Curtea Supremă (Camera de control extraordinar și cauze publice), Polonia]] – Judecător numit de Președintele Republicii Polone pe baza unei rezoluții emise de Consiliul Național al Magistraturii, în pofida unei hotărâri judecătorești prin care se dispune suspendarea executării acestei rezoluții în așteptarea unei hotărâri preliminare a Curții – Judecător care nu constituie o instanță judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege – Supremația dreptului Uniunii – Posibilitatea de a se considera ca fiind neavenită o asemenea ordonanță de inadmisibilitate”

În această hotărâre, al cărei cadru de fapt și de drept a fost prezentat anterior⁶⁰, Curtea constată că o instanță de drept comun precum un tribunal regional polonez face parte din sistemul polonez al căilor de atac în „domeniile reglementate de dreptul Uniunii”, în sensul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. Pentru ca o asemenea instanță să poată să asigure protecția jurisdicțională efectivă impusă astfel de această dispoziție, prezervarea independenței sale este primordială. Or, mutarea unui judecător fără consimțământul acestuia este potențial de natură să aducă atingere principiilor inamovibilității și independenței judecătorilor. Într-adevăr, mutarea poate să afecteze întinderea atribuțiilor magistratului în cauză și examinarea dosarelor care i-au fost încredințate, precum și să aibă consecințe notabile asupra vieții și a carierei acestuia; ea poate, astfel, să constituie un mijloc de control asupra conținutului deciziilor judiciare și să producă efecte analoge celor ale unei sancțiuni disciplinare. În consecință, cerința independenței judecătorilor impune ca regimul aplicabil mutării judecătorilor fără consimțământul acestora să prezinte garanțiile necesare pentru a se evita orice risc ca această independență să fie pusă în pericol prin intervenții externe directe sau indirecte. Asemenea măsuri de mutare, care nu pot fi decise decât pentru motive legitime legate în special de o repartizare a resurselor disponibile, ar trebui, așadar, să poată fi

⁶⁰ În ceea ce privește cadrul de fapt și de drept al litigiului, a se vedea secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

contestate în justiție, în conformitate cu o procedură care garantează pe deplin dreptul la apărare.

6. Promovare

Hotărârea din 7 septembrie 2023 (Camera întâi), Asociația „Forumul Judecătorilor din România” (C-216/21, [EU:C:2023:628](#))

„Trimitere preliminară – Decizia 2006/928/CE – Mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției – Articolul 2 TUE – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Stat de drept – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 – Independența judecătorilor – Reglementare națională de modificare a regimului de promovare a judecătorilor”

În anul 2019, Consiliul Superior al Magistraturii (România) (denumit în continuare „CSM”) a aprobat o reformă a procedurii de promovare a judecătorilor la instanțele superioare. Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și un particular contestă această reformă la Curtea de Apel Ploiești (România).

Reclamanții din litigiul principal susțin că înlocuirea fostelor probe scrise cu o evaluare a activității și a conduitei candidaților de către președintele și membrii instanței superioare în cauză ar face ca regimul de promovare să fie subiectiv și discreționar. Curtea de Apel Ploiești solicită Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea unei asemenea reforme cu principiul independenței judecătorilor.

În hotărârea sa, Curtea statuează că o reglementare națională privind regimul de promovare a judecătorilor trebuie să garanteze respectarea principiului independenței judecătorilor.

În acest context, Curtea statuează de asemenea că dreptul Uniunii nu se opune, în principiu, ca promovarea judecătorilor la o instanță superioară să se bazeze pe o evaluare a activității și a conduitei lor efectuată de către o comisie compusă din președintele și din membri ai acestei instanțe superioare. Cu toate acestea, condițiile de fond și modalitățile procedurale care guvernează adoptarea deciziilor de promovare trebuie să fie de așa natură încât să nu poată da naștere, în percepția justițiabililor, unor îndoieli legitime referitoare la independența și imparțialitatea judecătorilor în discuție, odată ce persoanele interesate sunt promovate.

Curtea observă că procedura de promovare a judecătorilor în funcție în instanțele inferioare în România este structurată în două etape. Prima etapă, care permite promovarea „pe loc”, fără a schimba repartizarea, se bazează pe un concurs scris destinat să verifice atât cunoștințele teoretice ale candidaților, cât și competențele lor practice. A doua etapă, numită de „promovare efectivă”, permite candidaților deja promovați „pe loc” să fie repartizați efectiv la o instanță superioară.

Numai în cadrul acestei a doua etape evaluarea este efectuată de o comisie alcătuită, la nivelul fiecărei curți de apel, din președintele și din patru dintre membrii săi, desemnați de Secția pentru judecători a CSM.

Chiar dacă reforma celei de a doua etape poate, potrivit Curții de Apel Ploiești, să conducă la o concentrare a puterii în mâinile anumitor membri ai comisiei de evaluare și în special ale președintelui său, aceasta nu poate fi însă considerată ca fiind, ca atare, incompatibilă cu dreptul Uniunii.

Revine Curții de Apel Ploiești sarcina de a verifica dacă această concentrare a puterii poate oferi, în practică, singură sau în combinație cu alți factori, persoanelor care beneficiază de aceasta capacitatea de a influența orientarea deciziilor judecătorilor în discuție și de a crea astfel o lipsă de independență sau o aparență de părtinire a acestora care este de natură să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire justițiabililor într-o societate democratică și într-un stat de drept. În opinia Curții, dosarul nu cuprinde niciun element care să demonstreze că această eventuală concentrare a puterii ar putea, singură, să confere în practică o astfel de capacitate de influențare și niciun alt element care ar putea, în combinație cu concentrarea puterii menționată, să producă asemenea efecte care ar fi de natură să dea naștere, în percepția justițiabililor, unor îndoieli cu privire la independența judecătorilor promovați.

În ceea ce privește condițiile de fond care guvernează adoptarea deciziilor de promovare efectivă și în special evaluarea activității și a conduitei candidaților, aceasta din urmă se întemeiază pe criterii care par relevante pentru evaluarea meritelor profesionale ale candidaților. Aceste criterii par să facă obiectul unor aprecieri obiective pe baza unor elemente verificabile.

În ceea ce privește modalitățile procedurale care guvernează adoptarea acestor decizii, nici acestea nu par a fi de natură să pună în pericol independența judecătorilor promovați. Astfel, comisia de evaluare trebuie să își motiveze aprecierile și candidatul respectiv le poate contesta în fața Secției pentru judecători a CSM.

7. Răspunderea disciplinară

Hotărârea din 26 martie 2020 (Marea Cameră), Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, [EU:C:2020:234](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Principiul independenței judecătorilor – Regim disciplinar aplicabil judecătorilor naționali – Competența Curții – Articolul 267 TFUE – Admisibilitate – Interpretare necesară pentru ca instanța de trimitere să poată pronunța hotărârea – Noțiune”

Prin hotărârea pronunțată în Marea Cameră, Curtea a declarat inadmisibile cererile de decizie preliminară introduse de Sąd Okręgowy w Łodzi (Tribunalul Regional din Łódź,

Polonia) și de Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia). Prin intermediul acestor două cereri, instanțele de trimitere au solicitat în esență Curții să se pronunțe cu privire la aspectul conformității noii reglementări poloneze referitoare la regimul disciplinar al judecătorilor cu dreptul justițiabililor la o protecție jurisdicțională efectivă, garantat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

Prima cauză (C-558/18) privește un litigiu între orașul Łowicz din Polonia și Trezoreria Publică, în legătură cu o cerere având ca obiect plata unor fonduri publice. Instanța de trimitere a precizat că este probabil ca hotărârea pe care ar fi chemată să o pronunțe în speță să fie defavorabilă Trezoreriei Publice. În ceea ce privește a doua cauză (C-563/18), aceasta are ca obiect o procedură penală inițiată împotriva a trei persoane pentru infracțiuni săvârșite în anii 2002 și 2003, instanța de trimitere trebuind să aibă în vedere acordarea unei reduceri extraordinare a pedepsei întrucât aceștia au colaborat cu autoritățile penale, recunoscând faptele imputate. Cele două cereri de decizie preliminară menționează temeri că pot fi inițiate proceduri disciplinare împotriva judecătorului unic însărcinat cu fiecare cauză, ca urmare a unor asemenea decizii. Instanțele de trimitere evocă reformele legislative care au avut loc în Polonia în anul 2017, ce ar conduce la punerea în discuție a obiectivității și a imparțialității procedurilor disciplinare în privința judecătorilor și ar afecta independența instanțelor poloneze. Subliniind în special puterea de influență considerabilă cu care ar fi investit acum ministrul justiției în procedurile disciplinare în privința judecătorilor de la instanțele de drept comun, instanțele de trimitere insistă cu privire la inexistența unor garanții adecvate care să însoțească această putere. Pentru instanțele de trimitere, procedurile disciplinare astfel concepute ar conferi puterilor legislativă și executivă un mijloc de a înlătura judecătoria ale căror hotărâri le sunt inoportune, influențând astfel hotărârile judecătorești pe care aceștia trebuie să le pronunțe.

După ce a confirmat competența sa de a interpreta articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, Curtea s-a pronunțat cu privire la admisibilitatea celor două cereri de decizie preliminară menționate. În această privință, Curtea a amintit mai întâi că, potrivit articolului 267 TFUE, decizia preliminară solicitată trebuie să fie „necesară” pentru a permite instanței de trimitere să „pronunțe o hotărâre”. Curtea a precizat de asemenea că, potrivit acestei dispoziții, astfel cum a fost interpretată de jurisprudența Curții, procedura preliminară presupune printre altele ca o cauză să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să ia în considerare în cadrul său hotărârea pronunțată cu titlu preliminar. Subliniind particularitatea misiunii sale în cadrul trimerilor preliminare, și anume de a asista instanța de trimitere în soluționarea litigiului concret pendinte în fața acesteia, Curtea a precizat ulterior că trebuie să existe o legătură între litigiul menționat și dispozițiile de drept al Uniunii a căror interpretare este solicitată. Legătura respectivă trebuie să fie de o așa manieră încât această interpretare să răspundă unei nevoi obiective pentru hotărârea pe care instanța de trimitere trebuie să o pronunțe.

În speță, Curtea a constatat, în primul rând, că litigiile principale nu prezintă nicio legătură cu dreptul Uniunii și în special cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, la care se referă întrebările preliminare. Curtea a statuat, prin urmare, că instanțele de trimitere nu sunt chemate să aplice acest drept pentru a soluționa pe fond litigiile respective. Amintind, în al doilea rând, că a declarat deja admisibile întrebări referitoare la interpretarea unor dispoziții procedurale din dreptul Uniunii pe care instanța de trimitere în cauză era obligată să le aplice pentru a pronunța o hotărâre⁶¹, Curtea a arătat că nu acesta este obiectul întrebărilor adresate în cele două spețe. În al treilea rând, Curtea a precizat că un răspuns la aceste întrebări nu pare a fi de natură să poată furniza instanțelor de trimitere o interpretare a dreptului Uniunii care să le permită să soluționeze chestiuni procedurale de drept național înainte de a se putea pronunța, dacă este cazul, pe fondul litigiilor principale⁶². În consecință, Curtea a statuat că din deciziile de trimitere nu reiese că ar exista, între dispoziția de drept al Uniunii vizată de întrebările preliminare și litigiile principale, o legătură care să facă interpretarea solicitată necesară pentru ca instanțele de trimitere să poată, în aplicarea concluziilor care decurg dintr-o astfel de interpretare, să pronunțe hotărârile respective. Prin urmare, Curtea a considerat că întrebările adresate au un caracter general, astfel încât cererile de decizie preliminară trebuie declarate inadmisibile.

În sfârșit, Curtea a amintit că nu se poate admite ca dispoziții naționale să expună judecătorii naționali unor proceduri disciplinare ca urmare a faptului că au sesizat Curtea cu o trimitere preliminară⁶³. Astfel, o asemenea perspectivă de a face obiectul unor proceduri disciplinare ar fi de natură să aducă atingere exercitării efective de către judecătorii naționali vizați a posibilității de a adresa întrebări Curții și a funcțiilor de instanță însărcinate cu aplicarea dreptului Uniunii cu care aceștia sunt investiți de tratate. Curtea a precizat în această privință că faptul de a nu fi expuși unor astfel de proceduri sau de sancțiuni disciplinare pentru acest motiv constituie, în plus, o garanție inherentă a independenței lor.

Hotărârea din 15 iulie 2021 (Marea Cameră), Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, [EU:C:2021:596](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Regim disciplinar aplicabil judecătorilor – Stat de drept – Independența judecătorilor – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Abateri disciplinare ca urmare a conținutului unor hotărâri judecătorești – Instanțe disciplinare independente instituite prin lege – Respectarea termenului rezonabil și a dreptului la apărare în cadrul procedurilor disciplinare –

⁶¹ Hotărârea Curții din 17 februarie 2011, Weryński (C-283/09, [EU:C:2011:85](#)).

⁶² Hotărârea Curții din 19 noiembrie 2019, A. K. ș.a. (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (cauzele conexate C-585/18, C-624/18 și C-625/18, [EU:C:2019:982](#)), prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”.

⁶³ Ordonanța președintelui Curții din 1 octombrie 2018, Miasto Łowicz și Prokuratura Okręgowa w Płocku (cauzele conexate C-558/18 și C-563/18, [EU:C:2018:923](#)).

Articolul 267 TFUE – Limitarea dreptului și a obligației instanțelor naționale de a sesiza Curtea cu cereri de decizie preliminară

În această hotărâre, al cărei cadru de fapt și de drept a fost prezentat anterior⁶⁴, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată de Comisie. Pe de o parte, Curtea constată că acest nou regim disciplinar al judecătorilor aduce atingere independenței acestora. Pe de altă parte, același regim nu permite judecătorilor în cauză să respecte, în condiții de independență deplină, obligațiile care le revin în cadrul mecanismului trimiterii preliminare.

Curtea a statuat că Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin, în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii.

Curtea amintește că, potrivit jurisprudenței sale constante, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și cerința de independență a judecătorilor care decurge din această dispoziție impun ca regimul disciplinar aplicabil judecătorilor instanțelor naționale care fac parte din sistemul lor de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii să prezinte garanțiile necesare pentru a evita orice risc de utilizare a unui astfel de regim ca sistem de control politic al conținutului deciziilor judiciare, ceea ce impune printre altele adoptarea unor norme care definesc comportamentele ce constituie încălcări disciplinare și care prevăd intervenția unei instanțe independente în conformitate cu o procedură care garantează pe deplin drepturile consacrate la articolele 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în special dreptul la apărare, precum și posibilitatea de a contesta în justiție deciziile organelor disciplinare.

Or, potrivit Curții, Polonia nu a garantat, în primul rând, independența și imparțialitatea Camerei disciplinare și, astfel, a adus atingere independenței judecătorilor prin faptul că nu le-a oferit asigurarea că procedurile disciplinare inițiate împotriva lor sunt controlate de un organism care prezintă asemenea garanții. Conform principiului separării puterilor, trebuie să fie asigurată independența instanțelor față de puterile legislative și executive. Or, în temeiul reformei legislative din 2017, procesul de numire a judecătorilor la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) și în special procesul de numire a membrilor Camerei disciplinare a Curții Supreme este determinat în principal de Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia) – un organism care a fost profund modificat de puterile executive și legislative poloneze. Curtea arată de asemenea că Camera disciplinară este chemată să fie compusă exclusiv din judecători noi selecționați de KRS, care nu erau deja în funcție la Curtea Supremă și care vor beneficia printre altele de o remunerație foarte mare și de un grad deosebit de ridicat de autonomie organizatorică, funcțională și financiară, în comparație cu condițiile existente în celelalte camere jurisdicționale ale instanței respective. Toate aceste elemente sunt de natură să dea naștere unor îndoieli legitime, în percepția justițiabililor,

⁶⁴ În ceea ce privește cadrul de fapt și de drept al litigiului, a se vedea secțiunea I. 2., intitulată „Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară”.

referitoare la impenetrabilitatea acestei instanțe disciplinare în privința unor influențe directe sau indirecte ale puterilor legislative și executive poloneze și la neutralitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă.

Curtea arată, în al doilea rând, ținând totodată seama în această privință de faptul că independența și imparțialitatea Camerei disciplinare nu sunt astfel garantate, că Polonia a permis ca conținutul hotărârilor judecătorești să poată fi calificat drept abatere disciplinară în ceea ce îi privește pe judecătorii instanțelor de drept comun. Amintind necesitatea de a evita ca regimul disciplinar să poată fi utilizat pentru controlul politic al deciziilor judiciare sau pentru a exercita presiuni asupra judecătorilor, Curtea observă că în speță noul regim disciplinar al judecătorilor, care nu îndeplinește cerințele de claritate și de precizie în ceea ce privește comportamentele susceptibile să angajeze răspunderea judecătorilor, aduce atingere și independenței acestor judecători.

În al treilea rând, Polonia nu a garantat, pe de o parte, nici examinarea cauzelor disciplinare îndreptate împotriva judecătorilor instanțelor de drept comun într-un termen rezonabil, aducând astfel încă o dată atingere independenței acestor judecători. Într-adevăr, potrivit noului regim disciplinar, un judecător care a făcut obiectul unei proceduri disciplinare încheiate printr-o hotărâre judecătorească definitivă poate face din nou obiectul unor asemenea proceduri în aceeași cauză, astfel încât acest judecător rămâne, în permanență, sub amenințarea potențială a unor asemenea proceduri. Pe de altă parte, noile norme procedurale aplicabile în materie de proceduri disciplinare în privința judecătorilor sunt de natură să restrângă dreptul la apărare al judecătorilor care fac obiectul procedurii. Astfel, în temeiul acestui nou regim, actele legate de desemnarea unui apărător pentru un judecător și de asumarea apărării de către acesta nu întrerup procedura, pe lângă faptul că procedura se poate desfășura în pofida absenței justificate a judecătorului sau a apărătorului său. Pe de altă parte, mai ales atunci când, precum în speță, se înscriu în cadrul unui regim disciplinar care prezintă deficiențele deja evidențiate mai sus, noile norme procedurale citate anterior pot tinde să sporească riscul ca regimul disciplinar să fie utilizat ca un sistem de control politic al conținutului hotărârilor judecătorești.

În al patrulea rând, Curtea statuează că, prin faptul că a conferit președintelui Camerei disciplinare sus-menționate puterea discreționară de a desemna instanța disciplinară competentă în primul grad de jurisdicție în cauzele referitoare la judecătorii instanțelor de drept comun, Polonia nu a garantat examinarea unor asemenea cauze de către o instanță „constituită prin lege”, astfel cum impune de asemenea articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

Hotărârea din 21 decembrie 2021 (Marea Cameră), Euro Box Promotion ș.a. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, [EU:C:2021:1034](#))

„Trimitere preliminară – Decizia 2006/928/CE – Mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în

domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției – Natură și efecte juridice – Caracter obligatoriu pentru România – Stat de drept – Independența judecătorilor – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Lupta împotriva corupției – Protecția intereselor financiare ale Uniunii – Articolul 325 alineatul (1) TFUE – Convenția «PIF» – Proceduri penale – Decizii ale Curții Constituționale (România) privind legalitatea administrării anumitor probe și compunerea completurilor de judecată în materie de corupție gravă – Obligația judecătorilor naționali de a da efect deplin deciziilor Curții Constituționale – Răspundere disciplinară a judecătorilor în cazul nerespectării acestor decizii – Puterea de a lăsa neaplicate deciziile Curții Constituționale neconforme cu dreptul Uniunii – Principiul supremației dreptului Uniunii”

În această hotărâre, al cărei cadru de fapt și de drept a fost prezentat anterior⁶⁵, Curtea s-a pronunțat cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a aplicării unei jurisprudențe a Curții Constituționale (România).

Dreptul Uniunii nu se opune ca deciziile curții constituționale să fie obligatorii pentru instanțele de drept comun, cu condiția ca independența acestei curți, în special față de puterile legislativă și executivă, să fie garantată. În schimb, acest drept se opune ca răspunderea disciplinară a judecătorilor naționali să fie angajată prin orice nerespectare a unor asemenea decizii.

În primul rând, din moment ce existența unui control jurisdicțional efectiv destinat să asigure respectarea dreptului Uniunii este inerentă unui stat de drept, orice instanță chemată să aplice sau să interpreteze dreptul Uniunii trebuie să îndeplinească cerințele unei protecții jurisdicționale efective. Pentru aceasta, independența instanțelor este primordială. În acest sens, judecătorii trebuie să se afle la adăpost de intervenții sau de presiuni exterioare care le pot pune în pericol independența. În plus, conform principiului separării puterilor ce caracterizează funcționarea unui stat de drept, independența instanțelor trebuie în special să fie garantată față de puterile legislative și executivă.

În al doilea rând, deși dreptul Uniunii nu impune statelor membre un model constituțional precis care să reglementeze raporturile dintre diferitele puteri statale, Curtea arată că statele membre trebuie totuși să respecte printre altele cerințele de independență a instanțelor care decurg din acest drept. În aceste condiții, deciziile curții constituționale pot fi obligatorii pentru instanțele de drept comun, cu condiția ca dreptul național să garanteze independența respectivei instanțe, în special față de puterile legislative și executivă. În schimb, dacă dreptul național nu garantează această independență, dreptul Uniunii se opune unei astfel de reglementări sau practici naționale, o asemenea curte constituțională nefiind în măsură să asigure protecția jurisdicțională efectivă impusă de acest drept.

⁶⁵ În ceea ce privește cadrul de fapt și de drept al litigiului, a se vedea secțiunea I. 2., intitulată „Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară”.

În al treilea rând, pentru a prezerva independența instanțelor, regimul disciplinar trebuie să prezinte garanțiile necesare pentru a evita orice risc de utilizare a unui astfel de regim ca sistem de control politic al conținutului hotărârilor judecătorești. În această privință, faptul că o hotărâre judecătorească conține o eventuală eroare în interpretarea și aplicarea normelor de drept național și de drept al Uniunii sau în aprecierea faptelor și în evaluarea probelor nu poate conduce în sine la angajarea răspunderii disciplinare a judecătorului în cauză. Astfel, angajarea răspunderii disciplinare a unui judecător pentru o hotărâre judecătorească trebuie să fie limitată la cazuri cu totul excepționale și încadrate de garanții care urmăresc evitarea oricărui risc de presiuni externe asupra conținutului hotărârilor judecătorești. O reglementare națională potrivit căreia orice nerespectare a deciziilor curții constituționale de către judecătorii naționali de drept comun este de natură să angajeze răspunderea lor disciplinară nu respectă aceste condiții.

Hotărârea din 22 februarie 2022 (Marea Cameră), RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale) (C-430/21, [EU:C:2022:99](#))

„Trimitere preliminară – Stat de drept – Independența justiției – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Supremația dreptului Uniunii – Lipsa abilitării unei instanțe naționale de a examina conformitatea cu dreptul Uniunii a unei legislații naționale considerate conformă cu constituția de către curtea constituțională a statului membru în cauză – Cercetări disciplinare”

Curtea este chemată să se pronunțe cu privire la principiul independenței judecătorilor, consacrat la articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat în special cu principiul supremației dreptului Uniunii, într-un context în care o instanță de drept comun a unui stat membru nu are abilitatea, în temeiul dreptului național, să examineze conformitatea cu dreptul Uniunii a unei legislații naționale constatate ca fiind conformă cu constituția de către curtea constituțională a acestui stat membru și în care judecătorul național se expune unor cercetări și unor sancțiuni disciplinare în cazul în care decide să efectueze o asemenea examinare.

În speță, RS a fost condamnat în urma unui proces penal în România. Ulterior, soția lui a depus o plângere privind, printre alții, mai mulți magistrați pentru pretinsa săvârșire a unor infracțiuni în cadrul procesului penal menționat. În continuare, RS a introdus o contestație la Curtea de Apel Craiova (România) pentru a contesta caracterul excesiv al duratei urmăririi penale începute ca urmare a acestei plângeri.

Pentru a se pronunța cu privire la această contestație, Curtea de Apel Craiova consideră că trebuie să examineze compatibilitatea cu dreptul Uniunii⁶⁶ a legislației naționale prin care a fost înființată, în cadrul Ministerului Public, o secție specializată pentru

⁶⁶ Concret, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și anexa la Decizia 2006/928.

investigarea infracțiunilor din justiție, precum infracțiunile investigate în speță. Cu toate acestea, ținând seama de decizia Curții Constituționale (România)⁶⁷, pronunțată după Hotărârea Curții în cauza Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a.⁶⁸, Curtea de Apel Craiova nu ar fi abilitată, în temeiul dreptului național, să efectueze o asemenea examinare a conformității. Astfel, prin decizia sa, Curtea Constituțională a respins ca neîntemeiată o excepție de neconstituționalitate invocată în privința mai multor dispoziții ale acestei legislații, subliniind totodată că, atunci când constată că o legislație națională este conformă cu dispoziția din Constituție care consacră principiul supremației dreptului Uniunii⁶⁹, o instanță de drept comun nu are abilitatea să examineze conformitatea acestei legislații naționale cu dreptul Uniunii.

În acest context, Curtea de Apel Craiova a decis să sesizeze Curtea pentru a clarifica în esență dacă dreptul Uniunii se opune lipsei abilitării unui judecător național de drept comun de a examina conformitatea cu dreptul Uniunii a unei legislații în împrejurări precum cele din speță și aplicării unor sancțiuni disciplinare acestui judecător pentru motivul că acesta decide să efectueze o astfel de examinare.

Curtea, întrunită în Marea Cameră, consideră că o asemenea reglementare sau practică națională este contrară dreptului Uniunii⁷⁰.

Mai întâi, Curtea consideră că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE nu se opune unei reglementări sau unei practici naționale care prevede că instanțele de drept comun ale unui stat membru sunt ținute, în temeiul dreptului constituțional național, să respecte o decizie a curții constituționale a acestui stat membru prin care o legislație națională este constatată ca fiind conformă cu constituția statului membru respectiv, cu condiția ca dreptul național să garanteze independența acestei curți constituționale în special față de puterile legislativă și executivă. Situația nu este însă aceeași atunci când aplicarea unei astfel de reglementări sau a unei astfel de practici implică excluderea oricărei competențe a acestor instanțe de drept comun de a aprecia compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unei legislații naționale pe care o asemenea curte constituțională a considerat-o conformă cu o dispoziție constituțională națională care prevede supremația dreptului Uniunii.

În continuare, Curtea subliniază că respectarea obligației care incumbă instanței naționale de a aplica integral orice dispoziție de drept al Uniunii care are efect direct este necesară printre altele pentru a se asigura respectarea egalității statelor membre în raport cu tratatele, ce exclude posibilitatea ca o măsură unilaterală, indiferent de natura acesteia, să prevaleze împotriva ordinii juridice a Uniunii și constituie o expresie a

⁶⁷ Decizia nr. 390 din 8 iunie 2021.

⁶⁸ Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393), prezentată în secțiunea II. 8., intitulată „Răspunderea personală, imunitatea și suspendarea”, în care Curtea a statuat printre altele că legislația în cauză este contrară dreptului Uniunii în cazul în care înființarea unei asemenea secții specializate nu este justificată de imperative obiective și verificabile legate de o bună administrare a justiției și nu este însoțită de garanții specifice identificate de Curte (a se vedea punctul 5 din dispozitivul acestei hotărâri).

⁶⁹ În Decizia nr. 390/2021, Curtea Constituțională a statuat că legislația în cauză era conformă cu articolul 148 din Constituția României.

⁷⁰ Având în vedere articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 2 și cu articolul 4 alineatele (2) și (3) TUE, cu articolul 267 TFUE, precum și cu principiul supremației dreptului Uniunii.

principiului cooperării loiale enunțat la articolul 4 alineatul (3) TUE, care impune să fie lăsată neaplicată orice dispoziție eventual contrară a legislației naționale, indiferent dacă aceasta este anterioară sau ulterioară normei dreptului Uniunii care are efect direct.

În acest context, Curtea amintește că a statuat deja, pe de o parte, că legislația în discuție intră în domeniul de aplicare al Deciziei 2006/928 și că ea trebuie, în consecință, să respecte cerințele care decurg din dreptul Uniunii, în special din articolul 2 și din articolul 19 alineatul (1) TUE⁷¹. Pe de altă parte, atât articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cât și obiectivele de referință specifice în materie de reformă a sistemului judiciar și de luptă împotriva corupției enunțate în anexa la Decizia 2006/928 sunt formulate în termeni clari și preciși și nu sunt însoțite de nicio condiție, astfel încât ele au efect direct⁷². În consecință, în cazul imposibilității de a proceda la o interpretare conformă a dispozițiilor naționale cu dispoziția menționată sau cu obiectivele menționate, instanțele de drept comun române trebuie să înlăture din oficiu aceste dispoziții naționale.

În această privință, Curtea arată că instanțele de drept comun române sunt în principiu competente să aprecieze compatibilitatea cu aceste norme de drept al Uniunii a unor dispoziții legislative naționale fără a trebui să sesizeze Curtea Constituțională cu o cerere în acest scop. Ele sunt însă private de această competență atunci când Curtea Constituțională a statuat că aceste dispoziții legislative sunt conforme cu o dispoziție constituțională națională care prevede supremația dreptului Uniunii, întrucât aceste instanțe sunt obligate să se conformeze acestei decizii. Or, o astfel de normă sau practică națională ar constitui un obstacol în calea deplinei eficacități a normelor de drept al Uniunii în cauză, în măsura în care ar împiedica instanța de drept comun chemată să asigure aplicarea dreptului Uniunii să aprecieze ea însăși compatibilitatea acestor dispoziții legislative cu acest drept.

În plus, aplicarea unei astfel de norme sau a unei astfel de practici naționale ar aduce atingere eficacității cooperării dintre Curte și instanțele naționale instituite prin mecanismul trimiterii preliminare, descurajând instanța de drept comun chemată să soluționeze litigiul să sesizeze Curtea cu o cerere preliminară, iar aceasta pentru a se conforma deciziilor curții constituționale a statului membru în cauză.

Curtea subliniază că aceste constatări se impun cu atât mai mult într-o situație în care o decizie a curții constituționale a statului membru în cauză refuză să dea curs unei hotărâri pronunțate cu titlu preliminar de Curte, întemeindu-se printre altele pe identitatea constituțională a acestui stat membru și pe considerația potrivit căreia Curtea și-ar fi depășit competența. Curtea arată că, în temeiul articolului 4 alineatul (2) TUE, poate fi chemată să verifice dacă o obligație de drept al Uniunii nu încalcă identitatea națională a unui stat membru. În schimb, această dispoziție nu are nici ca

⁷¹ Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19), punctele 183 și 184, prezentată în secțiunea II. 8., intitulată „Răspunderea personală, imunitatea și suspendarea”.

⁷² Hotărârea Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a., citată anterior, punctele 249 și 250, și Hotărârea din 21 decembrie 2021, Euro Box Promotion ș.a. (C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:1034), punctul 253 (prezentată la aceeași rubrică).

obiect, nici ca efect să autorizeze o curte constituțională a unui stat membru ca, ignorând obligațiile care îi incumbă în temeiul dreptului Uniunii, să înlăture aplicarea unei norme de drept al Uniunii pentru motivul că această normă ar încălca identitatea națională a statului membru în cauză, așa cum este definită de curtea constituțională națională. Astfel, dacă curtea constituțională a unui stat membru consideră că o dispoziție de drept derivat al Uniunii, așa cum a fost interpretată de Curte, încalcă obligația de a respecta identitatea națională a acestui stat membru, ea trebuie să sesizeze Curtea cu o cerere de decizie preliminară pentru aprecierea validității acestei dispoziții în lumina articolului 4 alineatul (2) TUE, Curtea fiind singura competentă să constate nevaliditatea unui act al Uniunii.

În plus, Curtea subliniază că, din moment ce ea deține o competență exclusivă pentru a furniza interpretarea definitivă a dreptului Uniunii, curtea constituțională a unui stat membru nu poate, pe baza propriei interpretări a unor dispoziții de drept al Uniunii, să statueze în mod valabil că Curtea a pronunțat o hotărâre care depășește sfera sa de competență și, prin urmare, să refuze să dea curs unei hotărâri pronunțate cu titlu preliminar de aceasta din urmă.

Pe de altă parte, întemeindu-se pe jurisprudența sa anterioară⁷³, Curtea precizează că articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE se opun unei reglementări sau unei practici naționale care permite angajarea răspunderii disciplinare a unui judecător național pentru orice nerespectare a deciziilor curții constituționale naționale, în special pentru că a înlăturat aplicarea unei decizii prin care aceasta a refuzat să dea curs unei hotărâri preliminare a Curții.

Hotărârea din 11 mai 2023 (Camera întâi), Inspecția Judiciară (C-817/21, [EU:C:2023:391](#))

„Trimitere preliminară – Stat de drept – Independența justiției – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Decizia 2006/928/CE – Independența judecătorilor – Procedură disciplinară – Inspecția Judiciară – Inspector-șef cu competențe de reglementare, de selecție, de evaluare, de numire și de cercetare disciplinară”

În România, o parte în mai multe cauze penale a depus plângeri disciplinare la Inspecția Judiciară competentă împotriva anumitor judecători și procurori implicați. Întrucât toate sesizările sale au fost clasate, ea a formulat o sesizare împotriva inspectorului-șef, care a fost de asemenea clasată. Ulterior, aceasta s-a adresat Curții de Apel București (România) pentru a contesta respectiva clasare, subliniind printre altele că este imposibil să se exercite acțiuni disciplinare ca urmare a concentrării puterii în mâinile inspectorului-șef. O asemenea concentrare a puterii este, în opinia acestei părți, contrară dreptului Uniunii.

⁷³ Hotărârea Euro Box Promotion ș.a., citată anterior.

Curtea de Apel București a solicitat Curții să se pronunțe în această privință.

Prin hotărârea pronunțată, Curtea confirmă jurisprudența sa⁷⁴ potrivit căreia, deși organizarea justiției intră în competența statelor membre, exercitarea acestei competențe trebuie să respecte dreptul Uniunii. Prin urmare, regimul disciplinar care se aplică judecătorilor care pot fi chemați să aplice dreptul Uniunii trebuie să prezinte garanțiile necesare pentru a evita orice risc de utilizare a acestuia ca instrument de control politic al activităților lor.

Normele care guvernează organizarea și funcționarea unui organ competent să efectueze cercetările disciplinare și să exercite acțiunea disciplinară împotriva judecătorilor și procurorilor trebuie, în consecință, să respecte cerințele care decurg din dreptul Uniunii și în special din statul de drept.

Pentru a verifica dacă aceasta este într-adevăr situația, Curtea precizează că este de competența instanței de trimitere să aprecieze reglementarea română ca atare și în contextul său de fapt și de drept național.

În ceea ce privește elementele relevante pentru o asemenea examinare, Curtea observă că, în dreptul român, o acțiune disciplinară menită să sancționeze abuzuri săvârșite de inspectorul-șef nu poate fi inițiată decât de un inspector a cărui carieră depinde, într-o mare măsură, de deciziile inspectorului-șef. În plus, deciziile referitoare la inspectorul-șef pot fi revizuite de inspectorul-șef adjunct, care a fost desemnat de inspectorul-șef și al cărui mandat va înceta în același timp cu cel al acestuia din urmă. Sub rezerva verificărilor care urmează să fie efectuate de Curtea de Apel București, un asemenea regim disciplinar pare a fi de natură să împiedice, în practică, exercitarea efectivă a unei acțiuni disciplinare împotriva inspectorului-șef, chiar dacă acesta ar face obiectul unor sesizări bine întemeiate.

Desigur, clasarea unei sesizări depuse împotriva inspectorului-șef poate face obiectul unei acțiuni care poate conduce, dacă este cazul, la anularea rezoluției de clasare. Revine însă Curții de Apel București sarcina de a aprecia în ce măsură competențele de care dispun în această privință instanțele române sunt susceptibile să permită exercitarea efectivă a unor acțiuni disciplinare împotriva inspectorului-șef, precum și o examinare eficientă și imparțială a sesizărilor îndreptate împotriva acestuia din urmă.

Curtea precizează în această privință că, în ipoteza în care instanța respectivă ar concluziona că activitatea inspectorului-șef nu poate face obiectul unui control real și efectiv în cadrul reglementării în discuție în litigiul principal, ar trebui să se considere că reglementarea în cauză nu este concepută astfel încât să nu poată da naștere niciunei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, cu privire la utilizarea prerogativelor și a funcțiilor Inspecției Judiciare (România) ca instrument de presiune asupra activității judiciare sau de control politic al acestei activități.

⁷⁴ Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19), prezentată în secțiunea II. 8., intitulată „Răspunderea personală, imunitatea și suspendarea”.

În ceea ce privește contextul de fapt și de drept național, rezultă că competențele inspectorului-șef au fost consolidate în contextul mai global al reformelor privind organizarea sistemului judiciar român având ca obiect sau ca efect reducerea garanțiilor de independență și de imparțialitate a judecătorilor români. În plus, pare că inspectorul-șef este strâns legat de puterea executivă sau legislativă. În sfârșit, trebuie de asemenea luată în considerare practica concretă urmată de inspectorul-șef în exercitarea prerogativelor sale care pot fi utilizate în scopul controlului politic al activității judiciare.

Sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de Curtea de Apel București, rezultă, așadar, că elementele contextului de fapt și de drept aduse la cunoștința Curții tind să confirme, mai degrabă decât să infirme o eventuală constatare potrivit căreia reglementarea în discuție nu este concepută astfel încât să nu poată da naștere niciunei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, cu privire la utilizarea prerogativelor și a funcțiilor Inspecției Judiciare ca instrument de presiune asupra activității judiciare sau de control politic al acestei activități.

Hotărârea din 5 iunie 2023 (Marea Cameră), Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Independența judecătorilor – Articolul 267 TFUE – Posibilitatea de a adresa Curții întrebări preliminare – Supremăția dreptului Uniunii – Competențe în materia ridicării imunității penale a judecătorilor și în materia dreptului muncii, securității sociale și pensionării judecătorilor Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) conferite Camerei disciplinare a acestei instanțe – Interdicție privind repunerea în discuție de către instanțele naționale a legitimității instanțelor și organelor constituționale sau constatarea ori aprecierea legalității numirii judecătorilor sau a competențelor judiciare ale acestora – Verificare de către o instanță a respectării anumitor cerințe referitoare la existența unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege, calificată drept «abatere disciplinară» – Competență exclusivă pentru examinarea chestiunilor referitoare la lipsa de independență a unei instanțe sau a unui judecător conferită Camerei de control extraordinar și cauze publice a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) – Articolele 7 și 8 din Carta drepturilor fundamentale – Dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal – Regulamentul (UE) 2016/679 – Articolul 6 alineatul (1) primul paragraf literele (c) și (e) și alineatul (3) al doilea paragraf – Articolul 9 alineatul (1) – Date sensibile – Reglementare națională care impune judecătorilor să furnizeze o declarație privind apartenența la asociații, fundații sau partide politice, precum și funcțiile exercitate în cadrul acestora și care prevede publicarea online a datelor care figurează în aceste declarații”

În această hotărâre, al cărei cadru de fapt și de drept a fost prezentat anterior⁷⁵, Curtea statuează, în primul rând, că, prin abilitarea Camerei disciplinare a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), ale cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate, să se pronunțe în cauzele care au o incidență directă asupra statutului și exercitării funcțiilor de judecător și de judecător asistent, cum ar fi cauzele în materie de ridicare a imunității penale a judecătorilor și în materia dreptului muncii, asigurărilor sociale și pensionării judecătorilor Curții Supreme, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

În această privință, Curtea amintește că ordinea juridică a statului membru în cauză trebuie să cuprindă garanții de natură să evite orice risc de control politic al conținutului deciziilor judiciare sau de presiune și de intimidare a judecătorilor care poate conduce printre altele la o aparență de lipsă de independență sau de imparțialitate din partea acestora, susceptibilă să aducă atingere încrederii pe care justiția trebuie să o inspire justițiabililor într-o societate democratică și într-un stat de drept⁷⁶. Este necesar astfel, după cum a statuat deja Curtea cu privire la normele aplicabile regimului disciplinar al judecătorilor⁷⁷, ca, având în vedere printre altele consecințele majore care pot rezulta de aici în ceea ce privește atât desfășurarea carierei judecătorilor, cât și condițiile de viață ale acestora din urmă, deciziile de autorizare a începerii urmăririi penale împotriva acelor judecători, arestarea și plasarea lor în detenție sau reducerea remunerației lor ori deciziile aferente unor aspecte esențiale ale sistemelor de drept al muncii, de asigurări sociale sau de pensionare aplicabile acestor judecători să fie adoptate sau controlate de un organism care îndeplinește el însuși garanțiile inerente unei protecții jurisdicționale efective, printre care se numără garanția de independență.

În al doilea rând, Curtea constată că, prin adoptarea dispozițiilor care permit calificarea drept abatere disciplinară a examinării respectării cerințelor Uniunii referitoare la instanța judecătorească independentă și imparțială, constituită în prealabil prin lege⁷⁸, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din cartă, precum și în temeiul articolului 267 TFUE.

În această privință, Curtea amintește că dreptul fundamental la un proces echitabil implică printre altele că orice instanță are obligația de a verifica dacă, prin modul în care este compusă, reprezintă o astfel de instanță judecătorească atunci când se ivește o îndoială serioasă cu privire la acest aspect. Ea amintește de asemenea că verificarea respectării cerințelor menționate mai sus se poate impune instanțelor naționale în diverse alte împrejurări și o asemenea verificare poate privi printre altele aspectul dacă

⁷⁵ În ceea ce privește cadrul de fapt și de drept al litigiului, a se vedea secțiunea II. 2., intitulată „Deontologie”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea II. 10., intitulată „Competența jurisdicțională a controlului independenței judiciare”.

⁷⁶ A se vedea în acest sens Hotărârea din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, EU:C:2021:393, punctul 216), prezentată în secțiunea II. 8., intitulată „Răspunderea personală, imunitatea și suspendarea”.

⁷⁷ A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596, punctul 80), prezentată în prezenta secțiune.

⁷⁸ Articolul 107 alineatul 1 punctele 2 și 3 din Legea modificată privind organizarea instanțelor de drept comun și articolul 72 alineatul 1 punctele 1-3 din Legea modificată privind Curtea Supremă.

o neregularitate care viciază procedura de numire a unui judecător a fost de natură să conducă la o încălcare a acestui drept fundamental. În aceste condiții, exercitarea de către o instanță națională a misiunilor care îi sunt încredințate prin tratate și respectarea obligațiilor care îi revin în temeiul acestora, dând efect unor dispoziții precum articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și articolul 47 din cartă, nu poate, prin definiție, să fie considerată o abatere disciplinară fără ca respectivele dispoziții ale dreptului Uniunii să fie încălcate *ipso facto*.

Or, Curtea observă, mai întâi, că definițiile abaterilor disciplinare în discuție au un caracter foarte larg și imprecis, astfel încât acestea acoperă ipoteze în care judecătorii sunt determinați să examineze dacă ei înșiși, instanța din care fac parte, alți judecători sau alte instanțe îndeplinesc cerințele care decurg din dispozițiile articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din cartă. Dispozițiile naționale respective nu permit nici să se garanteze că răspunderea judecătorilor în cauză ca urmare a hotărârilor judecătorești pe care trebuie să le pronunțe este strict limitată la ipoteze cu totul excepționale și că regimul disciplinar aplicabil judecătorilor nu poate, în consecință, să fie utilizat în scopul controlului politic al deciziilor judiciare. În plus, având în vedere condițiile și contextul speciale în care au fost adoptate aceste dispoziții naționale, Curtea subliniază că termenii aleși de legiuitorul polonez reflectă în mod evident o serie de întrebări care au determinat diferite instanțe poloneze să sesizeze Curtea cu titlu preliminar în ceea ce privește conformitatea cu articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și cu articolul 47 din cartă a diverse modificări legislative intervenite în anul 2019 care au afectat organizarea justiției în Polonia. Curtea consideră, în consecință, că riscul ca dispozițiile naționale menționate să facă obiectul unei interpretări care să permită ca regimul disciplinar aplicabil judecătorilor să fie utilizat pentru a împiedica instanțele naționale în cauză să efectueze anumite constatări impuse de dreptul Uniunii și să influențeze hotărârile judecătorești ale acestor instanțe, aducând astfel atingere independenței judecătorilor menționați, este stabilit și, prin urmare, respectivele dispoziții ale dreptului Uniunii sunt încălcate cu acest titlu. Aceleași dispoziții naționale încalcă de asemenea articolul 267 TFUE prin faptul că generează riscul ca instanțele naționale să fie sancționate disciplinar pentru că au adresat Curții trimiteri preliminare.

În ceea ce privește, mai precis, abaterea disciplinară întemeiată pe „încălcarea vădită și flagrantă a normelor de drept” de către judecătorii Curții Supreme⁷⁹, Curtea apreciază că dispoziția națională care o prevede aduce de asemenea atingere independenței acestor judecători întrucât nu permite să se evite ca regimul disciplinar aplicabil judecătorilor respectivi să fie utilizat pentru a genera presiuni și un efect disuasiv care pot influența conținutul deciziilor lor. Această dispoziție limitează de asemenea obligația Curții Supreme de a sesiza Curtea cu cereri de decizie preliminară prin posibilitatea de a iniția o procedură disciplinară.

⁷⁹ Articolul 72 alineatul 1 punctul 1 din Legea modificată privind Curtea Supremă.

În al treilea rând, Curtea statuează că, prin adoptarea dispozițiilor care interzic oricărei instanțe naționale să verifice respectarea cerințelor care decurg din dreptul Uniunii referitoare la garantarea unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege⁸⁰, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din cartă, precum și în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii.

În această privință, Curtea precizează că dispozițiile naționale menționate interzic nu numai să se „constate”, ci și să se „aprecieze”, în raport cu „legalitatea” lor, atât „numirea” însăși, cât și „competența de a exercita misiuni în materie de administrare a justiției care decurge din această numire”. În plus, aceleași dispoziții interzic orice „repunere în discuție” a „legitimității” „instanțelor” și a „organelor constituționale ale statului sau a organelor de control și de protecție a dreptului”. Or, astfel de formulări pot, mai ales în contextul specific în care au fost adoptate, să conducă la situația în care o serie de acte pe care instanțele în cauză sunt totuși obligate să le adopte, în conformitate cu obligațiile care le revin în scopul de a asigura respectarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și a articolului 47 din cartă, să poată, ca urmare a conținutului sau a efectelor lor, să intre sub incidența interdicțiilor astfel edictate. În plus, având în vedere că dispozițiile naționale menționate sunt de natură să se poată opune ca instanțele poloneze să lase neaplicate dispoziții contrare acestor două dispoziții ale dreptului Uniunii, care au efect direct, ele sunt de asemenea de natură să încalce principiul supremației acestui drept.

8. Răspunderea personală, imunitatea judiciară și suspendarea

Hotărârea din 18 mai 2021 (Marea Cameră), Asociația „Forumul Judecătorilor din România” ș.a. (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 și C-397/19, [EU:C:2021:393](#))

„Trimitere preliminară – Tratatul de aderare a Republicii Bulgaria și a României la Uniunea Europeană – Actul privind condițiile de aderare la Uniune a Republicii Bulgaria și a României – Articolele 37 și 38 – Măsurile corespunzătoare – Mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției – Decizia 2006/928/CE – Natura și efectele juridice ale mecanismului de cooperare și de verificare și ale rapoartelor întocmite de Comisie în temeiul acestuia – Stat de drept – Independența justiției – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Legi și ordonanțe de urgență ale guvernului adoptate în România în cursul anilor 2018 și 2019 în domeniul organizării sistemului judiciar și al răspunderii judecătorilor – Numire interimară în funcțiile de conducere ale Inspecției Judiciare – Înființare în cadrul Ministerului

⁸⁰ Articolul 42a alineatele 1 și 2 și articolul 55 alineatul 4 din Legea modificată privind organizarea instanțelor de drept comun, articolul 26 alineatul 3 și articolul 29 alineatele 2 și 3 din Legea modificată privind Curtea Supremă, precum și articolul 5 alineatele 1a și 1b din Legea modificată privind organizarea instanțelor administrative.

Public a unei secții pentru investigarea infracțiunilor din justiție – Răspundere patrimonială a statului și răspundere personală a judecătorilor pentru erori judiciare

Șase cereri de decizie preliminară au fost formulate în fața Curții de instanțe române în cadrul unor litigii între persoane juridice sau persoane fizice, pe de o parte, și autorități sau organe precum Inspekția Judiciară (România), Consiliul Superior al Magistraturii (România) și Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (România), pe de altă parte.

Litigiile principale se înscriu în contextul unei reforme de anvergură în domeniul justiției și al luptei împotriva corupției din România, reformă care face obiectul unei monitorizări la nivelul Uniunii Europene din anul 2007, în temeiul mecanismului de cooperare și de verificare instituit prin Decizia 2006/928 cu ocazia aderării României la Uniune (denumit în continuare „MCV”).

În contextul negocierilor în vederea aderării sale la Uniune, România a adoptat, în cursul anului 2004, trei legi, așa-numitele „legi ale justiției”, privind statutul judecătorilor și procurorilor, organizarea judiciară și Consiliul Superior al Magistraturii în scopul ameliorării independenței și a eficienței justiției. În cursul anilor 2017-2019, legilor menționate le-au fost aduse modificări prin legi și ordonanțe de urgență ale guvernului adoptate în temeiul Constituției României. Reclamantii din litigiile principale contestă compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unora dintre aceste modificări legislative. În susținerea acțiunilor formulate, aceștia fac referire la anumite avize și rapoarte întocmite de Comisia Europeană privind progresele înregistrate de România în temeiul MCV, care, în opinia acestora, critică dispozițiile adoptate de România în cursul anilor 2017-2019 din perspectiva cerințelor de eficacitate a luptei împotriva corupției și de garantare a independenței puterii judecătorești.

În acest cadru, instanțele de trimitere ridică problema naturii și a efectelor juridice ale MCV, precum și a sferei de aplicare a rapoartelor întocmite de Comisie în temeiul acestuia. Potrivit acestor instanțe, conținutul, caracterul și întinderea temporală a mecanismului menționat ar trebui considerate ca fiind circumscrise Tratatului de aderare, iar cerințele formulate în aceste rapoarte ar trebui să aibă caracter obligatoriu pentru România. Totuși, în această privință, instanțele respective menționează o jurisprudență națională potrivit căreia dreptul Uniunii nu ar prevala asupra ordinii constituționale române, iar Decizia 2006/928 nu ar putea constitui o normă de referință în cadrul unui control de constituționalitate, întrucât această decizie a fost adoptată anterior aderării României la Uniune, iar problema dacă conținutul, caracterul și întinderea temporală ale acesteia intră în domeniul de aplicare al Tratatului de aderare nu a făcut obiectul niciunei interpretări a Curții.

După ce a constatat că reglementările care guvernează organizarea justiției în România intră în domeniul de aplicare al Deciziei 2006/928, Curtea amintește că existența însăși a unui control jurisdicțional efectiv destinat să asigure respectarea dreptului Uniunii este inherentă valorii statului de drept, care este protejată de Tratatul privind Uniunea

Europeană. În continuare, Curtea subliniază că orice stat membru trebuie să se asigure că organismele care, în calitate de „ instanță”, fac parte din sistemul său de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii îndeplinesc cerințele unei protecții jurisdicționale efective. Întrucât se aplică judecătorilor de drept comun care sunt chemați să statueze cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau de interpretarea dreptului Uniunii, reglementările naționale în discuție trebuie să îndeplinească astfel cerințele menționate. În această privință, prezervarea independenței judecătorilor în discuție este primordială pentru a-i pune la adăpost de intervenții sau de presiuni exterioare și pentru a exclude astfel orice influență directă, precum și formele de influență indirectă susceptibile să orienteze deciziile judecătorilor în discuție.

În sfârșit, Curtea arată, în ceea ce privește normele care guvernează regimul disciplinar al judecătorilor, că cerința de independență impune prevederea garanțiilor necesare pentru a evita ca acest regim să fie utilizat ca sistem de control politic al conținutului deciziilor judiciare. Astfel, o reglementare națională nu poate da naștere unor îndoieli, în percepția justițiabililor, cu privire la utilizarea prerogativelor unui organ judiciar însărcinat cu efectuarea cercetărilor disciplinare și a acțiunilor disciplinare împotriva judecătorilor și a procurorilor ca instrument de presiune asupra activității acestora sau ca instrument al unui asemenea control.

În lumina acestor considerații generale, Curtea statuează că o reglementare națională este de natură să dea naștere unor asemenea îndoieli atunci când are ca efect, fie și cu titlu provizoriu, să permită guvernului statului membru în cauză să facă numiri în funcțiile de conducere ale organului care are misiunea de a efectua cercetările disciplinare și de a exercita acțiunea disciplinară împotriva judecătorilor și a procurorilor cu încălcarea procedurii ordinare de numire prevăzute de dreptul național.

- Înființarea unei secții speciale de urmărire penală care are competență exclusivă pentru infracțiunile săvârșite de magistrați

Tot în lumina aceluiași considerații generale, Curtea examinează compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unei reglementări naționale care prevede înființarea unei secții specializate în cadrul Ministerului Public care are competența exclusivă de anchetare a infracțiunilor săvârșite de judecători și de procurori. Curtea precizează că, pentru a fi compatibilă cu dreptul Uniunii, o astfel de reglementare trebuie, pe de o parte, să fie justificată de imperative obiective și verificabile legate de buna administrare a justiției și, pe de altă parte, să garanteze că această secție nu poate fi utilizată ca instrument de control politic al activității judecătorilor și a procurorilor menționați și își exercită competența cu respectarea cerințelor prevăzute de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”). În lipsa îndeplinirii acestor cerințe, reglementarea menționată ar putea fi percepută ca urmărind instituirea unui instrument de presiune și de intimidare a judecătorilor, ceea ce ar aduce atingere încrederii justițiabililor în justiție. Curtea adaugă că reglementarea națională în discuție nu poate avea ca efect nerespectarea obligațiilor specifice care îi revin României în temeiul Deciziei 2006/928 în domeniul luptei împotriva corupției.

Revine instanțelor naționale sarcina de a verifica dacă reforma care a condus în România la înființarea unei secții specializate în cadrul Ministerului Public, însărcinate cu anchetarea judecătorilor și a procurorilor, precum și normele privind numirea procurorilor încadrați în această secție nu sunt de natură să facă secția menționată permeabilă la influențe exterioare. În ceea ce privește carta, revine instanțelor naționale sarcina de a verifica dacă reglementarea națională în discuție nu împiedică examinarea într-un termen rezonabil a cauzelor referitoare la judecătorii și la procurorii vizați.

- Răspunderea patrimonială a statului și răspunderea personală a judecătorilor pentru erori judiciare

Curtea statuează că o reglementare națională care guvernează răspunderea patrimonială a statului și răspunderea personală a judecătorilor pentru prejudiciile cauzate printr-o eroare judiciară nu poate fi compatibilă cu dreptul Uniunii decât în cazul în care angajarea, în cadrul unei acțiuni în regres, a răspunderii personale a unui judecător pentru o astfel de eroare judiciară este limitată la cazuri excepționale și este încadrată de criterii obiective și verificabile, referitoare la imperative legate de buna administrare a justiției, precum și de garanții care urmăresc evitarea oricărui risc de presiuni externe asupra conținutului hotărârilor judecătorești. În acest scop, sunt esențiale norme clare și precise care să definească comportamentele susceptibile să angajeze răspunderea personală a judecătorilor pentru a se garanta independența inerentă misiunii lor și pentru a se evita ca aceștia să fie expuși riscului ca răspunderea lor personală să poată fi angajată exclusiv ca urmare a deciziei lor. Faptul că o hotărâre conține o eroare judiciară nu poate, în sine, să fie suficient pentru angajarea răspunderii personale a judecătorului vizat.

În ceea ce privește modalitățile aferente angajării răspunderii personale a judecătorilor, reglementarea națională trebuie să prevadă în mod clar și precis garanțiile necesare care să asigure că nici ancheta pentru verificarea existenței condițiilor și a împrejurărilor care pot angaja această răspundere, nici acțiunea în regres nu sunt de natură să se transforme în instrumente de presiune asupra activității jurisdicționale. Pentru a se evita ca astfel de modalități să poată avea un efect disuasiv asupra judecătorilor în exercitarea misiunii lor de a judeca în deplină independență, autoritățile competente să inițieze și să desfășoare această anchetă, precum și să exercite acțiunea menționată trebuie să fie ele însele autorități care acționează în mod obiectiv și imparțial, iar condițiile de fond și modalitățile procedurale trebuie să fie de asemenea natură încât să nu dea naștere unor îndoieli legitime cu privire la imparțialitatea acestor autorități. De asemenea, trebuie ca drepturile consacrate de cartă, în special dreptul la apărare al judecătorului, să fie pe deplin respectate și ca organul competent să se pronunțe cu privire la răspunderea personală a judecătorului să fie o instanță. În special, constatarea existenței unei erori judiciare nu se poate impune în cadrul acțiunii în regres exercitate de stat împotriva judecătorului vizat, fără ca acesta din urmă să fi fost ascultat în cadrul procedurii anterioare având ca obiect angajarea răspunderii patrimoniale a statului.

Hotărârea din 13 iulie 2023 (Marea Cameră), YP ș.a. (Ridicarea imunității unui judecător și suspendarea sa din funcție) (C-615/20 și C-671/20, [EU:C:2023:562](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Independența judecătorilor – Supremația dreptului Uniunii – Articolul 4 alineatul (3) TUE – Obligația de cooperare loială – Ridicarea imunității penale și suspendarea din funcție a unui judecător dispuse de Izba Dyscyplinarna (Camera disciplinară) a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) – Lipsa de independență și de imparțialitate a acestei camere – Modificarea compunerii completului de judecată chemat să judece o cauză încredințată până atunci judecătorului respectiv – Interdicții impuse instanțelor naționale de a repune în discuție legitimitatea unei instanțe judecătorești, de a compromite funcționarea acesteia sau de a aprecia legalitatea sau efectivitatea numirii judecătorilor ori a competențelor judiciare ale acestora, în caz contrar existând riscul unor sancțiuni disciplinare – Obligația instanțelor în cauză și a organelor competente în materie de desemnare și de modificare a compunerii completelor de judecată de a înlătura aplicarea măsurilor de ridicare a imunității și de suspendare a judecătorului în cauză – Obligația acelorași instanțe și organe de a înlătura dispozițiile naționale care prevăd interdicțiile respective”

Cauza C-615/20

Pe baza unui rechizitoriu emis de Prokuratura Okręgowa w Warszawie (Parchetul Regional din Varșovia, Polonia), YP și alți inculpați au fost trimiși în judecată în fața Sąd Okręgowy w Warszawie (Tribunalul Regional din Varșovia, Polonia) pentru o serie de infracțiuni. Această cauză a fost atribuită unui complet de judecător unic al acestei instanțe, compus din judecătorul I. T.

În timp ce această cauză se afla într-un stadiu foarte avansat al procedurii, Prokuratura Krajowa Wydział Spraw Wewnętrznych (Parchetul Național, Departamentul afaceri interne, Polonia) a sesizat, la 14 februarie 2020, Camera disciplinară a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia)⁸¹ cu o cerere de autorizare a urmăririi penale a judecătorului I. T. pentru că, în decembrie 2017, a permis reprezentanților mass-media să capteze imagini și sunete în timpul unei ședințe, precum și în timpul pronunțării unei decizii în cauza vizată și al expunerii orale a motivelor acesteia și, în acest mod, se pretinde că a divulgat informații care proveneau din procedura de instrucție a Parchetului Regional din Varșovia în cauza în discuție.

Printr-o rezoluție din 18 noiembrie 2020 (denumită în continuare „rezoluția în litigiu”), Camera disciplinară a autorizat inițierea unei proceduri penale împotriva judecătorului I. T., l-a suspendat din funcție și a redus cuantumul remunerației sale cu 25 % pe durata acestei suspendări.

⁸¹ Legea din 8 decembrie 2017 privind Curtea Supremă a instituit, în cadrul Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), o nouă cameră disciplinară denumită Izba Dyscyplinarna (denumită în continuare „Camera disciplinară”). Printr-o lege din 20 decembrie 2019 care a modificat Legea privind Curtea Supremă, intrată în vigoare în anul 2020, acestei camere i s-au atribuit noi competențe, printre care autorizarea inițierii unei proceduri penale împotriva judecătorilor sau a plasării lor în detenție provizorie [articolul 27 alineatul 1 punctul 1a)].

Instanța de trimitere, care este completul Tribunalului Regional din Varșovia însărcinat cu procedura penală declanșată în special împotriva lui YP și în cadrul căreia judecătorul I. T. se pronunță în calitate de judecător unic, arată că rezoluția în litigiu este de natură să împiedice ca aceasta să poată continua respectiva procedură. În acest context, ea a decis să suspende judecarea cauzei pentru a solicita Curții să se pronunțe în esență cu privire la compatibilitatea cu dreptul Uniunii a unor dispoziții naționale care conferă unei entități a cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate competența de a autoriza inițierea unor proceduri penale împotriva unor judecători de la instanțele de drept comun și, în cazul emiterii unei astfel de autorizații, de a suspenda funcțiile judecătorilor în cauză și de a reduce remunerația acestora pe durata suspendării menționate. Întrebările sale urmăresc în esență să se stabilească dacă, având în vedere dispozițiile și principiile dreptului Uniunii⁸², judecătorul unic care compune această instanță rămâne îndreptățit să continue examinarea cauzei principale în pofida rezoluției în litigiu prin care a fost suspendat din funcție.

Cauza C-671/20

O altă procedură penală se desfășoară între Parchetul Regional din Varșovia și M. M., inculpat de asemenea pentru diverse infracțiuni, în legătură cu o decizie a acestui parchet prin care s-a dispus constituirea unei ipoteci obligatorii asupra unui imobil aparținând lui M.-M. Acesta din urmă a formulat o acțiune împotriva deciziei respective la Tribunalul Regional din Varșovia, instanță în cadrul căreia cauza legată de această acțiune a fost atribuită mai întâi judecătorului I. T.

În urma adoptării rezoluției în litigiu prin care printre altele a fost suspendat din funcție judecătorul I. T., președintele Tribunalului Regional din Varșovia i-a încredințat președintei secției din care făcea parte judecătorul I. T. sarcina de a modifica compunerea completului de judecată în cauzele care fuseseră atribuite acestui judecător, cu excepția cauzei în care judecătorul I. T. a sesizat Curtea cu cererea de decizie preliminară care face obiectul cauzei C-615/20. În consecință, această președintă de secție a adoptat o ordonanță de reatribuire a cauzelor atribuite inițial judecătorului I. T., printre care cauza care îl privește pe M. M.

Potrivit instanței de trimitere, și anume un alt complet de judecător unic al Tribunalului Regional din Varșovia, căruia i-a fost reatribuită această cauză, evenimentele respective dovedesc că președintele acestei instanțe a recunoscut forța obligatorie a rezoluției în litigiu, considerând că suspendarea din funcție a judecătorului I. T. se opunea ca respectiva cauză să fie examinată de acest judecător sau că exista un obstacol durabil în calea unei astfel de examinări.

Or, această instanță ridică problema caracterului obligatoriu al unui act precum rezoluția în litigiu și a legitimității celorlalte complete de judecată desemnate în urma executării

⁸² Și anume articolul 47 din Carte drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, articolul 2 TUE și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, care consacră principiul statului de drept și cerințele protecției jurisdicționale efective, precum și principiile supremației, cooperării loiale și securității juridice.

acestei rezoluții. Ea arată, pe de altă parte, că dispoziții naționale adoptate în anul 2019 îi interzic să examineze caracterul obligatoriu al rezoluției menționate, în caz contrar existând riscul unor sancțiuni disciplinare. Întrebările adresate Curții urmăresc în esență să se stabilească dacă, având în vedere dispozițiile și principiile dreptului Uniunii⁸³, instanța de trimitere poate, fără a risca să angajeze răspunderea disciplinară a judecătorului unic care se pronunță în cadrul său, să considere că rezoluția în litigiu este lipsită de forță obligatorie, astfel încât ea nu ar fi îndreptățită să judece cauza principală care i-a fost reatribuită în urma acestei rezoluții, și dacă, prin urmare, această cauză trebuie să fie atribuită din nou judecătorului însărcinat inițial cu soluționarea acesteia.

În hotărârea pronunțată în aceste cauze conexate, Curtea, reunită în Marea Cameră, se referă la concluziile cuprinse în jurisprudența⁸⁴ sa, în special în Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor)⁸⁵. Curtea declară în esență că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE se opune unor dispoziții naționale care permit unei entități, cum ar fi Camera disciplinară, ale cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate, să ridice imunitatea unui judecător, să îl suspende din funcție, precum și să îi reducă remunerația. Ea precizează de asemenea, în lumina principiului supremației dreptului Uniunii și a principiului cooperării loiale consacrat la articolul 4 alineatul (3) TUE, consecințele unei astfel de concluzii pentru instanța națională, precum și pentru organele judiciare competente în materie de stabilire și de modificare a compunerii completelor de judecată ale instanței naționale menționate, în privința unui act precum rezoluția în litigiu care presupune, cu încălcarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, suspendarea din funcție a unui judecător care se pronunță în calitate de judecător unic.

În primul rând, Curtea declară că articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE se opune unor dispoziții naționale care conferă unei entități ale cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate competența de a autoriza inițierea unor proceduri penale împotriva unor judecători de la instanțele de drept comun și, în cazul în care se acordă o astfel de autorizație, de a suspenda judecătoria în cauză din funcție și de a reduce remunerația acestora pe durata suspendării respective.

În această privință, Curtea arată că, de la introducerea acestor două cauze preliminare, a pronunțat Hotărârea Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor), în care a statuat printre altele că, prin abilitarea Camerei disciplinare, ale cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate⁸⁶, să se pronunțe cu privire la cauze care au un impact direct asupra statutului și a exercitării funcției de judecător, cum ar fi

⁸³ Și anume articolul 2 și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și principiile supremației, cooperării loiale și securității juridice.

⁸⁴ Referitoare la lipsa de independență și imparțialitate a Camerei disciplinare instituite prin Legea din anul 2017 privind Curtea Supremă, astfel cum a fost modificată în cadrul reformei justiției poloneze din anul 2019.

⁸⁵ Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, EU:C:2023:442), al cărei cadru de fapt și de drept al litigiului sunt prezentate în secțiunea II. 2., intitulată „Deontologie”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunile „II. 7. Răspunderea disciplinară” și „II. 10. Competența jurisdicțională a controlului independenței judiciare”.

⁸⁶ La punctul 102 din Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, EU:C:2023:442), citată anterior, Curtea, întemeindu-se pe jurisprudența sa anterioară [punctul 112 din Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596)], prezentată în secțiunea II. 7., intitulată „Răspunderea disciplinară”, a reiterat aprecierea potrivit căreia Camera disciplinară nu îndeplinește cerința independenței și a imparțialității necesară.

cererile de autorizare a inițierii unei proceduri penale împotriva judecătorilor, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE⁸⁷.

În hotărârea menționată anterior, Curtea a subliniat că simpla perspectivă ca judecătorii să suporte riscul ca o autorizare a urmăririi lor penale să poată fi solicitată și obținută de la o entitate a cărei independență nu ar fi garantată le poate afecta propria independență și că situația este aceeași în ceea ce privește riscul ca o astfel de instanță să decidă suspendarea eventuală a acestora din funcție și reducerea remunerației lor⁸⁸.

În speță, rezoluția în litigiu a fost adoptată în privința judecătorului I. T.⁸⁹ în temeiul dispozițiilor naționale pe care Curtea, în hotărârea citată anterior, le-a considerat contrare articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, în măsura în care conferă competența de a adopta acte precum această rezoluție unei astfel de entități.

Deși autoritățile statului membru vizat sunt obligate să modifice dispozițiile naționale care au făcut obiectul unei hotărâri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, astfel încât acestea să devină conforme cu cerințele dreptului Uniunii, instanțele din acest stat membru au, la rândul lor, obligația de a asigura respectarea acestei hotărâri în exercitarea misiunii lor, ceea ce implică printre altele că instanțele respective trebuie să țină seama, dacă este cazul, de elementele juridice cuprinse în aceasta în vederea determinării domeniului de aplicare al dispozițiilor dreptului Uniunii pe care au misiunea să le aplice. În consecință, instanța de trimitere în cauza C-615/20 este chemată să stabilească în cauza principală toate consecințele care decurg din concluziile desprinse din Hotărârea Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor).

În al doilea rând, Curtea interpretează articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, principiul supremației dreptului Uniunii și principiul cooperării loiale în sensul că:

– pe de o parte, un complet de judecată al unei instanțe naționale, sesizat cu o cauză și format dintr-un judecător unic împotriva căruia o entitate a cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate a adoptat o rezoluție prin care a autorizat inițierea urmăririi penale și a dispus suspendarea din funcție a acestuia, precum și reducerea remunerației sale, este îndreptățit să înlăture aplicarea unei asemenea rezoluții care se opune exercitării competenței sale în această cauză și,

– pe de altă parte, organele judiciare competente în materie de desemnare și de modificare a compunerii completelor de judecată ale acestei instanțe naționale trebuie de asemenea să înlăture aplicarea rezoluției menționate care se opune exercitării acestei competențe de către completul de judecată respectiv.

⁸⁷ Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor), citată anterior, dispozitiv 1.

⁸⁸ Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor), citată anterior, punctul 101.

⁸⁹ Și anume o instanță de drept comun care poate fi chemată să se pronunțe, în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cu privire la chestiuni legate de aplicarea sau de interpretarea dreptului Uniunii.

În această privință, ea amintește că, în temeiul unei jurisprudențe constante⁹⁰, principiul supremației dreptului Uniunii impune printre altele oricărei instanțe naționale însărcinate cu aplicarea, în cadrul competenței proprii, a dispozițiilor dreptului Uniunii obligația să asigure efectul deplin al cerințelor acestui drept în litigiul cu care este sesizată, lăsând neaplicată, dacă este necesar, din oficiu, orice reglementare sau practică națională care este contrară unei dispoziții de drept al Uniunii care are efect direct, fără a trebui să solicite sau să aștepte eliminarea prealabilă a acestei reglementări sau practici naționale pe cale legislativă sau prin orice alt procedeu constituțional. Respectarea acestei obligații constituie o expresie a principiului cooperării loiale.

Or, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, interpretat în lumina articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale⁹¹, beneficiază de un efect direct care implică să se lase neaplicată orice dispoziție națională, jurisprudență sau practică națională contrară acestor dispoziții ale dreptului Uniunii, astfel cum au fost interpretate de Curte⁹².

Chiar și în lipsa unor măsuri legislative naționale prin care s-a pus capăt unei neîndepliniri a obligațiilor, constatată de Curte, instanțele naționale trebuie să ia toate măsurile pentru a facilita realizarea efectului deplin al dreptului Uniunii în conformitate cu concluziile cuprinse în hotărârea de constatare a acestei neîndepliniri a obligațiilor. Pe de altă parte, în temeiul principiului cooperării loiale, acestea trebuie să elimine consecințele ilicite ale unei încălcări a dreptului Uniunii.

Pentru a îndeplini obligațiile amintite, o instanță națională trebuie să înlăture aplicarea unui act precum rezoluția în litigiu prin care s-a dispus, cu încălcarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, suspendarea din funcție a unui judecător, atunci când o asemenea consecință este indispensabilă, având în vedere situația procedurală în cauză, pentru a garanta supremația dreptului Uniunii⁹³.

În sfârșit, Curtea subliniază că, atunci când un act precum rezoluția în litigiu a fost adoptat de o entitate care nu constituie o instanță judecătorească independentă și imparțială, în sensul dreptului Uniunii, nicio considerație întemeiată pe principiul securității juridice sau având legătură cu o pretinsă autoritate de lucru judecat a acestei rezoluții nu poate fi invocată în mod util pentru a împiedica instanța de trimitere și organele judiciare competente în materie de desemnare și de modificare a compunerii completelor de judecată ale instanței naționale să înlăture aplicarea unei asemenea rezoluții⁹⁴.

⁹⁰ A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 februarie 2022, RS (Efectul deciziilor unei curți constituționale) (C-430/21, EU:C:2022:99, punctul 53 și jurisprudența citată, precum și punctul 55 și jurisprudența citată), prezentată în secțiunea II. 7., intitulată „Răspunderea disciplinară”.

⁹¹ Care pune în sarcina statelor membre o obligație de rezultat clară și precisă și care nu este supusă niciunei condiții în special în ceea ce privește independența și imparțialitatea instanțelor chemate să interpreteze și să aplice dreptul Uniunii și cerința ca acestea să fie constituite în prealabil prin lege.

⁹² Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, EU:C:2023:442), punctul 78 și jurisprudența citată, prezentată în secțiunea II. 7. Intitulată „Răspunderea disciplinară”.

⁹³ A se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798), punctele 159 și 161, prezentată în secțiunile „II. 1. Numire” și „II. 5. Mutare”.

⁹⁴ A se vedea în acest sens Hotărârea W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire), punctul 160, citată anterior.

În această privință, Curtea observă că procedura principală în cauza C-615/20 a fost suspendată de instanța de trimitere, în așteptarea prezentei hotărâri. În acest context, continuarea procedurii respective de către judecătorul care compune completul format dintr-un judecător unic al instanței de trimitere, în special în stadiul avansat în care se află procedura menționată, care ar fi deosebit de complexă, nu pare să poată afecta securitatea juridică. Dimpotrivă, aceasta pare de natură să permită ca examinarea cauzei principale să poată conduce la o decizie care să fie conformă, pe de o parte, cu cerințele care decurg din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și, pe de altă parte, cu dreptul justițiabililor în cauză la un proces echitabil într-un termen rezonabil.

În aceste condiții, instanța de trimitere din cauza C-615/20 este îndreptățită să înlăture aplicarea rezoluției în litigiu pentru a putea să examineze în continuare cauza principală în compunerea sa actuală, fără ca organele judiciare competente în materie de desemnare și de modificare a compunerii completelor de judecată ale instanței naționale să poată împiedica acest lucru.

În al treilea rând, Curtea interpretează articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și principiile supremației dreptului Uniunii și cooperării loiale în raport cu situația unui complet de judecată al unei instanțe naționale, cum ar fi instanța de trimitere în cauza C-671/20, căreia o cauză atribuită până atunci unui alt complet de judecată al acestei instanțe naționale i-a fost reatribuită ca urmare a unui act al Camerei disciplinare, cum ar fi rezoluția în litigiu, pentru a stabili printre altele dacă această instanță de trimitere trebuie în speță să înlăture aplicarea acestei rezoluții și să se abțină de la continuarea examinării cauzei menționate.

Curtea subliniază, în această privință, că obligația instanțelor naționale de a înlătura aplicarea unei rezoluții care presupune, cu încălcarea articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, suspendarea din funcție a unui judecător, atunci când acest lucru este indispensabil în raport cu situația procedurală în discuție pentru a garanta supremația dreptului Uniunii, se impune în special completului de judecată căruia i-ar fi fost reatribuită cauza ca urmare a unei asemenea rezoluții. Acest complet de judecată trebuie, în consecință, să se abțină să soluționeze această cauză. Obligația menționată se impune de asemenea organelor competente în materie de desemnare și de modificare a compunerii completelor de judecată ale instanței naționale, care trebuie, prin urmare, să reatribuie aceeași cauză completului de judecată care era sesizat inițial cu aceasta.

În speță, nicio considerație întemeiată pe principiul securității juridice sau având legătură cu o pretinsă autoritate de lucru judecat a rezoluției menționate nu poate fi invocată în mod util.

În această privință, Curtea subliniază că, în cauza C-671/20, spre deosebire de alte cauze atribuite judecătorului I. T. care ar fi fost, între timp, reatribuite de asemenea altor complete de judecată, dar a căror examinare ar fi fost continuată sau chiar, eventual, finalizată prin adoptarea unei decizii de către aceste noi complete, procedura principală

a fost suspendată în așteptarea prezentei hotărâri. În aceste condiții, reluarea procedurii respective de către judecătorul I. T. pare de natură să permită ca procedura menționată să poată conduce, în pofida întârzierii cauzate de rezoluția în litigiu, la o decizie care să fie conformă atât cu cerințele care decurg din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cât și cu cele care decurg din dreptul justițiabilului în cauză la un proces echitabil.

Prin urmare, Curtea interpretează articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și principiile supremației dreptului Uniunii și cooperării loiale în sensul că:

– pe de o parte, un complet de judecată al unei instanțe naționale care, având în vedere că i s-a reatribuit o cauză atribuită până atunci unui alt complet de judecată al acestei instanțe ca urmare a unei rezoluții adoptate de o entitate ale cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate și care a autorizat inițierea urmăririi penale împotriva judecătorului unic care compune acest din urmă complet de judecată și a dispus suspendarea din funcție a acestuia, precum și reducerea remunerației sale, a decis să suspende examinarea acestei cauze în așteptarea unei decizii preliminare a Curții trebuie să înlăture aplicarea rezoluției menționate și să se abțină de la examinarea în continuare a cauzei respective și,

– pe de altă parte, organele judiciare competente în materie de desemnare și de modificare a compunerii completelor de judecată ale instanței naționale sunt, într-un asemenea caz, obligate să reatribuie aceeași cauză completului de judecată însărcinat inițial cu aceasta.

În ceea ce privește, în al patrulea rând, dispozițiile naționale și jurisprudența unei instanțe constituționale menționate de instanța de trimitere în cauza C-671/20⁹⁵, care s-ar opune posibilității ca această din urmă instanță să se pronunțe, chiar dacă ar fi obligată, având în vedere răspunsurile date de Curte la celelalte întrebări adresate, cu privire la lipsa forței obligatorii a unui act precum rezoluția în litigiu și să înlăture, dacă este cazul, aplicarea acestuia, Curtea arată că exercitarea de către o instanță națională a misiunilor care îi sunt încredințate prin tratate și respectarea obligațiilor care îi revin în temeiul acestora, punând în aplicare o dispoziție precum articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, nu pot nici să îi fie interzise, nici să fie considerate abatere disciplinară pentru judecătorii care compun o asemenea instanță⁹⁶.

De asemenea, având în vedere efectul direct pe care îl are articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, principiul supremației dreptului Uniunii impune instanțelor naționale să lase neaplicată orice jurisprudență națională contrară acestei dispoziții a dreptului Uniunii, astfel cum a fost interpretată de Curte. Așadar, în ipoteza în care, ca

⁹⁵ Articolul 42a alineatele 1 și 2 din Legea privind instanțele de drept comun din 27 iulie 2001, astfel cum a fost modificată prin Legea din 20 decembrie 2019, prevede în special în sarcina instanțelor respective interdicția de a repune în discuție legitimitatea instanțelor sau de a aprecia legalitatea numirii unui judecător ori a competenței sale de a îndeplini misiuni în materia administrării justiției. Articolul 107 alineatul 1 punctul 3) din aceeași lege califică drept abatere disciplinară printre altele orice act al judecătorilor de la instanțele de drept comun care repune în discuție efectivitatea numirii unui judecător.

⁹⁶ A se vedea în acest sens Hotărârea din 5 iunie 2023, Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, EU:C:2023:442), punctul 132, prezentată în secțiunea II. 7., intitulată „Răspunderea disciplinară”.

urmare a unor hotărâri pronunțate de Curte, o instanță națională ar ajunge să considere că jurisprudența unei instanțe constituționale este contrară dreptului Uniunii, faptul că o asemenea instanță națională ar lăsa neaplicată jurisprudența constituțională menționată, conform principiului supremației acestui drept, nu poate fi de natură să angajeze răspunderea sa disciplinară⁹⁷.

În consecință, articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, precum și principiile supremației dreptului Uniunii și cooperării loiale se opun:

- pe de o parte, unor dispoziții naționale ce interzic unei instanțe naționale, în caz contrar existând riscul unor sancțiuni disciplinare aplicate judecătorilor care o compun, să examineze caracterul obligatoriu al unui act adoptat de o entitate ale cărei independență și imparțialitate nu sunt garantate și care a autorizat inițierea urmăririi penale împotriva unui judecător și a dispus suspendarea din funcție a acestuia, precum și reducerea remunerației sale și, dacă este cazul, să înlăture aplicarea acestui act și,
- pe de altă parte, jurisprudenței unei curți constituționale în temeiul căreia actele de numire a judecătorilor nu pot face obiectul unui control jurisdicțional, în măsura în care jurisprudența menționată este de natură să se opună aceleiași examinări.

9. Inamovibilitatea judecătorilor și vârsta de pensionare

Hotărârea din 24 iunie 2019 (Marea Cameră), Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme) (C-619/18, [EU:C:2019:531](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Principiile inamovibilității și independenței judecătorilor – Reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor Curții Supreme – Aplicare în cazul judecătorilor în exercițiu – Posibilitate de continuare a exercitării funcției de judecător peste această vârstă condiționată de obținerea unei autorizații acordate prin decizia discreționară a președintelui Republicii”

Prin hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată de Comisie împotriva Republicii Polone și având ca obiect constatarea că, pe de o parte, prevăzând aplicarea măsurii care constă în reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) în cazul judecătorilor în exercițiu care au fost numiți la această instanță înainte de 3 aprilie 2018 și, pe de altă parte, acordând președintelui Republicii puterea discreționară de a prelungi funcția judiciară activă a judecătorilor instanței menționate peste vârsta de pensionare nou-stabilită, acest stat membru nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

⁹⁷ A se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, EU:C:2023:442), punctul 132, citată anterior.

Comisia reproșă Republicii Polone că, prin aceste măsuri, cu încălcarea principiului independenței judecătorilor și, în particular, a principiului inamovibilității acestora, a încălcat obligațiile care decurg, pentru statele membre, din dispoziția citată anterior.

În hotărârea pronunțată, Curtea a luat în primul rând poziție asupra aplicabilității și a domeniului de aplicare al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE. În această privință, ea a amintit că această dispoziție impune tuturor statelor membre obligația de a stabili căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă, în special în sensul articolului 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. Mai precis, orice stat membru trebuie, în temeiul articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, să se asigure că organismele care, în calitate de „instanță” în sensul definit de dreptul Uniunii, fac parte din sistemul său de căi de atac în domeniile reglementate de dreptul Uniunii și care, prin urmare, se pot pronunța cu privire la chestiuni privind aplicarea sau interpretarea acestui drept îndeplinesc cerințele unei protecții jurisdicționale efective, situație care, în speță, este valabilă în ceea ce privește Curtea Supremă din Polonia. Pe de altă parte, Curtea a precizat că, pentru a garanta că această instanță este în măsură să ofere o astfel de protecție, preservarea independenței sale este primordială, astfel cum se confirmă la articolul 47 al doilea paragraf din cartă. Cerința de independență a instanțelor, care este inerentă activității de judecată, ține de substanța dreptului la o protecție jurisdicțională efectivă și a dreptului fundamental la un proces echitabil, care are o importanță esențială în calitate de garant al protecției ansamblului drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii și al menținerii valorilor comune ale statelor membre prevăzute la articolul 2 TUE, în special a valorii statului de drept.

În al doilea rând, Curtea a precizat conținutul acestei cerințe. Referitor la acest aspect, ea a enunțat că garanțiile de independență și de imparțialitate care decurg din aceasta postulează existența unor norme, în special în ceea ce privește compunerea instanțelor respective, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor săi, care să permită înlăturarea oricărei îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, referitoare la impenetrabilitatea instanței respective în privința unor elemente exterioare și la imparțialitatea sa în raport cu interesele care se înfruntă. În particular, această libertate indispensabilă a judecătorilor în privința oricăror intervenții sau presiuni exterioare necesită anumite garanții de natură să protejeze persoana celor care au îndatorirea de a judeca, cum ar fi inamovibilitatea. Acest principiu al inamovibilității impune în special ca judecătorii să poată rămâne în funcție cât timp nu au împlinit vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea mandatului lor, atunci când acesta are o durată determinată. Fără a avea un caracter total absolut, principiul menționat nu poate face obiectul unor excepții decât cu condiția ca motive legitime și imperative să justifice acest aspect, cu respectarea principiului proporționalității. În speță, Curtea a constatat că reforma contestată are drept consecință o încetare anticipată a exercitării funcțiilor jurisdicționale ale judecătorilor în exercițiu în cadrul Curții Supreme și că aceasta nu poate fi admisă decât dacă este

justificată de un obiectiv legitim și proporțională raportat la acesta și cu condiția de a nu fi de natură să genereze îndoieli legitime, în percepția justițiabililor, precum cele sus-menționate. Or, Curtea a considerat că aplicarea măsurii reducerii vârstei de pensionare a judecătorilor Curții Supreme în cazul judecătorilor în exercițiu în cadrul acestei instanțe nu îndeplinește aceste condiții, în special întrucât nu este justificată de un obiectiv legitim. Prin urmare, ea a statuat că respectiva aplicare aduce atingere principiului inamovibilității judecătorilor, care este inherent independenței lor.

În ultimul rând, Curtea s-a pronunțat asupra puterii discreționare, acordată prin noua lege privind Curtea Supremă președintelui Republicii, de a prelungi funcția judiciară activă a judecătorilor instanței menționate peste noua vârstă de pensionare stabilită prin această lege. Ea a arătat că, deși este doar de competența statelor membre să decidă dacă autorizează sau nu o astfel de prelungire, nu este mai puțin adevărat că, atunci când acestea optează pentru un astfel de mecanism, sunt obligate să se asigure că modalitățile și condițiile cărora le este supusă o astfel de prelungire nu sunt de natură să aducă atingere principiului independenței judecătorilor. În această privință, împrejurarea că un organ precum președintele Republicii este învestit cu puterea de a decide sau nu acordarea unei astfel de eventuale prelungiri nu este, desigur, suficientă ca atare pentru a concluziona în sensul existenței unei atingeri aduse principiului menționat. Cu toate acestea, este important să se asigure că modalitățile procedurale și condițiile de fond care guvernează adoptarea unor astfel de decizii nu sunt de natură să dea naștere, în percepția justițiabililor, unor îndoieli legitime referitoare la independența judecătorilor respectivi. În acest scop, este important printre altele ca respectivele condiții și modalități să fie concepute astfel încât acești judecători să fie la adăpostul unor eventuale tentații de a ceda unor intervenții sau unor presiuni exterioare care le pot pune în pericol independența. Prin urmare, asemenea modalități trebuie în special să permită excluderea nu numai a oricărei influențe directe, sub formă de instrucțiuni, ci și a formelor de influență indirectă susceptibile să orienteze deciziile judecătorilor în discuție. Or, referitor la noua Lege privind Curtea Supremă, Curtea constată că această lege prevede că prelungirea funcției judiciare active a judecătorilor instanței respective este în prezent supusă unei decizii a președintelui Republicii care are un caracter discreționar, întrucât nu trebuie să fie motivată și nu poate face obiectul unei căi de atac jurisdicționale. În ceea ce privește intervenția Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia) prevăzută de această lege, înainte de adoptarea deciziei președintelui Republicii, Curtea subliniază că intervenția unui astfel de organism, în contextul unui proces de prelungire a exercitării funcției unui judecător peste vârsta normală de pensionare a acestuia, se poate dovedi, în principiu, de natură să contribuie la o obiectivizare a aceluși proces. Acest lucru este însă valabil numai în măsura în care sunt îndeplinite anumite condiții și în special în măsura în care organismul menționat este el însuși independent de puterile legislativă și executivă și de autoritatea căreia trebuie să îi dea un aviz și în măsura în care un astfel de aviz este dat pe baza unor criterii obiective și pertinente și este motivat în mod corespunzător, astfel încât să fie de natură să edifice în mod obiectiv respectiva autoritate în luarea deciziei sale. În speță,

Curtea consideră că, având în vedere în special nemotivarea lor, avizele date de Consiliul Național al Magistraturii nu sunt de natură să poată contribui la edificarea în mod obiectiv a președintelui Republicii în exercitarea puterii conferite de noua Lege privind Curtea Supremă, astfel încât această putere este de natură să dea naștere unor îndoieli legitime, în special în percepția justițiabililor, cu privire la impenetrabilitatea judecătorilor în discuție față de elemente exterioare și la neutralitatea lor în raport cu interesele susceptibile să se înfrunte în fața acestora.

Hotărârea din 5 noiembrie 2019 (Marea Cameră), Comisia/Polonia (Independența instanțelor de drept comun) (C-192/18, [EU:C:2019:924](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Principiile inamovibilității și independenței judecătorilor – Reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor de la instanțele de drept comun poloneze – Posibilitate de continuare a exercitării funcției de judecător peste vârsta nou-stabilită cu autorizarea ministrului justiției – Articolul 157 TFUE – Directiva 2006/54/CE – Articolul 5 litera (a) și articolul 9 alineatul (1) litera (f) – Interzicerea discriminărilor pe motiv de sex în materie de remunerație, de încadrare în muncă și de muncă – Instituirea unei vârste de pensionare diferite pentru femeile și pentru bărbații care ocupă funcția de judecător la instanțele de drept comun poloneze și la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), precum și pe cea de procuror polonez”

Prin hotărârea sa, Curtea, reunită în Marea Cameră, a admis acțiunea în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată de Comisie împotriva Republicii Polone și a constatat că acest stat membru nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dreptului Uniunii, pe de o parte, prin instituirea unei vârste de pensionare diferite pentru femeile și pentru bărbații care aparțin magistraturii poloneze și, pe de altă parte, prin reducerea vârstei de pensionare a judecătorilor de la instanțele de drept comun, conferind în același timp ministrului justiției puterea de a prelungi perioada de activitate a acestor judecători.

Printr-o lege poloneză din 12 iulie 2017 s-a redus vârsta de pensionare a judecătorilor de la instanțele de drept comun și a procurorilor, precum și vârsta de pensionare anticipată a judecătorilor de la Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) la 60 de ani pentru femei și la 65 de ani pentru bărbați, în condițiile în care aceste vârste erau fixate anterior pentru ambele sexe la 67 de ani. În plus, această lege a conferit ministrului justiției puterea de a prelungi perioada de activitate a judecătorilor de la instanțele de drept comun peste noile vârste de pensionare, distincte în funcție de sex, astfel stabilite. Apreciind că aceste norme sunt contrare dreptului Uniunii⁹⁸, Comisia a sesizat Curtea de Justiție cu o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

⁹⁸ Articolul 157 TFUE, articolul 5 litera (a) și articolul 9 alineatul (1) litera (f) din Directiva 2006/54, precum și articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE coroborat cu articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

În primul rând, Curtea s-a pronunțat asupra diferențelor astfel instituite prin această lege în ceea ce privește vârstele de pensionare care se aplică magistraților de sex feminin și, respectiv, magistraților de sex masculin. În această privință, Curtea a arătat mai întâi că pensiile pentru limită de vârstă de care beneficiază magistrații menționați intră sub incidența articolului 157 TFUE, potrivit căruia fiecare stat membru asigură aplicarea principiului egalității de remunerare între lucrătorii de sex masculin și cei de sex feminin pentru aceeași muncă. Sistemele de pensii în discuție intră de asemenea în domeniul de aplicare al dispozițiilor Directivei 2006/54 consacrate egalității de tratament în sistemele profesionale de securitate socială. În continuare, Curtea a apreciat că aceeași lege a introdus condiții direct discriminatoare pe criteriul sexului, în special în ceea ce privește momentul la care persoanele în cauză pot beneficia de un acces efectiv la avantajele prevăzute de sistemele de pensii vizate. În sfârșit, Curtea a respins argumentul Republicii Polone potrivit căruia diferențele astfel prevăzute între magistrații de sex feminin și magistrații de sex masculin în materie de vârstă privind accesul la o pensie pentru limită de vârstă constituie o măsură de discriminare pozitivă. Astfel, aceste diferențe nu sunt de natură să compenseze dezavantajele la care sunt expuse carierele funcționarilor de sex feminin prin ajutorul dat acestora în viața lor profesională și prin remedierea problemelor pe care le pot întâmpina pe parcursul carierei lor. Prin urmare, Curtea a concluzionat că legislația în discuție încalcă articolul 157 TFUE, precum și Directiva 2006/54.

În al doilea rând, Curtea a examinat măsura care constă în a conferi ministrului justiției puterea de a autoriza sau nu continuarea exercitării funcției de judecător la instanțele de drept comun peste noua vârstă de pensionare, astfel cum a fost redusă. În special în lumina Hotărârii din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme)⁹⁹, Curtea a luat poziție mai întâi cu privire la aplicabilitatea și domeniul de aplicare al articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, care obligă statele membre să instituie căile de atac necesare pentru a asigura o protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii. În această privință, Curtea a arătat că instanțele de drept comun poloneze pot fi chemate să statueze cu privire la chestiuni legate de dreptul Uniunii, astfel încât ele trebuie să îndeplinească cerințele inerente unei asemenea protecții. Or, pentru a garanta că acestea sunt în măsură să ofere această protecție, prezervarea independenței lor este primordială.

Această independență impune, potrivit unei jurisprudențe constante, ca instanța în cauză să își exercite funcțiile cu o deplină autonomie și în mod imparțial. În această privință, Curtea a arătat că împrejurarea că un organ precum ministrul justiției este investit cu puterea de a acorda sau nu o prelungire a exercitării funcțiilor jurisdicționale peste vârsta normală de pensionare nu este, desigur, suficientă în sine pentru a constata existența unei atingeri aduse principiului independenței. Cu toate acestea, Curtea a constatat că condițiile de fond și modalitățile procedurale care încadrează

⁹⁹ Hotărârea Curții din 24 iunie 2019, Comisia/Polonia (Independența Curții Supreme) (C-619/18, EU:C:2019:531), prezentată în prezenta secțiune.

această putere de decizie sunt, în speță, de natură să dea naștere unor îndoieli legitime cu privire la impenetrabilitatea judecătorilor în cauză față de elementele exterioare și cu privire la neutralitatea lor. Astfel, pe de o parte, criteriile pe baza cărora ministrul este chemat să adopte decizia sa sunt prea vagi și neverificabile, iar decizia menționată nu trebuie să fie motivată și nu poate face obiectul unei căi de atac jurisdicționale. Pe de altă parte, perioada în care judecătorii pot rămâne în așteptarea deciziei ministrului ține de discreția acestuia din urmă.

În plus, potrivit unei jurisprudențe de asemenea constante, indispensabila impenetrabilitate a judecătorilor în privința oricăror intervenții sau presiuni exterioare necesită anumite garanții de natură să protejeze persoana celor care au îndatorirea de a judeca, precum inamovibilitatea. Principiul inamovibilității impune în special ca judecătorii să poată rămâne în funcție cât timp nu au împlinit vârsta obligatorie de pensionare sau până la expirarea mandatului lor, atunci când acesta are o durată determinată. Fără a avea un caracter total absolut, acest principiu nu poate face obiectul unor excepții decât cu condiția ca motive legitime și imperative să justifice acest aspect, cu respectarea principiului proporționalității. Or, în speță, combinarea măsurii de diminuare a vârstei normale de pensionare a judecătorilor de la instanțele de drept comun și a măsurii constând în a conferi ministrului justiției puterea discreționară de a autoriza continuarea exercitării funcției acestora peste noua vârstă astfel stabilită, timp de zece ani pentru magistrații de sex feminin și timp de cinci ani pentru magistrații de sex masculin, încalcă acest principiu. Astfel, această combinație de măsuri este de natură să creeze, în percepția justițiabililor, îndoieli legitime cu privire la faptul că noul sistem ar putea în realitate să urmărească să permită ministrului să înlăture, după împlinirea vârstei normale de pensionare nou-stabilite, anumite grupuri de judecători, menținând în același timp în funcție o altă parte a acestora. În plus, întrucât decizia ministrului nu este supusă niciunui termen, iar judecătorul în cauză rămâne în funcție până când intervine o astfel de decizie, decizia negativă eventuală a ministrului poate interveni după ce persoana în cauză a fost menținută în funcție peste noua vârstă de pensionare.

10. Competența jurisdicțională a controlului independenței judiciare

Hotărârea din 5 iunie 2023 (Marea Cameră), Comisia/Polonia (Independența și viața privată a judecătorilor) (C-204/21, [EU:C:2023:442](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Articolul 47 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Stat de drept – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Independența judecătorilor – Articolul 267 TFUE – Posibilitatea de a adresa Curții întrebări preliminare – Supremația dreptului Uniunii – Competențe în materia ridicării imunității penale a judecătorilor și în materia dreptului muncii, securității sociale și pensionării judecătorilor Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) conferite Camerei disciplinare a acestei instanțe – Interdicție privind repunerea în discuție de către instanțele naționale a legitimității instanțelor și organelor constituționale sau

constatarea ori aprecierea legalității numirii judecătorilor sau a competențelor judiciare ale acestora – Verificare de către o instanță a respectării anumitor cerințe referitoare la existența unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege, calificată drept «abatere disciplinară» – Competență exclusivă pentru examinarea chestiunilor referitoare la lipsa de independență a unei instanțe sau a unui judecător conferită Camerei de control extraordinar și cauze publice a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) – Articolele 7 și 8 din Carta drepturilor fundamentale – Dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal – Regulamentul (UE) 2016/679 – Articolul 6 alineatul (1) primul paragraf literele (c) și (e) și alineatul (3) al doilea paragraf – Articolul 9 alineatul (1) – Date sensibile – Reglementare națională care impune judecătorilor să furnizeze o declarație privind apartenența la asociații, fundații sau partide politice, precum și funcțiile exercitate în cadrul acestora și care prevede publicarea online a datelor care figurează în aceste declarații”

În această hotărâre, al cărei cadru de fapt și de drept a fost prezentat anterior¹⁰⁰, Curtea declară că, prin faptul că atribuie Camerei de control extraordinar și cauze publice a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia) competența exclusivă de a examina căile de atac și chestiunile de drept referitoare la lipsa de independență a unei instanțe sau a unui judecător¹⁰¹, Polonia nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și ale articolului 47 din cartă, precum și în temeiul articolului 267 TFUE și al principiului supremației dreptului Uniunii.

În această privință, Curtea arată că reorganizarea și concentrarea competențelor jurisdicționale în cauză privesc anumite cerințe de ordin constituțional și procedural care decurg din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și din articolul 47 din cartă, a căror respectare trebuie garantată transversal în toate domeniile materiale de aplicare a dreptului Uniunii și în fața tuturor instanțelor naționale sesizate cu cauze care țin de domeniile respective. În această privință, dispozițiile menționate au o legătură strânsă cu principiul supremației dreptului Uniunii, a cărui punere în aplicare de către instanțele naționale contribuie la asigurarea protecției efective a drepturilor pe care dreptul Uniunii le conferă particularilor.

În acest context, în special în măsura în care orice instanță națională chemată să aplice dreptul Uniunii are obligația de a verifica dacă, prin modul în care este compusă, reprezintă o instanță judecătorească independentă și imparțială constituită în prealabil prin lege, atunci când se ivește o îndoială serioasă cu privire la acest aspect, iar astfel de instanțe trebuie de asemenea, în anumite împrejurări, să poată verifica dacă o neregularitate care afectează procedura de numire a unui judecător a putut conduce la o încălcare a dreptului fundamental la o astfel de instanță judecătorească, este exclus ca controlul exercitat de instanțele naționale cu privire la respectarea acestor cerințe să poată ține, în mod general și nediferențiat, de o singură instanță națională, cu atât mai

¹⁰⁰ În ceea ce privește cadrul de fapt și de drept al litigiului, a se vedea secțiunea II. 2., intitulată „Deontologie”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea II. 7., intitulată „Răspunderea disciplinară”.

¹⁰¹ Articolul 26 alineatele 2 și 4-6 și articolul 82 alineatele 2-5 din Legea modificată privind Curtea Supremă și articolul 10 din Legea de modificare a Legii privind Curtea Supremă.

mult dacă această instanță însăși nu poate, în temeiul dreptului național, să examineze anumite aspecte inerente cerințelor respective. În speță, Curtea constată că dispozițiile naționale în cauză au ca obiect să atribuie unei singure instanțe controlul generalizat al cerințelor referitoare la independența tuturor instanțelor și judecătorilor, atât cu privire la ordinea judiciară, cât și la ordinea administrativă, privând, în această privință, de competențele lor instanțele naționale competente până atunci să exercite diferitele tipuri de control impuse de dreptul Uniunii și să aplice jurisprudența Curții. Ea subliniază din nou contextul specific în care se înscrie reorganizarea competențelor jurisdicționale în cauză operată prin legea de modificare, care se caracterizează prin împrejurarea că instanțele poloneze sunt, pe de altă parte, împiedicate să efectueze anumite constatări și aprecieri care le revin în temeiul dreptului Uniunii.

Curtea concluzionează că faptul de a conferi unei singure instanțe naționale competența de a verifica respectarea dreptului fundamental la protecție jurisdicțională efectivă, în condițiile în care necesitatea unei astfel de verificări poate apărea în fața oricărei instanțe naționale, este, coroborat cu instituirea a diferite interdicții și abateri disciplinare, de natură să slăbească efectivitatea controlului respectării acestui drept fundamental. Împiedicând astfel, în mod nediferențiat, celelalte instanțe să facă ceea ce este necesar pentru a asigura respectarea dreptului justițiabililor la protecție jurisdicțională efectivă și înlăturând, dacă este necesar, ele însele aplicarea normelor naționale contrare cerințelor care decurg din dreptul Uniunii, dispozițiile naționale în cauză încalcă de asemenea principiul supremației acestui drept. Pe de altă parte, având în vedere că însuși faptul de a atribui Camerei de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme o competență exclusivă de a soluționa anumite aspecte aferente aplicării articolului 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE și a articolului 47 din cartă este de natură să împiedice sau să descurajeze celelalte instanțe să sesizeze Curtea cu titlu preliminar, dispozițiile naționale în cauză încalcă de asemenea articolul 267 TFUE.

III. Independența procesului decizional în procedurile de aplicare a dreptului Uniunii

Hotărârea din 11 iulie 2024 (Marea Cameră), Hann-Invest ș.a. (C-554/21, C-622/21 și C-727/21, [EU:C:2024:594](#))

„Trimitere preliminară – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Protecție jurisdicțională efectivă în domeniile reglementate de dreptul Uniunii – Independența judecătorilor – Instanță constituită în prealabil prin lege – Proces echitabil – Serviciu de înregistrare a hotărârilor judecătorești – Reglementare națională care prevede desemnarea unui judecător însărcinat cu înregistrarea, în cadrul instanțelor de al doilea grad de jurisdicție, care are în practică puterea de a suspenda pronunțarea unei hotărâri, de a da instrucțiuni completelor de judecată și de a

solicita convocarea unei ședințe de secție – Reglementare națională care prevede puterea, pentru ședințele unei secții sau ale tuturor judecătorilor unei instanțe, de a emite «poziții juridice» obligatorii, inclusiv pentru cauzele în care s-a deliberat deja”

Marea Cameră a Curții consideră ireconciliabil cu cerințele inerente dreptului la protecție jurisdicțională efectivă, precum și la un proces echitabil un mecanism intern al unei instanțe naționale care prevede intervenția în procesul decizional al completului de judecată însărcinat cu soluționarea unei cauze a altor judecători ai instanței în cauză, în vederea asigurării coerenței jurisprudenței sale.

Curtea a fost întrebată cu privire la acest aspect de Visoki trgovački sud (Curtea Comercială de Apel, Croația), sesizată cu trei apeluri împotriva unor ordonanțe date în cadrul unor proceduri de insolvență. Instanța de trimitere, reunită în complete de judecată de trei judecători, a examinat aceste trei apeluri și le-a respins în unanimitate, confirmând astfel hotărârile pronunțate în primă instanță. Judecătorii acestei instanțe și-au semnat hotărârile și le-au transmis ulterior serviciului de înregistrare a hotărârilor judecătorești al acesteia¹⁰².

Judecătorul de la serviciul de înregistrare (denumit în continuare „judecătorul însărcinat cu înregistrarea”) a refuzat însă înregistrarea acestor trei hotărâri judecătorești și le-a restituit completelor de judecată respective, însoțite de o scrisoare în care preciza că nu este de acord cu soluțiile reținute. În două dintre aceste cauze (C-554/21 și C-622/21), judecătorul respectiv a menționat alte hotărâri ale instanței de trimitere prin care au fost adoptate soluții diferite de cele reținute în cauzele principale. În a treia cauză (C-727/21), el și-a exprimat dezacordul față de interpretarea juridică reținută de completul de judecată, fără a invoca însă vreo hotărâre judecătorească.

Ulterior, în cauza C-727/21, completul de judecată s-a reunit pentru noi deliberări. După reexaminarea apelului și a avizului judecătorului însărcinat cu înregistrarea, acesta a decis să nu își modifice soluția anterioară. Prin urmare, a pronunțat o nouă hotărâre judecătorească și a transmis-o serviciului de înregistrare.

Privilegiind o soluție juridică diferită, judecătorul însărcinat cu înregistrarea a transmis cauza principală menționată Secției de contencios comercial și alte litigii a instanței de trimitere. Această secție a adoptat ulterior o „poziție juridică”, în care a reținut soluția privilegiată de judecătorul însărcinat cu înregistrarea. Aceeași cauză principală a fost restituită ulterior completului de judecată competent pentru ca acesta să se pronunțe în conformitate cu „poziția juridică” respectivă.

Având îndoieli cu privire la conformitatea cu dreptul Uniunii a mecanismului care prevede intervenția în procesul său decizional a judecătorului însărcinat cu înregistrarea

¹⁰² În conformitate cu articolul 177 alineatul (3) din Sudski poslovnik (Regulamentul de procedură al instanțelor), care prevede: „În fața unei instanțe de al doilea grad de jurisdicție, se consideră că o cauză este închisă la data notificării hotărârii de către biroul judecătorului cauzei, după restituirea cauzei de la serviciul de înregistrare. De la data primirii dosarului cauzei, serviciul de înregistrare este obligat să îl retrimită la biroul acestui judecător într-un termen cât mai scurt posibil. Hotărârea se notifică ulterior într-un nou termen de opt zile.”

și a altor judecători ai unei instanțe care adoptă „poziții juridice”, instanța de trimitere a decis să sesizeze Curtea cu titlu preliminar.

Curtea subliniază, mai întâi, că orice măsură sau practică națională care urmărește evitarea unor divergențe jurisprudențiale sau remedierea acestora și asigurarea în acest mod a securității juridice inerente principiului statului de drept trebuie să fie conformă cu cerințele care decurg din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE.

În primul rând, ea examinează, în raport cu aceste cerințe, practica în temeiul căreia hotărârea judecătorească adoptată de completul de judecată însărcinat cu soluționarea cauzei nu poate fi considerată definitivă și nu poate fi notificată părților decât dacă conținutul său a fost aprobat de un judecător însărcinat cu înregistrarea care nu face parte din acest complet de judecată.

În această privință, Curtea observă că, deși judecătorul însărcinat cu înregistrarea nu poate înlocui aprecierea completului de judecată însărcinat cu cauza respectivă cu propria apreciere, el poate, de fapt, să blocheze înregistrarea hotărârii judecătorești adoptate și, în acest mod, să împiedice finalizarea procesului decizional și notificarea acestei hotărâri părților. În acest caz, el poate trimite cauza respectivului complet de judecată pentru reexaminarea hotărârii menționate în lumina propriilor sale observații juridice și, în cazul persistenței unui dezacord cu completul de judecată amintit, îl poate invita pe președintele secției competente să convoace o ședință de secție în vederea adoptării de către aceasta din urmă a unei „poziții juridice” care se va impune printre altele aceluiasi complet de judecată. O asemenea practică are ca efect să permită ingerința judecătorului însărcinat cu înregistrarea în cauza în discuție, această ingerință putând conduce la influențarea de către acest judecător a soluției definitive care va fi adoptată în respectiva cauză.

Or, *primo*, reglementarea națională în discuție în litigiul principal nu pare să prevadă o intervenție de acest tip a judecătorului însărcinat cu înregistrarea. *Secundo*, această intervenție se produce după ce completul de judecată căruia i-a fost atribuită cauza respectivă a adoptat, la finalul deliberărilor sale, hotărârea judecătorească, deși acest judecător nu aparține respectivului complet de judecată și, prin urmare, nu a participat la etapele anterioare ale procedurii care au condus la luarea acestei hotărâri. *Tertio*, puterea de intervenție a judecătorului însărcinat cu înregistrarea nu pare nici măcar să fie încadrată de criterii obiective clar enunțate, care să reflecte o justificare specială și de natură să evite exercitarea unei puteri discreționare.

Ținând seama de aceste împrejurări, Curtea statuează că intervenția judecătorului însărcinat cu înregistrarea respectiv nu este conciliabilă cu cerințele inerente dreptului la protecție jurisdicțională efectivă.

În al doilea rând, Curtea examinează reglementarea națională care permite unei ședințe de secție a unei instanțe naționale să constrângă, prin emiterea unei „poziții juridice”, completul de judecată însărcinat cu soluționarea cauzei să modifice conținutul hotărârii judecătorești pe care acesta a adoptat-o în prealabil, în condițiile în care această ședință

de secție include și alți judecători decât cei ai acestui complet de judecată, precum și, dacă este cazul, persoane din afara instanței în cauză în fața cărora părțile nu au posibilitatea de a-și susține argumentele.

În această privință, ea arată că intervenția ședinței de secție permite, în fapt, ingerința în soluționarea definitivă a unei cauze în care s-a deliberat în prealabil și în care s-a adoptat o hotărâre de către completul de judecată competent, dar care nu a fost încă înregistrată și notificată, a unui grup de judecători care participă la această ședință de secție. Astfel, perspectiva pentru acest complet de judecată ca hotărârea judecătorească să îi fie supusă, în cazul în care își menține un punct de vedere juridic opus celui al judecătorului însărcinat cu înregistrarea, controlului unei ședințe de secție, precum și obligația completului de judecată menționat de a respecta, după deliberări totuși finalizate, „poziția juridică” care va fi fost definită de această ședință de secție sunt de natură să influențeze conținutul final al respectivei hotărâri.

Or, pe de o parte, nu reiese că puterea de intervenție a ședinței de secție în discuție în litigiul principal este suficient de încadrată prin criterii obiective și aplicate ca atare. În special, din dispoziția care prevede convocarea unei ședințe de secție¹⁰³ nu reiese că această ședință poate fi convocată, precum în cauza C-727/21, numai pentru motivul că judecătorul însărcinat cu înregistrarea nu împărtășea punctul de vedere juridic al completului de judecată competent. Pe de altă parte, convocarea unei ședințe de secție și emiterea de către aceasta a unei „poziții juridice” obligatorii în special pentru completul de judecată însărcinat cu această cauză nu le sunt aduse la cunoștință părților în niciun moment. Astfel, aceste părți nu par să dispună de posibilitatea de a-și exercita drepturile procedurale în fața unei asemenea ședințe de secție.

Având în vedere aceste elemente, Curtea statuează că reglementarea națională în cauză nu este conciliabilă cu cerințele inerente dreptului la protecție jurisdicțională efectivă, precum și unui proces echitabil.

Curtea mai precizează că, pentru a evita divergențe jurisprudențiale sau pentru a le remedia și a asigura în acest mod securitatea juridică inerentă principiului statului de drept, un mecanism procedural care permite unui judecător al unei instanțe naționale care nu face parte din completul de judecată competent să trimită o cauză în fața unui complet extins al acestei instanțe nu încalcă cerințele care decurg din articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE, cu condiția ca în respectiva cauză completul de judecată desemnat inițial să nu fi deliberat încă, ca împrejurările în care poate fi efectuată o astfel de trimitere să fie enunțate în mod clar în legislația aplicabilă și ca trimiterea menționată să nu priveze persoanele în cauză de posibilitatea de a participa la procedura în fața acestui complet de judecată extins. În plus, completul de judecată desemnat inițial poate oricând decide o asemenea trimitere.

¹⁰³ Articolul 40 alineatul (1) din Zakon o sudovima (Legea privind organizarea judecătorească) prevede convocarea unei ședințe de secție atunci când se constată că există diferențe de interpretare între secții, camere sau judecători cu privire la aspecte referitoare la aplicarea legii sau atunci când o cameră sau un judecător al unei secții se îndepărtează de poziția juridică reținută anterior.

IV. Independența instanțelor naționale în domeniile care țin de spațiul de libertate, securitate și justiție

În jurisprudența sa referitoare la spațiul de libertate, securitate și justiție, Curtea a avut în mai multe rânduri ocazia să interpreteze criteriile stabilite în ceea ce privește cerința de independență a unei „instanțe”.

În special, această jurisprudență a fost pronunțată în domeniul cooperării judiciare în materie civilă, cu privire la noțiunea de „competență” în scopul recunoașterii și executării hotărârilor judecătorești.

În materie penală, Curtea a examinat printre altele domeniul de aplicare al noțiunii de „autoritate judiciară” în cazul refuzului de a executa un mandat european de arestare ca urmare a unui risc real de încălcare a dreptului fundamental la o instanță independentă în statul membru emitent.

1. Cooperare judiciară în materie civilă

Hotărârea din 9 martie 2017 (Camera a doua), Zulfikarpašić (C-484/15, [EU:C:2017:199](#)), și Pula Parking (C-551/15, [EU:C:2017:193](#))

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 – Domeniu de aplicare temporal și material – Materie civilă și comercială – Procedură de executare silită pentru recuperarea unei creanțe neplătite pentru parcare într-o parcare publică – Includere – Noțiunea «instanță» – Notar care a adoptat o ordonanță de executare în temeiul unui «înscris constatator al creanței»”

Situația de fapt din cauza C-484/15

Domnul Ibrica Zulfikarpašić este un avocat croat care a sesizat un notar cu o cerere de executare silită formulată împotriva unuia dintre clienții săi, domnul Slaven Gajer, pentru motivul că acesta din urmă nu i-a achitat contraprestația pentru serviciile juridice care îi fuseseră furnizate. Pe baza acestei cereri, notarul a emis o ordonanță de executare care, în lipsa unei contestații din partea clientului, a rămas definitivă.

Domnul Zulfikarpašić a solicitat apoi unui notar, în temeiul Regulamentului privind titlul executoriu european¹⁰⁴, să certifice ca titlu executoriu european această ordonanță de executare. Astfel, potrivit regulamentului menționat, hotărârile pronunțate de „instanțe” și privind creanțe necontestate pot fi certificate ca titluri executorii europene, acestea din urmă trebuind să fie recunoscute și executate în toate statele membre.

Cu toate acestea, notarul a refuzat să certifice ordonanța pentru motivul că creanța în cauză nu era considerată necontestată, în sensul regulamentului. În conformitate cu

¹⁰⁴ Regulamentul nr. 805/2004.

dreptul croat, acesta a transmis cauza Općinski sud u Novom Zagrebu – Stalna služba u Samoboru (Tribunalul Municipal din Novi Zagreb – Serviciul permanent din Samobor, Croația). Această instanță solicită Curții să stabilească dacă noțiunea de „instanță” utilizată în regulamentul include și notarii în Croația (prima parte a întrebării) și dacă un titlu executoriu european poate fi eliberat în temeiul unei asemenea ordonanțe de executare (a doua și a treia parte a întrebării).

Situația de fapt din cauza C-551/15

Pula Parking, o societate deținută de orașul Pula (Croația), asigură administrarea parcarilor publice cu plată din acest oraș. Societatea respectivă solicită domnului Sven Klaus Tederahn, care are domiciliul în Germania, plata unui tichet de parcare pe care i l-a eliberat. Pe baza documentelor contabile care atestă existența unei creanțe legate de suma indicată pe acest tichet, un notar a adoptat o ordonanță de executare împotriva domnului Tederahn.

Totuși, în urma unei contestații formulate de domnul Tederahn împotriva acestei ordonanțe, cauza a fost retrimisă la Općinski sud u Puli-Pola (Tribunalul Municipal din Pula, Croația). Această instanță solicită în esență Curții să stabilească dacă o asemenea procedură de executare silită intră în domeniul de aplicare al Regulamentului privind recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială¹⁰⁵ (prima întrebare) și dacă notarii din Croația, atunci când acționează în cadrul procedurilor de executare silită în temeiul unui „înscriș constatator al creanței”, se încadrează în sfera noțiunii de „instanță” în sensul acestui regulament (a doua întrebare).

În ceea ce privește calificarea notarilor în Croația ca „instanțe” în sensul regulamentelor citate anterior, Curtea arată că respectarea principiului încrederii reciproce între statele membre în domeniul cooperării judiciare în materie civilă impune ca hotărârile autorităților naționale ale unui stat membru a căror executare se solicită în alt stat membru să fie pronunțate într-o procedură judiciară care oferă garanții de independență și de imparțialitate și respectă principiul contradictorialității. Or, în această privință, Curtea constată că procedura prin care notarii din Croația procedează la eliberarea unei ordonanțe de executare în temeiul unui „înscriș constatator al creanței”, precum factura emisă de domnul Zulfikarpašić clientului său sau documentele contabile prezentate de Pula Parking, nu este contradictorie.

Astfel, pe de o parte, cererea creditorului privind adoptarea unei asemenea ordonanțe nu este comunicată debitorului și, pe de altă parte, ordonanța însăși nu este notificată acestuia din urmă decât după adoptarea sa. Prin urmare, în Croația, notarii, atunci când acționează în cadrul competențelor ce le sunt conferite prin dreptul național în procedurile de executare silită în temeiul unui „înscriș constatator al creanței”, nu pot fi calificați drept „instanță” în sensul celor două regulamente citate anterior.

¹⁰⁵ Regulamentul nr. 1215/2012.

2. Cooperare judiciară în materie penală

2.1. Mandatul european de arestare

Hotărârea din 25 iulie 2018 (Marea Cameră), Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, [EU:C:2018:586](#))

„Trimitere preliminară – Procedură preliminară de urgență – Cooperare polițienească și judiciară în materie penală – Mandat european de arestare – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Articolul 1 alineatul (3) – Proceduri de predare între statele membre – Condiții de executare – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 – Dreptul de acces la o instanță judecătorească independentă și imparțială”

LM, cetățean polonez, face obiectul a trei mandate europene de arestare emise de instanțe poloneze în vederea urmăririi penale pentru trafic ilicit de stupefiante. Arestat în Irlanda la 5 mai 2017, acesta nu a fost de acord cu predarea sa către autoritățile poloneze pentru motivul că, date fiind reformele sistemului judiciar polonez, este expus unui risc real de a nu beneficia, în Polonia, de un proces echitabil.

În Hotărârea Aranyosi și Căldăraru¹⁰⁶, Curtea de Justiție a statuat că, atunci când autoritatea judiciară de executare constată că există în privința persoanei care face obiectul mandatului european de arestare un risc real de tratament inuman sau degradant în sensul Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), executarea mandatului respectiv trebuie să fie amânată. Totuși, o asemenea amânare este posibilă numai după o examinare în două etape. Într-o primă etapă, autoritatea judiciară de executare trebuie să constate că există un risc real de tratamente inumane sau degradante în statul membru emitent în special ca urmare a unor deficiențe sistemice. Într-o a doua etapă, această autoritate trebuie să se asigure că există motive serioase și temeinice de a crede că persoana vizată de un mandat european de arestare va fi expusă unui asemenea risc. Astfel, existența unor deficiențe sistemice nu implică în mod necesar că, într-un caz concret, persoana în cauză va fi supusă unui tratament inuman sau degradant în cazul predării sale.

În speță, High Court (Înalta Curte, Irlanda) a solicitat Curții să stabilească dacă autoritatea judiciară de executare, sesizată cu o cerere de predare susceptibilă să conducă la o încălcare a dreptului fundamental al persoanei căutate la un proces echitabil, trebuie, în conformitate cu Hotărârea Aranyosi și Căldăraru, să constate, pe de o parte, că există un risc real de încălcare a acestui drept fundamental ca urmare a deficiențelor sistemului judiciar polonez și, pe de altă parte, că persoana în cauză este expusă unui asemenea risc sau dacă este suficient ca aceasta să constate existența unor deficiențe ale sistemului judiciar polonez, fără a trebui să aprecieze dacă persoana în cauză este expusă în mod concret unui astfel de risc. De asemenea, Înalta Curte a

¹⁰⁶ Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)).

solicitat Curții să stabilească ce informații și ce garanții ar trebui, eventual, să obțină de la autoritatea judiciară emitentă pentru a înlătura riscul respectiv.

Aceste întrebări se înscriu în contextul modificărilor aduse sistemului judiciar de guvernul polonez care au determinat Comisia să adopte, la 20 decembrie 2017, o propunere motivată prin care invită Consiliul să constate, în temeiul articolului 7 alineatul (1) TUE¹⁰⁷, existența unui risc clar de încălcare gravă a statului de drept de către Polonia¹⁰⁸.

În hotărâre, Curtea arată mai întâi că refuzul executării unui mandat european de arestare este o excepție de la principiul recunoașterii reciproce care stă la baza mecanismului mandatului european de arestare, excepție care trebuie, așadar, să facă obiectul unei interpretări stricte.

Curtea statuează în continuare că existența unui risc real ca persoana care face obiectul unui mandat european de arestare să sufere o încălcare a dreptului său fundamental la o instanță judecătorească independentă și, prin urmare, a substanței dreptului său fundamental la un proces echitabil poate să permită autorității judiciare de executare să se abțină, în mod excepțional, să dea curs mandatului european de arestare. În această privință, Curtea subliniază că prezervarea independenței autorităților judiciare este primordială pentru a asigura protecția jurisdicțională efectivă a justițiabililor, în special în cadrul mecanismului mandatului european de arestare.

Rezultă că, în cazul în care persoana care face obiectul unui mandat european de arestare invocă, pentru a se opune predării sale către autoritatea judiciară emitentă, existența unor deficiențe sistemice sau generalizate care, potrivit acesteia, pot să afecteze independența puterii judecătorești în statul membru emitent și dreptul său fundamental la un proces echitabil, autoritatea judiciară de executare trebuie, într-o primă etapă, să evalueze, în temeiul unor elemente obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător, existența unui risc real de încălcare a unui astfel de drept în statul membru emitent, legată de o lipsă de independență a instanțelor statului membru respectiv, ca urmare a unor asemenea deficiențe.

Curtea consideră că informațiile care figurează într-o propunere motivată adresată recent Consiliului de către Comisie, în temeiul articolului 7 alineatul (1) TUE, constituie elemente deosebit de relevante în scopul acestei evaluări.

În plus, Curtea amintește că cerința independenței și imparțialității instanțelor se compune din două aspecte. Astfel, este necesar ca organismele în cauză (i) să își exercite funcțiile în mod complet autonom, la adăpost de presiuni și de intervenții externe, și (ii) să fie imparțiale, ceea ce implică respectarea unei echidistanțe față de părțile din litigiu și de interesele lor. Potrivit Curții, aceste garanții de independență și de imparțialitate

¹⁰⁷ Articolul 7 alineatul (1) TUE prevede: „La propunerea motivată a unei treimi din statele membre, a Parlamentului European sau a Comisiei Europene și cu aprobarea Parlamentului European, Consiliul, hotărând cu o majoritate de patru cincimi din membrii săi, poate să constate existența unui risc clar de încălcare gravă a valorilor prevăzute la articolul 2, de către un stat membru.”

¹⁰⁸ Propunerea de decizie a Consiliului privind constatarea unui risc clar de încălcare gravă de către Republica Polonă a statului de drept din 20 decembrie 2017, COM(2017) 835 final.

postulează existența unor norme, în special în ceea ce privește compunerea instanțelor judiciare, numirea, durata funcției, precum și cauzele de abținere, de recuzare și de revocare a membrilor instanțelor în cauză. Cerința de independență impune, pe de altă parte, ca regimul disciplinar al acestora din urmă să prezinte garanțiile necesare pentru a evita orice risc de utilizare a acestui regim ca sistem de control politic al conținutului deciziilor judiciare.

Dacă, în raport cu aceste cerințe de independență și imparțialitate, autoritatea judiciară de executare consideră că există în statul membru emitent un risc real de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil, aceasta trebuie, într-o a doua etapă, să aprecieze în mod concret și precis dacă, în împrejurările speței, există motive serioase și temeinice de a crede că, în urma predării sale, persoana căutată va fi expusă riscului respectiv. Această apreciere concretă se impune de asemenea atunci când, precum în speță, statul membru emitent a făcut obiectul unei propuneri motivate a Comisiei în scopul constatării de către Consiliu a existenței unui risc clar de încălcare gravă de către statul membru menționat a valorilor prevăzute la articolul 2 TUE¹⁰⁹ și autoritatea judiciară de executare consideră că dispune de elemente de natură să demonstreze existența unor deficiențe sistemice, în ceea ce privește valorile menționate.

Pentru a aprecia riscul real la care este expusă persoana căutată, autoritatea judiciară de executare trebuie să examineze în ce măsură deficiențele sistemice sau generalizate pot avea un impact la nivelul instanțelor competente să se pronunțe cu privire la situația persoanei căutate. Dacă din această examinare rezultă că deficiențele menționate pot să afecteze instanțele respective, autoritatea judiciară de executare trebuie apoi să evalueze dacă există motive serioase și temeinice de a crede că persoana respectivă, având în vedere situația sa personală, precum și natura infracțiunii pentru care este urmărită și contextul factual care stau la baza mandatului european de arestare, va fi expusă unui risc real de încălcare a dreptului său fundamental la o instanță judecătorească independentă și, prin urmare, a substanței dreptului său fundamental la un proces echitabil.

În plus, autoritatea judiciară de executare trebuie să solicite autorității judiciare emitente orice informații suplimentare pe care le consideră necesare pentru a evalua existența unui asemenea risc. În acest context, autoritatea judiciară emitentă poate să furnizeze orice element obiectiv privind eventualele modificări referitoare la condițiile de protecție a garanției de independență judiciară, de natură să înlăture existența acestui risc pentru persoana în cauză.

Dacă, după ce a examinat toate aceste elemente, autoritatea judiciară de executare consideră că există un risc real ca persoana în cauză să sufere, în statul membru emitent, o încălcare a dreptului său fundamental la o instanță judecătorească independentă și, prin urmare, a substanței dreptului său fundamental la un proces

¹⁰⁹ Articolul 2 TUE prevede: „Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.”

echitabil, această autoritate trebuie să se abțină să dea curs mandatului european de arestare emis împotriva persoanei respective.

Hotărârea din 17 decembrie 2020 (Marea Cameră), Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente) (C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, [EU:C:2020:1033](#))

„Trimitere preliminară – Procedură preliminară de urgență – Cooperare polițienească și judiciară în materie penală – Mandat european de arestare – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Articolul 1 alineatul (3) – Articolul 6 alineatul (1) – Proceduri de predare între statele membre – Condiții de executare – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 al doilea paragraf – Dreptul de acces la o instanță judecătorească independentă și imparțială – Deficiențe sistemice sau generalizate – Noțiunea de «autoritate judiciară emitentă» – Luare în considerare a evenimentelor intervenite după emiterea mandatului european de arestare în cauză – Obligație a autorității judiciare de executare de a verifica în mod concret și precis existența unor motive serioase și întemeiate de a crede că persoana în cauză va fi expusă unui risc real de încălcare a dreptului său la un proces echitabil în cazul predării”

În luna august a anului 2015 și în luna februarie a anului 2019, au fost emise mandate europene de arestare (denumite în continuare „MEA”) de către instanțe poloneze împotriva a doi resortisanți polonezi pentru efectuarea urmăririi penale și, respectiv, pentru executarea unei pedepse privative de libertate. Întrucât persoanele în cauză se aflau în Țările de Jos, officier van justitie (reprezentantul Ministerului Public, Țările de Jos) a sesizat, în conformitate cu dreptul neerlandez, rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos) cu cereri de executare a acestor MEA.

Totuși, instanța respectivă are îndoieli cu privire la necesitatea de a admite aceste cereri. Mai exact, ea ridică problema domeniului de aplicare al Hotărârii Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar)¹¹⁰, pronunțată în contextul reformelor sistemului judiciar polonez. În hotărârea menționată, Curtea a statuat că, în mod excepțional, executarea unui MEA poate fi refuzată dacă se stabilește că, în cazul predării către statul membru care a emis MEA, persoana în cauză riscă să sufere o încălcare a dreptului său la o instanță independentă, componentă esențială a dreptului la un proces echitabil¹¹¹. Cu toate acestea, un asemenea refuz nu este posibil decât după o examinare în două etape: după ce a evaluat, în general, dacă există elemente obiective care urmăresc să demonstreze existența unui risc de încălcare a acestui drept, ca urmare a unor deficiențe sistemice sau generalizate privind independența puterii judecătorești din statul membru emitent, autoritatea judiciară de executare trebuie să verifice în continuare în ce măsură asemenea deficiențe pot avea o incidență concretă

¹¹⁰ Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), prezentată la prezenta rubrică.

¹¹¹ Acest drept este garantat la articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

asupra situației persoanei în cauză în ipoteza predării acesteia autorităților judiciare ale respectivului stat membru.

Ca urmare a unor evoluții intervenite între anii 2019 și 2021¹¹², dintre care unele au apărut după emiterea MEA în discuție, Tribunalul din Amsterdam apreciază că deficiențele sistemului judiciar polonez sunt de așa natură încât independența tuturor instanțelor poloneze și, în consecință, dreptul la o instanță independentă al tuturor justițiabililor polonezi nu mai sunt asigurate. În acest context, instanța menționată ridică problema dacă această constatare este suficientă, în sine, pentru a justifica un refuz de executare a unui MEA emis de o instanță poloneză, fără a mai fi necesar să se examineze impactul acestor deficiențe în împrejurările speței.

În cadrul procedurii preliminară de urgență, Curtea, reunită în Marea Cameră, răspunde negativ, confirmând jurisprudența sa stabilită în Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar).

În primul rând, Curtea statuează că deficiențe sistemice sau generalizate care afectează independența puterii judecătorești din statul membru emitent, oricât de grave ar fi, nu sunt suficiente, prin ele însele, pentru a permite unei autorități judiciare de executare să considere că nicio instanță a acestui stat membru nu intră în domeniul de aplicare al noțiunii de „autoritate judiciară emitentă” a unui MEA¹¹³, noțiune care implică, în principiu, ca autoritatea în cauză să acționeze în mod independent.

În această privință, mai întâi, Curtea arată că asemenea deficiențe nu au în mod necesar un impact asupra fiecărei decizii pe care respectivele instanțe pot fi determinate să o adopte. În continuare, ea arată că, deși pot fi aduse limitări, în situații excepționale, principiilor încrederii și recunoașterii reciproce care stau la baza funcționării mecanismului MEA, faptul de a nega calitatea de „autoritate judiciară emitentă” tuturor instanțelor statului membru vizat de aceste deficiențe ar conduce la o excludere generalizată a aplicării acestor principii în cadrul MEA emis de aceste instanțe. În plus, o astfel de soluție ar avea alte consecințe foarte importante, întrucât ar însemna în special că instanțele acestui stat membru nu ar mai putea sesiza Curtea cu o trimitere preliminară¹¹⁴. În sfârșit, Curtea afirmă că jurisprudența sa recentă, potrivit căreia parchetele din anumite state membre nu prezintă, din perspectiva raportului lor de subordonare față de puterea executivă, garanții de independență suficiente pentru a fi considerate „autorități judiciare emitente”¹¹⁵, nu poate fi transpusă în cazul instanțelor

¹¹² Printre alte elemente, instanța de trimitere menționează în special jurisprudența recentă a Curții în materie [Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și a. (Independența Camerei Disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982), prezentată în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”; Hotărârea din 26 martie 2020, Miasto Łowicz și Prokurator Generalny (C-558/18 și C-563/18, EU:C:2020:234), prezentată în secțiunea „II. 7. Răspunderea disciplinară”, precum și Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596), prezentată în secțiunile „I. 2. Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară” și „II. 7. Răspunderea disciplinară”].

¹¹³ În sensul articolului 6 alineatul (1) din Decizia-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24).

¹¹⁴ Astfel, această soluție ar însemna că nicio instanță din statul membru emitent nu ar fi considerată ca îndeplinind cerința de independență inerentă noțiunii de „instanță” în sensul articolului 267 TFUE.

¹¹⁵ A se vedea în special Hotărârea din 27 mai 2019, OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau) (C-508/18 și C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)).

statelor membre. Astfel, într-o Uniune de drept, cerința de independență a instanțelor exclude, prin natura sa, orice raport de acest tip față de respectiva putere.

În al doilea rând, Curtea afirmă că existența sau agravarea unor deficiențe sistemice sau generalizate privind independența puterii judecătorești a statului membru emitent, care demonstrează un risc de încălcare a dreptului la un proces echitabil, nu permite totuși să se prezume¹¹⁶ că persoana care face obiectul unui MEA va suporta cu adevărat un asemenea risc în caz de predare. Astfel, Curtea menține cerința examinării în două etape, enunțată în Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), și arată că constatarea acestor deficiențe trebuie, desigur, să incite autoritatea judiciară de executare la vigilență, dar nu o poate scuti de obligația de a efectua, în conformitate cu a doua etapă a acestei examinări, o apreciere concretă și precisă a riscului în cauză. Această apreciere trebuie să țină seama de situația persoanei căutate, de natura infracțiunii în cauză și de contextul factual aflate la baza MEA, precum declarațiile unor autorități publice susceptibile să interfereze în tratamentul care trebuie rezervat cazului individual. Curtea amintește în această privință că o suspendare generală a mecanismului MEA în privința unui stat membru, care ar permite să se abțină de la o astfel de apreciere și să refuze în mod automat executarea MEA emis de acesta, nu este posibilă decât în ipoteza în care Consiliul European constată în mod formal că acest stat membru nu respectă principiile pe care se întemeiază Uniunea¹¹⁷.

Pe de altă parte, Curtea precizează că, atunci când MEA a fost emis în scopul urmăririi penale, autoritatea judiciară de executare trebuie, dacă este cazul, să țină seama de deficiențe sistemice sau generalizate privind independența puterii judecătorești din statul membru emitent care ar fi apărut după emiterea MEA în cauză și să evalueze în ce măsură aceste deficiențe pot avea un impact la nivelul instanțelor acestui stat membru care vor fi competente să se pronunțe cu privire la procedurile la care va fi supusă persoana în cauză. În ipoteza unui MEA emis în vederea predării unei persoane căutate pentru executarea unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, autoritatea judiciară de executare trebuie să examineze în ce măsură deficiențele sistemice sau generalizate care existau în statul membru emitent la momentul emiterii MEA au afectat, în împrejurările speței, independența instanței din statul membru respectiv care a dispus pedeapsa sau măsura de siguranță privativă de libertate a cărei executare face obiectul acestui MEA.

Hotărârea din 22 februarie 2022 (Marea Cameră), Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent) (C-562/21 PPU și C-563/21 PPU, [EU:C:2022:100](#))

„Trimitere preliminară – Procedură preliminară de urgență – Cooperare judiciară în materie penală – Mandat european de arestare – Decizia-cadru 2002/584/JAI – Articolul 1 alineatul (3) – Proceduri de predare între statele membre – Condiții de executare – Carta drepturilor

¹¹⁶ Potrivit articolului 1 alineatul (3) din Decizia-cadru privind MEA.

¹¹⁷ Această procedură este prevăzută la articolul 7 alineatul (2) TUE.

fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 47 al doilea paragraf – Drept fundamental la un proces echitabil în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege – Deficiențe sistemice sau generalizate – Examinare în două etape – Criterii de aplicare – Obligația autorității judiciare de executare de a verifica în mod concret și precis dacă există motive serioase și întemeiate de a crede că persoana care face obiectul unui mandat european de arestare este expusă, în cazul predării, unui risc real de încălcare a dreptului său fundamental la un proces echitabil în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege”

În luna aprilie 2021, instanțele poloneze au emis două mandate europene de arestare (denumite în continuare „MEA”)¹¹⁸ împotriva a doi resortisanți polonezi în scopul executării unei pedepse privative de libertate și respectiv al efectuării urmăririi penale. Întrucât persoanele în cauză se află în Țările de Jos și întrucât nu au consimțit la predare, Rechtbank Amsterdam (Tribunalul din Amsterdam, Țările de Jos) a fost sesizat cu cereri de executare a acestor MEA.

Această instanță exprimă îndoieli cu privire la obligația sa de a admite cererile respective. În acest sens, subliniază că, începând cu anul 2017, în Polonia există deficiențe sistemice sau generalizate care afectează dreptul fundamental la un proces echitabil¹¹⁹ și în special dreptul la o instanță constituită în prealabil prin lege, deficiențe care ar rezulta în special din faptul că judecătorii polonezi sunt numiți la propunerea Krajowa Rada Sądownictwa (Consiliul Național al Magistraturii, Polonia, denumit în continuare „KRS”). Or, potrivit deciziei adoptate în 2020 de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia), KRS nu mai este, după intrarea în vigoare la 17 ianuarie 2018 a unei legi privind reforma judiciară, un organ independent¹²⁰. În măsura în care judecătorii numiți la propunerea KRS ar fi putut participa la procedura penală care s-a finalizat cu condamnarea uneia dintre cele două persoane vizate sau ar putea fi chemați să judece cauza penală a celeilalte persoane vizate, instanța de trimitere apreciază că există un risc real ca acestor persoane să li încalce, în cazul predării, dreptul la o instanță constituită în prealabil prin lege.

În aceste condiții, instanța respectivă solicită Curții să stabilească dacă examinarea în două etape¹²¹, care a fost consacrată de Curte în contextul unei predări pe baza unor MEA, având în vedere garanțiile de independență și de imparțialitate inerente dreptului fundamental la un proces echitabil, este aplicabilă în ipoteza în care obiectul cauzei îl

¹¹⁸ În sensul Deciziei-cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24).

¹¹⁹ Garantat la articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

¹²⁰ Instanța de trimitere face referire și la Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596, punctele 108 și 110), prezentată în secțiunile „I. 2. Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară” și „II. 7. Răspunderea disciplinară”.

¹²¹ În cadrul primei etape a acestei examinări, autoritatea judiciară de executare trebuie să evalueze riscul real de încălcare a drepturilor fundamentale în raport cu situația generală a statului membru emitent; în cadrul celei de a doua etape, această autoritate trebuie să verifice în mod concret și precis dacă există un risc real de a se aduce atingere unui drept fundamental al persoanei căutate, ținând seama de împrejurările cauzei. A se vedea Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586), și Hotărârea din 17 decembrie 2020, Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente) (C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033), prezentate în prezenta secțiune.

constituie garanția, de asemenea inerentă acestui drept fundamental, referitoare la o instanță constituită în prealabil prin lege.

Curtea, reunită în Marea Cameră și judecând potrivit procedurii preliminare de urgență, răspunde afirmativ și precizează modalitățile de aplicare a acestei examinări.

Curtea statuează că, în cazul în care autoritatea judiciară de executare chemată să decidă cu privire la predarea unei persoane care face obiectul unui MEA dispune de elemente care indică existența unor deficiențe sistemice sau generalizate cu privire la independența puterii judecătorești din statul membru emitent, în special cu privire la procedura de numire a membrilor acestei puteri, ea nu poate refuza predarea, în temeiul Deciziei-cadru 2002/584¹²², decât dacă ea constată că există, în împrejurările specifice cauzei, motive serioase și întemeiate să se considere că dreptul fundamental al persoanei în cauză la un proces echitabil în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege, a fost încălcat sau riscă să fie încălcat în cazul predării.

În această privință, Curtea precizează că dreptul de a fi judecat de o instanță „constituită prin lege” include prin însăși natura sa procesul de numire a judecătorilor. Astfel, în cadrul primei etape a examinării care are ca obiect evaluarea existenței unui risc real de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil, legat în special de o nerespectare a cerinței constând într-o instanță constituită prin lege, autoritatea judiciară de executare trebuie să realizeze o apreciere globală, întemeiată pe toate elementele obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător cu privire la funcționarea sistemului jurisdicțional în statul membru emitent și în special la cadrul general privind numirea judecătorilor în acest stat membru. Constituie asemenea elemente informațiile care figurează într-o propunere motivată adresată de Comisia Europeană Consiliului în temeiul articolului 7 alineatul (1) TUE, decizia pronunțată de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), sus-menționată, precum și jurisprudența relevantă a Curții¹²³ și a Curții Europene a Drepturilor Omului¹²⁴. În schimb, împrejurarea că un organ, precum KRS, care este implicat în procesul de numire a judecătorilor este alcătuit cu preponderență din membri care reprezintă puterea legislativă sau executivă sau care sunt aleși de acestea, nu poate fi suficientă pentru a justifica un refuz al predării.

În cadrul celei de a doua etape a examinării menționate, persoana care face obiectul unui MEA trebuie să prezinte elemente concrete care sugerează că deficiențele sistemice sau generalizate ale sistemului jurisdicțional au avut un efect concret asupra examinării

¹²² A se vedea în acest sens articolul 1 alineatele (2) și (3) din Decizia-cadru 2002/584 în temeiul căruia, pe de o parte, statele membre execută orice MEA pe baza principiului recunoașterii reciproce și în conformitate cu dispozițiile acestei decizii-cadru, iar, pe de altă parte, decizia-cadru menționată nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 TUE.

¹²³ Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. ș.a. (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982), Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. ș.a. (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Cale de atac), (C-824/18, EU:C:2021:153), prezentate în secțiunea II. 1., intitulată „Numire”, precum și Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596), prezentată în secțiunile „I. 2. Dreptul instanțelor naționale independente de a sesiza Curtea de Justiție cu o trimitere preliminară” și „II. 7. Răspunderea disciplinară”, și Hotărârea din 6 octombrie 2021, W.Ż. (Camera de control extraordinar și cauze publice a Curții Supreme – Numire) (C-487/19, EU:C:2021:798), prezentată în secțiunile „II. 1. Numire” și „II. 5. Mutare”.

¹²⁴ Curtea EDO, 22 iulie 2021, Reczkowicz împotriva Poloniei, CE:ECHR:2021:0722JUD 004344719.

cauzei sale penale sau sunt susceptibile să aibă un asemenea efect în cazul predării. Aceste elemente pot fi completate eventual cu informații furnizate de autoritatea judiciară emitentă.

În această privință, în ceea ce privește, *primo*, un MEA emis în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate, autoritatea judiciară de executare trebuie să țină seama de elementele referitoare la compunerea completului de judecată care a fost sesizat cu cauza penală sau de orice altă împrejurare relevantă pentru aprecierea independenței și a imparțialității acestui complet. Pentru refuzarea predării, nu este suficient ca unul sau mai mulți judecători, care au participat la această procedură, să fi fost numiți la propunerea unui organ precum KRS. Persoana în cauză trebuie, în plus, să furnizeze elemente referitoare printre altele la procedura de numire a judecătorilor vizați și la eventuala delegare a acestora, care ar conduce la constatarea potrivit căreia compunerea acestui complet de judecată a fost de natură să afecteze dreptul său fundamental la un proces echitabil. Pe de altă parte, trebuie să se aibă în vedere existența unei eventuale posibilități a persoanei în cauză de a cere recuzarea membrilor completului de judecată pentru motive care țin de o încălcare a dreptului său fundamental la un proces echitabil, eventuala utilizare a acestei posibilități de către această persoană, precum și decizia luată cu privire la cererea sa de recuzare.

Secundo, în cazul în care un MEA a fost emis în scopul efectuării urmăririi penale, autoritatea judiciară de executare trebuie să țină seama de elementele referitoare la situația individuală a persoanei în cauză, la natura încălcării pentru care este urmărită, la contextul factual în care se înscrie acest MEA sau la orice împrejurare relevantă pentru aprecierea independenței sau a imparțialității completului de judecată care va fi probabil sesizat cu procedura care o privește pe această persoană. Asemenea elemente pot privi și declarațiile efectuate de autoritățile publice care ar putea avea un efect în cazul concret. În schimb, împrejurarea că identitatea judecătorilor care vor fi sesizați eventual cu cauza persoanei în discuție nu este cunoscută la momentul deciziei privind predarea sau, în cazul în care identitatea acestora este cunoscută, că judecătorii respectivi ar fi fost numiți la propunerea unui organ precum KRS nu poate fi suficientă pentru a se refuza această predare.

2.2. Presumția de nevinovăție

Hotărârea din 16 noiembrie 2021 (Marea Cameră), Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim ș.a. (C-748/19-C-754/19, [EU:C:2021:931](#))

„Trimitere preliminară – Stat de drept – Independența justiției – Articolul 19 alineatul (1) al doilea paragraf TUE – Reglementare națională care prevede posibilitatea ca ministrul justiției să detașeze judecători la instanțe superioare și să revoce aceste detașări – Complete de judecată în materie penală care includ judecători detașați de ministrul justiției – Directiva (UE) 2016/343 – Presumția de nevinovăție”

În această hotărâre, al cărei cadru de fapt și de drept a fost prezentat anterior¹²⁵, Curtea a arătat că, în ceea ce privește prezumția de nevinovăție aplicabilă procedurilor penale, a cărei respectare urmărește să o asigure Directiva 2016/343¹²⁶, aceasta presupune ca instanța să nu fie afectată de părtinire și nici de prejudecăți atunci când examinează răspunderea penală a persoanei acuzate. Independența și imparțialitatea judecătorilor sunt, așadar, condiții esențiale pentru garantarea prezumției de nevinovăție. Or, în speță rezultă că, în împrejurările citate anterior, independența și imparțialitatea judecătorilor și, prin urmare, prezumția de nevinovăție pot fi compromise.

¹²⁵ În ceea ce privește cadrul de fapt și de drept al litigiului, a se vedea secțiunea II. 4., intitulată „Delegare”.

¹²⁶ A se vedea considerentul (22) și articolul 6 din Directiva 2016/343.

CURTEA DE JUSTIȚIE
A UNIUNII EUROPENE

Direcția cercetare și documentare

Iulie 2024